

בס"ד
ספר

משנה הלכות

מדור התשובות אורח חיים מהדורא תניינא חלק ח'
העתקנו כאן כמה שאלות ותשובות

בהלכות עירובין

שנכתבו ונשלחו לכל העולם

נאספו מתוך שו"ת משנה הלכות חלק ח'
ומתוך הוספות רבות ונכבדות בכתי"ק של
כ"ק מרן אדמו"ר גאב"ד אונגוואר שליט"א.
ביאורים רחבים ובירורים מקיפים אוצר
מופלא בנושאי הלכות עירובין בעיירות
הגדולות ובמיוחד נושא ונותן הלכה
למעשה בדין תיקון העירוב לשכונת
בארא-פארק, ניו יארק ועוד

יו"ל ע"י מכון משנה הלכות גדולות
בארה"ק קרית אונגוואר, רמות ירושת"ו,
שנת תשס"ג לפ"ק.

יצא לאור על ידי וועד משמרת השבת
ברוקלין נוא יארק – שנת תשס"ה לפ"ק

ספר משנה הלכות

מדור התשובות אורח חיים מהדורא תניינא חלק חמישי

בשו"ע אורח חיים ובכמה מקצועות הש"ס אשר נשאתי ונתתי והשבתי
לידידי וחברי ותלמידי בדבר הלכה, וגם מה שהחלפתי במכתבים עם
גאוני וצדיקי הדור שליט"א, ולהבחיל"ח ששבקו לן חיים זי"ע
להשתעשע בדברי תורה

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערם בכרוקלין נוא יארק

בן לאאמו"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקה"ש, הי"ד

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת תשס"ג לפ"ק

Published and copyrighted © 2003

by

MISHNE HALACHOTH GEDOLOTH INSTITUTE

5306 16th Avenue

Brooklyn, NY 11204

Author

RABBI MENASHE KLEIN

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

מכון משנה הלכות

c/o Whitman

3301 West Strathmore Avenue

Baltimore, MD 21215

(888) 498-8642

MishnaHalachos@mail.com

להשיג באר"י:

מכון משנה הלכות

קרית אונגוואר 93/4

רמות ד', ירושלים

(02) 586-9097

ולפ"ז מיושבת נמי קושיית המפרשים על המדרש במדרש וילך דביום שמת משה כתב י"ג ס"ת אחת נתן לשבטו וי"ב לי"ב שבטי י' לכל שבט ס"ת אחת וכיון שהיתה בשבת האריך ה' כותב בשבת וע"כ דבע"ש מת ולפמ"ש לא קשה שהרי לכתוב י"ג ס"ת ביום אחד ובפרט בחצי יום ועיין ב"ב (י"ד ע"א) אמרו ליה רבנן לרב המנוגא כתב רבי אמי ד' מאה ס"ת אמר להו דילמא תורה נזה לנו משה כתב פי' דאפי' כל ימי חייו לא אפשר לכתוב ד"מ ס"ת זה בלתי אפשרי במציאות ולא בדרך הטבע אלא שאני משה רבינו שהיתה זו חכמה יתירה והספיק לכתוב י"ג ס"ת ביום אחד או רק חלק מיום א' לבד ממה שזוה א"ת בנ"י וכיון שהי' חכמה יתירה אין בה איסור מלאכת שבת ושפיר אפשר שמת בשבת ובו ביום כתב הי"ג ס"ת ומ"מ אינו בכלל חילול שבת דחכמה יתירה שאני והבן.

חוס' שס ד"ה חכמה חכמה יתירה שאני והעושים אותם בטלה דעתם אצל כל אדם כדאמרין בהמנניע (לקמן דף נ"ב) גבי אנשי הוצל. והרמב"ם פ"ט מה"ש ה"ז פסק כרצ כהנא. והנראה מכאן דמלאכה שאין דרך בני אדם לעשותה מפני שצריך חכמה יתירה לעשותה ולכן אין עושין אותה רק חכמים יתרים לאו מלאכה הוא דבטלה דעתם אצל כל אדם ואינו חייב על מלאכה כזו ולדעת רש"י הו"ל כלא"י ולדעת החוס' בטלה דעתם ונראה דזה שאמר חנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו כלומר כל שהוא מלאכת עבודה שדרך העולם כן ויתנה תק"ש ורדיית הפת דהגם שהוא מלאכה מ"מ הוא חכמה ואינה מלאכה ולא כל אדם בקיאים בזה ולכן לא הוה בכלל מלאכה דאורייתא לענין חיוב אצל מלאכה הוי דודאי המוציא משאו על ראשו עושה מלאכה אלא שהתורה לא חייבה על זה דחכמה יתירה היא ח"ש יתנה תק"ש ורדה"פ שהיא חכמה כלומר חכמה יתירה ולכן אינה מלאכה וזה לפענ"ד נכון.

ובמקום אחר העלתי לישב בזה קושיית בעל הפלגה בפ"י ועוד אחרונים על מה דכתיב ויקס משה את המשכן דבשמנת ימי המילואים הי' משה רבינו מוקים את המשכן בונה וסותר בכל שמונת ימים וביום השמיני הקים ושז לא סתר והקשו ז"ל שהרי בנין ביהמ"ק אסור בשבת וכמבואר ריש פ' ויקהל וא"כ היאך הקים משה את המשכן בשבת שעבר על בנין ביהמ"ק בשבת, ולפמ"ש י"ל לפ"מ דאיתא במדרש והציאו רש"י דבנ"י לא היו יכולים להקים את המשכן שהיו הקרשים קשים וכבדים מאד ולפי שהי' משה מטער על שלא הי' לו חלק במשכן נתן לו הקב"ה חלק שהוא יקים את המשכן ואמר משה כי כבד מאד א"ל הקב"ה אתה שים את ידך ותקים המשכן ממילא וכן עשה כל שמנת ימי המילואים נמצא דבשבת נמי מותר להקים כיון דחכמה יתירה היא שרק משה יכול ולא כלל ישראל ושפיר לא מקרי מלאכה לענין שבת והו"ל בנין והקמת המשכן אפי' בשבת בהיתר.

סימן קכב

רחוב שאסור ע"פ החוק לעבור בה רגלי
אי הוי רשה"ר

מע"כ וכו'

בספר מנחת שלמה ח"צ סי' ל"ה ס"ק י"ט כ' לחדש דהיכא שאסור ע"פ חוקי המלכות לעבור ברגל ברה"ר והכביש מיועד רק למכוניות ורק הצדדים מיועדים להליכת רבים ושם אין בו דין רה"ר, וכתב כ"ק ידי"נ הגאון האמתי המחבר ז"ע דהנה גם בל"י יש כביש שבין ת"א וחיפה שמיועד רק לבעלי רכב ולא להולכי רגל ואעפ"כ הסתפקתי דמ"מ הואיל והמקום הזה מיועד לרבים לעבור בו ברכב דאפשר דחשיב שפיר כרה"ר (אם יש ששים רבוא), אולם ברחוב אחד אלא שאמצעימו מיוחד רק לבעלי רכב אפשר דהרי זה דומה לרחוב אשר חזי

ק"י ל"ו). ולכן לא הצנתי על מה שנשאר בספק ככניס לת"א הואיל ומקום זה מיועד לרבים הרי רבים אינם יכולים לדרוש שם ולא הו"ס דורסין זו וז"ע.

למה לא באו טף ונשים בחשבון ס' רבוא

ובקושיה השניה שהקשו החוס' למה לא חשבו נשים וילדים בכלל עושי רה"ר שהיו עם רב, לולי דמסתפינא היילפענ"ד לישב לפמ"ש (בראשית מ"ה י"ט) ואמה לויטה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם וצאתם, הנה לזה ליקח עגלות לנשים וילדים והגברים ילכו רגל ועיין רבותינו בהע"ת שם קחו לכם מארץ מצרים עגלות פי' קחו לכם עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם על כתפיכם וצאתם, וכן מוכיח הפסוק שלפניו וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות ע"כ. והטעם נראה פשוט שאין מדרך הנשים והטף ללכת רגלי אלא בעגלות הנשים משום זניעות והטף מחמת חולשה או יהי' מאיזה טעם שיהי' עכ"פ מצינו כן בשעה שבאו מצרימה, וא"כ מסתמא כשיצאו ממצרים נמי הכי הוה או כ"ש וק"ו שאז נמי יצאו הנשים והטף בעגלות והגברים יצאו בדריסת הרגל ולכן שפיר לא חשבו הנשים והטף אף שהיו לאין מספר מ"מ הרי לא הלכו ברה"ר אלא בעגלות ועל העגלה הי' רה"י ולא רה"ר.

ואם כנים אנוהו בזה נראה להסביר נמי מה שכתבו הראשונים דששים רבוא צוקעים בעינן בכל יום ויום ואם יש ס"ר אצל רק מפעם לפעם לא הוי רה"ר ולכאורה מנ"ל. ולהנ"ל נראה דהנה במדבר נמי הי' זמן של הקהל שכתב הקהל האנשים והנשים והטף וא"כ עכ"פ באותו זמן היו גם טף ונשים וא"כ גם נגדם נצטרך למנות והו"ל הרבה יותר מס"ר, ולפמ"ש אחי שפיר דכיון דמנות הקהל לא הי' בכל יום וא"כ נשים וטף לא יצאו בכל יום לרה"ר והגברים יצאו בכל יום לשמוע דרשות ולימוד מפיו משה רבינו ושפיר בעינן דוקא בכל יום

מיועד לגברים וחציו לנשים או חציו למצוגרים וחציו לילדים באופן שרק כולם יחד יש ששים רבוא וכי נאמר דאין זה חשיב רה"ר וכיון שכן אפשר דה"ה נמי כשמיועד רק לרכוב כמהלך ולא להולך ממש ועכ"פ האמצע שמיועד לרכוב בלבד אינו חשיב כמפסיק בין שתי המדרכות שמן הנד כל זה הנני כותב רק כמור הערה להדר"ג שליט"א עכ"ל המנחת שלמה.

ולפענ"ד אסקופא הנדרסת צפני לומדי תורה לשמה באמת, נראה דלא דמי הני אהדדי, וראשונה מה שחמה דאטו רחוב שמיועד חציו לגברים וחציו לנשים, או חציו למצוגרים וחציו לילדים באופן שרק כולם יחד יש ס"ר וכי נאמר שאין זה חשוב רה"ר, לדידי מבעיא לי שהרי הקשה ר"מ בתום (עירובין ו' ע"א) ד"ה כיצד אמה שפי' רבינו הבה"ג ורש"י דר"ה בעינן דריסת ס' רבוא והקשה מהא דשבת (נ"ח ע"א) דעגלות הו' חתיהן וביניהן רה"ר וחתיהן לא היו ס"ר ואומר ר"י דמ"מ דרכן הי' לזאת ולבא באותו דרך, ועוד הקשה בדדגלי מדבר הו' טף ונשים לאין מספר וכן קשה מערב רב וי"ל דלא גמרינן ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם. ולכאורה מבואר שני דברים אחד לפמ"ש הר"י דמ"מ דרכן הי' לזאת ולבא באותו דרך אבל אם לא הי' דרכן לזאת ולבא שם וכ"ש שהי' אסור להם לעבור דרך שם באותו דרך לא הי' בכלל רה"ר, דמה שהי' למעלה על העגלות אינו עושה חתיהן רה"ר כל זמן שאין דרכן לזאת ולבא תחת העגלות, וא"כ בדידן שיש חק לאיסור גמור ללכת ולדרוס בדרך זה וכ"ש תחת הרכב, ואם יתפסו מי שהוא יתנו לו לו מניעה ועונש לא הוי רה"ר וזה לכאורה מוכרח מאד, ומה שהוא יושב במכוונה אפי' לו יהא שיש ס"ר מ"מ אין זה בכלל דרכן לזאת ולבא באותו דרך אלא הו"ל כיושב על העגלות דלמעלה הו"ל רה"י ולא רה"ר כמבואר בגמ' וכ"כ המג"א (ס' רס"ו סק"ו) ועיין שו"ת ישועות מלכו ס' כ"ו ע"ד מקילת הברזל וכ"כ הגאון מהרש"ם וכ"כ בדעת תורה ס' שמ"ה אות ב' והר"א א"ת ס' כ"ו ועיין אום אני חומה

סימן קכג

בדין רשות הרבים דאורייתא בזמן הזה

אור ליום עש"ק לסדר מלאכים ממש התש"ס בני"א
יצו"א

מע"כ ידידי ורב חביבי הרה"ג וו"ח כש"ת מוה"ר
יקותיאל זאב גראוס שליט"א בעמ"ס כל בו על עירובין
ועוד

אחדשכ"ת בידידות נאמנה, וכו' את ספרו כל זו
על תקון עירובין קבלתי וכו', והנני
בחודה על שהשתמש בספרינו כי כן כתב הפמ"ג
באגרת השני לר' בנימין מלמד, שלמוד מזמן לזמן
בספרו כי מזה לחבב את דברי חבירו.

ולאות חבינות הנני לניין, בפרק שני אות ט' כתב
מעכ"ת, וז"ל יש שהוסיפו לומר דכל שהוא
תחת שלטון של מלך דינו כשל יחיד ואינו רה"ר,
וז"ל משנה הלכות ח"ח ס"י פ"א וס"י ק"ח כי גם
בזמנינו שהדרכים שייכים לממשלה לא הוי רשות
הרבים, וכתב ואינו מובן כוונתו הא הממשלה נבחרו
הרבים לניהול דרכי הציבור, כלום אין לך רשות
הרבים אלא באגריא עכ"ל.

ולפענ"ד אי משום הא אהכ"נ נימא דרק אנריא
נקראת מלכות כמו שה"י מלפנים, ומה
בכך יהי' בזה האופן, וכמו דקיי"ל דינא דמלכותא
דינא וכתב הרשב"א שזה דוקא בשלטון של אנריא,
אבל המדינות שנבחרים השופטים והקאצינעט וכיוצא
בו לא הוי דדמ"ד, ועיין סה"ת שער מ"ז ח"ח אות
ב', ושו"ת הריב"ש ס"י תל"ה בשם הרשב"א, דלא
על דינא דישמעאלים אמרו דינא דמלכותא דינא,
שאין המלך מקפיד על דינין ידועין שדיין אחד בא
ומפרש דינין לפי דעתו, ואחר בא ומהפך דבריו
ואין למלך הקפדה בזה כלל, והוא כמו השלטון שלנו
שיש בתי משפט והם מפרשים המשפטים לפי
דעתם, ובא אחר ומהפך אפילס קאורט וכיוצא בו
וכתב דאין למלכות כזה דינא דמלכותא, ועיין משנה
הלכות ח"ה ס"י קי"ב וח"ז ס"י רע"ז ועוד כמה

ששים רובא. ומה שהקשו מהערב רב כבר ראינו
שמישבים שכיון שהיו מחוץ לענן שאין הענן קולטן
נמצא דלא נחשבו לקהל ס"ר לרה"ר. וקצת הי'
נראה עוד לפמ"ש הרמב"ם ז"ל (פי"ג מה"א
הי"א) גנאי הוא לאשה שמהי' יוצאה תמיד פעם
בחור פעם ברחובות, ויש לבעל למנוע אשתו מזה
ולא יניחנה ללכת אלא כמו פעם אחת בחודש או
כמו פעמים אחדות לפי הצורך, שאין יופי לאשה אלא
לישב בזוית ביתה שכך כתוב כל כבודה בת מלך
פנימה וכו' ע"ש ועיין ה"ה שניין לב"ר. ועיין
יש"ש יבמות דף ע"ז ע"א אות י"ט שאמרו כל
כבודה על בנות מואב ופי' ח"ז ע"ש אלא בנות
ישראל אפי' בדרך עליהן לא להמרחות ע"ש. ולפ"ז
נמי מובן קושית התוס' דלא חשיב נשים שאין דרכן
ללכת רק פעם או פעמים כפי הצורך, והטף היו
אצל הנשים ושפיר לא קחשיב אלא ששים רובא
הגברים יוצאים בשוקים. וי"ל.

גם בעיקר החילוק שהשוה מרן ז"ל רוכבי רכב
ומכוניות עם מקום מיועד חצוי לגברים וחצוי
לנשים וילדים, לפענ"ד נ"ע דבשלמא היכא דאיכא
סידור נד אחד נשים ונד אחד אנשים או ילדים הרי
סוף סוף כלם הולכי רגל הם וממלאים הרה"ר אלא
שזה מצד זה וזה מצד זה אבל הולכים בכל הרה"ר
משא"כ בנידון דידן שרוכבי רכב או מכוניות הם
רשות לעצמן ואין עוברין ושבים כלל על הדרך הזה
וגם אסור לעבור על הדרך רגלי אלא דוקא במכוניות
או כיוצא בו נמצא דאין כאן בכלל הולכי רגל ונ"ע.

ברם בעיקר מה שסיים ועכ"פ האמצע שמיועד
לרוכבים בלבד אינו חשיב כמפסיק בין שתי
המדרכות שמן הצד כל זה הנני כותב רק בחור
הערה בעלמא להדר"ג שליט"א עכ"ל. הנה בכגון
זה קשה לי לחלוק ולהכריע אגבא דמרא קייע
ואשר לא הגעתי לקרקוליו ובספרי חלק שמיני
הארכתי קצת בעזה"י עיין שם ס"י קכ"ה-קכ"ז
ועוד כמה מקומות למעין שם ודו"ק.

דושה"ט בלר"ג,

מנשה הקטן

מקומות, ולפ"ז נימא נמי כאן דרך אנריכא נקראת מלכות, ולא מה שהוא שותפות.

ברם לקושטא דמילתא, מה שהביא מעכ"ת לדחות דבריו כי הממשלה היא נבחרי הרבים לניהול דרכי הציבור, לכאורה נראה לדבריה דאז הו"ל הדרכים של ציבור, רק הממשלה עושים חקנות להציבור, וא"כ הו"ל כל הדרכים רשות של שותפות הרבים והרי הוא כחצר הרבים ולא רה"ר, דהרה"ר צריך להיות דוקא צלי בעלים כלל ומסור לכל ומופקר לכל באי עולם. ואדרבה באנריכא כ"ש דלא הוי רה"ר שהם אין רשות לרבים ואין הרבים יכולים לעשות כלום אלא הכל בפקידת הרוזן המושל והכל שלו, וצידו לאסור לעבור ולהחיר, לסגור ולפתוח ואין זה רה"ר. וכבר הבאתי כן בשם הרשב"א בעבוה"ק שער ב' ח"ל מקום שהרבים צוקעין בו משער לשער ושערי מכונין זה כנגד זה כדגלי מדבר אם רחצ שש עשרה אמה זהו רה"ר גמורה וכו' שאין רה"ר אלא המסורה לרבים בכל עת, והואיל ויש לזה דלת כלילה וחוסמת העוזרים שם כלילות אין זה רה"ר עכ"ל. ועיין ב"י סי' שס"ד ולענין הלכה וכו' וכתב עוד ה"ה שבהכשר ר"ה כתב הרשב"א כיצד הוא מכשירו עושה לו דלתות ננעלות כלילה והרי היא רה"י, ויראה לי שאין צריך דלתות ננעלות מכאן ומכאן אלא כל שיש כאן לחי או קורה ודלת ננעלות כלילה הרי זה רה"י שאין ר"ה אלא המסור לרבים בכל עת ע"כ. ופשוט דאפי' אם דלת זה שתקנו לנעול כלילה, תקנו כן לעובת הרבים שלא יפלו שם צבור כלילה וכיוצא בו, מ"מ סוף סוף מונע רגל רבים ושוב לא הוי נמסר לרבים בכל עת וזה ברור מאד. וכבר הבאתי כן מהגאון מצוטטאטש ז"ל א"ח סי' שמ"ה, לענין דרך המלך ששייך להקיר"ה מלכות צרה"מ, בשם מהריצ"ל ז"ל דאין שום עיר צריכה הכשר יותר מזה"פ. ועיין משנ"ה ח"ח סי' ק"א באריכות.

ומה"ט עלה במחשבתי ליישב דקדוק עזום, למה אמרו חז"ל בכל המקומות, ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות כלילה חייבים עליה משום רה"ר,

ולמה לא אמרו אנטיוכא או ביתר או שאר עירות גדולות שהיו שם ששים רבוא, והלא אמרו ששים עירות ה' לו לינאי המלך וכולם ה' בהם כפלים כיונאי מצרים, וא"כ ה' שם כפלים מששים רבוא וכנראה שה' צומנם עוד הרבה עירות כאלו, וכ"ש להמשכנות יעקב ודעימי שאין צריך ששים רבוא, א"כ היו עירות הרבה מאד ולא אמרו על שום עיר רק על ירושלים. ולפמ"ש י"ל שהרי אמרו חז"ל (מגילה כ"ו) ירושלים לא נחלקה לשבטים, א"כ ה' שם הרה"ר שלהם הפקר לכל וה' שם רה"ר ממש צלי שום עיכוב, ולולי שה' להם דלתות ה' רה"ר כיון דלא נחלקה לשבטים וכל אחד מותר בה, ולא אמר אדם נר לי המקום שאלין בירושלים, שכל אחד יכול ליכנס לכל בית שרונה לישן שם מפני שלא היו בעלים, ושפיר אמרו דוקא ירושלים ולא שאר עירות ודו"ק. ומה"ט באמת אמרו שגזרו בחק"ש בר"ה שחל להיות בשבת משום שמה יעבור ד"א צרה"ר וכבר תמיהו החוס' אמאי לא אמרו שמה יוציא מרה"י לרה"ר ע"ש מה שמי'. ומיהו החוס' רי"ד תירך דהעירות לא היו רה"ר שהיו חייבים משום המוציא מרשות לרשות, אבל הדרכים היו רה"ר עיין ר"פ לולב הגזול ופסחים ס"ט ודו"ק כי קצרת.

ובמש"ב ה' נלפענ"ד לישב שיטת הירושלמי שהביאו כל הפוסקים דאין רה"ר צוה"ז, וא"כ מה טעם יש צוה הירושלמי ולפמ"ש לעיל י"ל דבשעה שנכנסו צנ"י לארץ ישראל וחלקו הארץ בגורל, א"כ כל חלק וחלק בארץ ישראל ה' לו בעלים ולא ה' הפקר לכל באי עולם, וה' תלוי בנשיא השבט והב"ד שלהם למי נתן רשות ועכ"פ לא היו הדרכים הפקר, ולא ה' רה"ר אלא מה שהפקיר יהושע ונתן לכולם וכמ"ש יהושע אזהב ישראל ה' וכו', ולכן לא ה' להם רה"ר דעיקר רה"ר ה' בצרטיא ופלטא ועוצרי דרכים דרך המלך, וכיון שכל שבט ושבט ה' לו בעלות על הדרכים ולא היו יכולים לעבור כל באי עולם ולכן לא הוה רה"ר, אלא דירושלים שלא נחלק לשבטים שפיר ה' שם רה"ר אלמלא דלתותיה נעולות, אבל

(ק"ט ע"ג) על המשנה אם הי' דרך הרצים מפסקתה, ח"ל אלא ודאי דאין חלוק כלל בזה וכל שהוא "דרך מופקר לרצים" אף שאין עוברין בהם ס' רבוא, ועוד שם בדף קכ"ד ע"ג הביא קושית הריטב"א דמאי אריא דמעלת ומורדות דא"י פוטרין, משום דלא הוי דומיא דדגלי מדבר ולא מחו"ל, ולכן פי' הריטב"א שאינו דומה לדגלי מדבר, הכוונה שאין מסורות לרצים מטעם דיהושע אזהב ישראל הוה וכו' ודגלי מדבר היו מסורין לרצים, והאריך שם בדבריו. עו"ש בדף קמ"ט ע"א הביא דברי הרמב"ן בליקוטים, שהביא קושית הר"ם על רש"י דא"כ מיעיף ס"ר לצד מנשים וטף, וכו' לתוך שאין כוונת רש"י ז"ל להאריך ס"ר בוקעין בכל יום וכו' דאפילו ירושלים בשלומה לא היו כו', רק "כל שהוא מעבר לרצים כעין הכרכים גדולים שהוא הפקר לכל בצי עולם הוא רה"ר גמורה" אפי' לרש"י ז"ל וכו' ע"ש. ועיין גם בבית אפרים ס' כ"א שכתב כן להדיא.

עב"פ מפורש מדברי הריטב"א דרה"ר צעין שיהא מופקר לכל בצי עולם מכל המדינות, וגם המשכנות יעקב שהוא ראש המחמירין, וגם הבית אפרים ז"ל מודים שרה"ר שהוא מעבר בכרכים גדולים נריך להיות הפקר לכל בצי עולם, כי כן מורה הלשון "כל שהוא מעבר לרצים כעין הכרכים גדולים שהוא הפקר לכל בצי עולם הוא רה"ר גמורה" אפי' לרש"י ז"ל וכו' ע"ש. ואם אינו הפקר ומעכבין עליו באיזה עיכוב שמעכבין לאו רה"ר הוא, ולכן ברה"ר שלנו שמעכבין למי שאין לו אישור לעבור ברה"ר, ומעכבין לבאי עולם שאין משלמין מס, ומעכבין לבאי עולם שאין להם פאספארט ומונעין הולכי רגל, ומונעין כל בצי עולם שאינם אזרחים פה במדינה, ועוד עשרות טעמים שמונעין לבאי עולם מלעבור ברה"ר הזה פשוט דאינו הפקר לכל ואינו רה"ר, ולא דמי לירושלים שהי' הפקר לכל. ובאמת בספרינו הנ"ל מה שזיין עליהם מעכ"מ הארכתי והבאתי רא"י מהמאירי ועוד ראשונים ואחרונים ז"ל, אבל כיון שראיתי מעכ"מ החפלא על זה חשבתי להעיר לו ע"ז.

בזה"ז שחרב ביהמ"ק וירושלים נמי חפסו ועשו עליו צעלות ואינו הפקר כלל שפיר ליכא רה"ר בזה"ז והבן. ובאמת הי' אפשר לתוך בזה כמה קושיות מהאחרונים ובפרט במשכנות יעקב אלא שאין הז"ג.

איברא דלעצם ההלכה נראה, חוץ ממה שהבאתי ראיות בספרינו הנ"ל שזיין עליהם מעכ"מ שהרי כן כתבו בעל המשכנות יעקב והבית אפרים, והעידו לן דרה"ר נריך להיות מופקר לכל בצי עולם בלי צעלים כלל, ח"ל המשכנ"י בחש' ס' ק"כ (ק"ו ע"ג) אמנם העיקר בזה הוא דעת הריטב"א מ"ש בדברי רש"י ז"ל, שהקשה בשם ר"ם על רש"י דהיכי משכחת עיר של רצים שיחייבנו בה מתחלה ס"ר כאחד, וכתב הוא ז"ל שאין כוונת רש"י שיחייבנו ס"ר כאחד דאף ירושלים בשלומה לא היו בה ס"ר אנשים כאחד תמיד, רק כוונתו שהיתה מופקרת ומעבר לס"ר אנשים, כגון ירושלים שהיתה רוכלת העמים וצאו לחוכה אנשים מאפסי ארץ והיה רה"ר שלה מעבר לס"ר ומופקרת להם, ואף שאין באין בחוכה כאחד כיון שמוכנת ומופקרת להם היא רה"ר וכו', ע"ש דבריו כי הם נכונים מאד בדעת רש"י ז"ל שאין נריך רק רשות לרצים, וכיון שמופקרת לכל העולם הרי רשות ס"ר שולטים בה וכו' ע"ש.

הנה לן דעת הריטב"א ז"ל דרה"ר נריך להיות מופקר למעבר לכל הבאים מאפסי ארץ, ושנה ושלש שהעיקר שרה"ר יהי' מופקר וניתן למעבר לכל בצי עולם כמ"ש רוכלת העמים וצאו לחוכה אנשים מאפסי ארץ והי' הרה"ר מופקרת להם, והמשכנ"י סיים כי דבריו המה נכונים מאד בשיטת רש"י ז"ל שאין נריך רק רשות לרצים וכיון שמופקרת לכל העולם הרי רשות ס"ר שולטים בה, ולפ"ז פשוט דהדרכים שלנו אינם רה"ר שאינם מופקרים לבאי עולם, ואפי' לא לבאי העירות במדינה זו אלא בשכר ובאופנים מוגבלים, וכ"ש לא לכל בצי עולם מאפסי ארץ בלי הגבלות, וזה פשוט מאד דכ"ש דלפ"ז אין לנו רה"ר בדרכים. ועוד שם

נקארם, וכן פשוט בזמן שהיו ישראל על אדמתם והוצרכו להוציא ממון לחקן אחי רה"ר, הי' לז"ד רשות לקבוע שיגזו דמי החיקון באופן זה, ומסתבר שלא נגרע בשביל זה חשיבות רה"ר כשלא נגרע מספר העוברים.

ובדף מ"ט אות כ"ה כתב יש שהפליגו דכל שאינו דומה בכל פרטיו לדגלי המדבר אין עליו דין רה"ר, ומזה שנפגשים ברמזורי תנועה, וכן אינו יכול ללכת ברגליו באמצע הרחוב, רק על המדרכה או במעבר חצי ובמקומות שונים יש מחחומים לצורך תשלום וכיוצא בו, כל המניעים האלה שלא הי' מנת חלקם של ישראל במדבר, מפקיעים ממנו דין רה"ר ויש חולקים, ומעכ"ת זיין למשנה הלכות ח"ח כמה תש', ואג"מ סי' ז"ד, ומנחת שלמה סי' פ"ו.

הבני להעתיק לו דעת הפוסקים גדולי עולם ראשי המורים הא"י ח"צ סי' קס"ד, שקו"ט כמה אופנים שמערבין עיר של יחיד וכחז ח"ל עיר של יחיד שאין רה"ר עוברת בחובה, שאין פתחיה מכוונין זה כנגד זה כגון דגלי מדבר, ואין רחבה ט"ז אמה, ורגילין לערב את כולה כאחת, ונעשים של רבים שרבו אנשים בעיר שבצומתה שסביבותיה הרגילים לבא בסחורה עד אשר עלו לששים רבוא כמנין דגלי מדבר ורה"ר שלה רחב ט"ז אמה, אבל אין פתחיה מכוונין זה כנגד זה מערבין את כולה הואיל ואין רה"ר גמור, דברה"ר שאינו גמור עסקין דמערבין את כולה דליכא למיגזר אטו רה"ר גמור דלמא אחי לעירוני דהא שם רה"י עליה, ואע"ג דדמי לרה"ר בכל דבריו חוץ מדבר אחד או שאין רחב ט"ז אמה או אין פתחיה מכוונין זה כנגד זה ל"ג אטו רה"ר. והנה כתב הא"י בפשיטות דלא הוי עיר רה"ר עד שיכנסו בה תמיד ששים רבוא, וחידש לן דבעי ששים רבוא בפשיטות כרש"י וגם דבעין תמיד ולא די שפעם בשנה או כיוצא בו אלא תמיד בכל יום בעינן ששים רבוא. וכן מבואר בר"ן וסה"ת ועוד ראשונים דהנריך הוא בכל יום אלא שהם חולקין על עמם הדין.

ועיינתי שנית בשו"ת בית אפרים ז"ל סימן כ"ו (דף 98) ד"ה ובספר בא"ד שהביא דברי הריטב"א דף נ"ט שכתב שם, ח"ל ומיהו אע"פ שהעירות יש בהם אדנות המלך ומעלין לו ממ, לא חשיבי כעיר של יחיד, כי הסרטיאות ופלטאות לעולם הי' לרבים ולא הי' המלך ראשי לבנותם לעצמו ולקלקלם, שאל"כ אף בירושלים בזמן המלוכה אין זה משום רה"ר עכ"ל, וע"פ זה י"ל דדוקא דומיא דירושלים, דבעת שכבשו וחלקו היו מסורים הדרכים לרבים כדאמרין יהושע אוהב ישראל היה היכא דניחא תשמישחיה מסרה לרבים, אבל במדינות אלו שלא היה דרכים אלו מעולם רק המלך נפשו אוחתה ויעש דרכים אלו, ובידו להרוס ולבנות כחפצו באשר דבר המלך שלטון היום עושה כך ולמחר עושה כך ומעולם לא נמסר לרבים, ועיין ריב"ש סי' תק"ז טעם היחר קניית רשות מהאדון, כי ידוע כי דרך הרבים הוא לעולם לאדון לשנותה כמו שירצה ולתת לבעלי בתים דרך מזד אחר וכו', וכחז שטעם זה מספיק להוציא מבתי יהודים ועיין טוש"ע סי' שצ"א ובא"ר. ונקיט מהא לדינא דבגווי דידן שהמלך הוא שחידש דרכים אלו הרחבים י"ו אמה, ובידו לעשות מה שלבו חפץ ברצותו מרחיב וברצותו מקצר או לסלק הדרך מן העיר ולתת לרבים דרך מזד אחר, ואם כן אין בדרך כזה דין רה"ר לאורייחא ע"ש.

הנה מבואר בעזה"י כמ"ש, ואדרבה הבית אפרים הוסיף כמה ענינים והם דומים לדרך שאתנו, ובכאן נמי המלוכה יש בידם כח לשנות ולעשות מחסום ולקבל מהם ולשנות הדרכים כפי רצונם בלי דעת הציבור ואפי' לסגור לגמרי אין זה רה"ר בכלל וק"ל.

ולכן אינו מובן מה שמביא שם אות נ"א תש' אג"מ סי' ז"ד אות כ"א, שכתב אין פירוש רשות הרבים ענין הפקר שהמלוכה והמדינה לא שלטו שם ולא שום דין מדיני החורה, אלא ודאי איכא דינים מהחורה על כל אדם איך להתנהג ברה"ר בהלכותו ובכריכותו על בהמה, וכ"ש בהלכותו

יוס ששים רבוא שכן היתה מחנה של ישראל, לפיכך גם עכשיו אם אין ס"ר עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הזכר אינו ר"ה עכ"ל. הנה ביאר לן נמי דר"ה צריך להיות דומיא דדגלי מדבר ממש, מצואות מפולשות ומכוונות משער לשער זה כנגד זה, ומה"ט ר"ה מקורה אינו ר"ה דלא הוי דומיא דדגלי מדבר, והגרמ"פ ז"ל תמה מה טעם לר"ה מקורה, עוד ראינו שכתב מפורש דהמזריכין ס"ר בוקעין היינו בכל יום, ודייק דהיינו שהיו עוברין בהן בכל יום וכו', לפיכך גם עכשיו אם אין ס"ר עוברין בו בכל יום וכו' אינו ר"ה. ופלא גם בזה עגהרמ"פ שכתב שלא ראה בשום פוסקים דבעי ס"ר בכל יום דוקא וצ"ע.

ומבואר עוד שהסרימו הצ"י והלבוש לפי הא"ז שבסמוך, דאפילו מקום שיש דיני ר"ה וששים רבוא בוקעים ועוד רק שחקר אחד מהחנאים ודינים שבר"ה הוי רה"י גמורה, ודלא כמו שיש רוצים לומר דהכל רה"י כל שיש לו אפילו סימן אחד, ונהפוך הוא, גם מצואר בפשטות דס"ל להני כולהו ראשונים דמפולש צריך להיות משער לשער ומכוון זה כנגד זה, וגם מזה פלא להאומרים דליכא רק שיטה אחת או שמים שס"ל דמפולש לא מקרי אלא כשהוא מכוון זה כנגד זה וזה פשוט מאד. ואם חקר אחת מתנאים הוי רה"י גמורה מה"מ. והארכתי בזה במקום אחר בס"ד.

עוד צ"ן שם צפר"ח שהצאתי שדגלי מדבר היו העגלות מהלכין בהן והיו הדרכים משוין בלי רצפין ובלא נקבים ובלא פתחים, ודקדקתי מינה דבזה"ל דכל הדרכים הם מרוצפין מאספאלד או במלד (לעמענט בלע"ז), אינו דומה לדגלי מדבר שהי' אדמה בלי רצפה, וצ"ן מעכ"מ דרצפין שכתב ר"ח אינו רצפה אלא כפוף ומעוך, כמו שכתב בשבת ט"ז ע"ב רש"י ד"ה דרצפינהו וכו'.

הנה כבר הי' מי שהוא שהעיר לי מרש"י הג"ל שמפרש מלשון שבירה, ומיהו עיין ר"ח שבת הג"ל דאינו מפרש כרש"י והם שני פירושים, ור"ח

והטור א"ח סי' שמ"ה כ' ארבע רשיות לשבת וכו' ור"ה הוא רחובות ושוקים הרחבים י"ו אמה על י"ו אמה ומפולשים משער לשער וששים רבוא עוברים בו, וכתב הצ"י ונראה דה"ה אם יש לה כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה, דכל שאינו מפולש משער לשער לאו ר"ה הוא כמו שנמצא בסמוך וכו', והא פשיטא שלא הצריכו לנעול דלתותיה בלילה אלא כדי להוציאה מר"ה, וכיון דאינו מפולש משער לשער לא הוי ר"ה כשאין הפתחים "מכוונים זה כנגד זה" ובלא נעילת דלתות בלילה נמי הוי רה"י, ומה"ט נ"ל עוד דלא מזריכין דלתותיה נעולות בלילה אלא כשאחת דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני ר"ה שיתבארו בסמוך, "אבל אם חקר אחד מהם" הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות בלילה עכ"ל. הנה ביאר לן נמי רבינו הטור והצ"י דאפילו יש לו פתחים הרבה אלא שאינם מכוונים זה כנגד דכל שאינו מפולש משער לשער לאו ר"ה הוא, והוסיף שנית וכיון דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי רה"י כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה אין זה עושהו רה"י שוב, והוסיף הצ"י ומה"ט נ"ל עוד דלא מזריכין דלתותיה נעולות בלילה אלא כשאחת דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני ר"ה שיתבארו בסמוך, אבל אם חקר אחד מהם הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות.

ורבינו הגדול הלבוש ז"ל בסי' שמ"ה ס"ז כתב, איזו הוא רה"י רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה ואינם מקורין ואין להם חומה, או אפי' יש להם חומה אם הם מפולשין משער לשער (פי' מכוונים זה כנגד זה, אליהו זוטא) ואין דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"י "ואם חקר אחת מהן אינו נקרא רה"י", וטעמא משום דכל ה"ל שבת ילפינן להו ממשכן וקיס להו לחכמים וכו', וא"כ לא חייב החורה אלא ר"ה שלהם ואם חקר אחת מכל אלו אינו דומה לרה"י שלהם, וי"א עוד שאינה רה"י אלא"כ היא ממש כרה"י דדגלי מדבר גם במספר ס"ר דהיינו שהיו עוברין בהן בכל

ודף ק"ד ע"כ ד"ה אמת המים וכו' שציל של ט"ז
אמה וכו' אבל רה"ר ממש וכו' ודו"ק וז"ב.

ונראה הטעם לזה דכיון דצמדבר לא חשבו רה"ר
אלא שלמדו מעגלות והסוסים ושורים
שהלכו שם כמצואר בגמ', ולכן קאמר דרך הרצים
מקום הילוך העגלים והסוסים, והוא כמו שמצואר
בגמ' שבת ז"ט ע"א אמר רב משום ר"ח עגלות
מחתייהן וביניהן וכו' אלא דקי"ל דרך רה"ר שש
עשרה אמה, אכן דגמרינן לה ממשכן דמשכן
חמיסרי הואי אמתא יחירתא הואי דהוה קאי בן לוי
דכי משתלפי קרשים הוה נקיט להו ע"כ ע"ש.
והנה מפורש דהרה"ר ילפינן מעגלות שהולכו
הקרשים עם סוסים, ולא מקרי רה"ר אלא מקום
שהעגלות והסוסים הולכין שם וכן לוי למקן אמת
הקרשים דומיא דדגלי מדבר, בקיור דין רה"ר
שאסרה תורה הוצאה והכנסה היחה המקום שהלכו
בו צנ"א לעבודתם ומשאייהם ובעגלות וסוסים וכל
הראוי לזה והם מנן עשרים שנה ועד ששים שנה,
כלל יוצאי צבא בישראל הם היו ראויין למלאכה והם
טפלו עם העבודה ברה"ר וכל שדומה לזה הו"ל דין
רה"ר, וכל שאינו דומה לזה אינו דומה לדגלי מדבר
ולא היו רה"ר, ואפילו הי' שציל רחב ט"ז אמה או
יותר שהולכי רגל לא היו מהלכין באמצע הרה"ר,
ומינה שמעינן נמי שבעינן הששים רצוא ברה"ר,
ברחוב ששם הסוסים והעגלים, אבל מה שעל הצד
נקרא הולכי שצילים ולא מצטרפין לרה"ר.

ובדברי הרשב"ם ופי' נחישצו לי צס"ד קושיית
חוס' וכל הראשונים שהקשו דאמאי לא
חשוב רק ס' רצוא כיון דצמדבר היו מיליאנים שהיו
נשים ועף וכולס תי' ויש שאמרו שבעינן ג'
מיליאנים להיות רה"ר ולפמ"ש הרשב"ם נלפענ"ד
דקטנים ונשים לא הלכו באמצע הרחוב ששם היו
גדולים שטפלו בעגלות וסוסים וכיוצא בו במשאות,
והנשים והקטנים חקנים הלכו מן הצד שהיו שצילים
רחצים שהם שצילי רצים שהקטנים והנשים היו
הולכין שם צרגליהן וכיון שלא הי' שם מקום להילוך

פי' איכא צינייהו דרצפיניהו מרנף, פי' כגון שפוד
שנרנף, שיקע כותלי הכלי צמוקן ונעשה כאלו נשצרו
כותליו, והנה פי' שלא רצה לשצור אמת הכלי שהרי
רצה שוב לפשט ולצשל זה אלא שיקע כותלי הכלי
צמוקן והשכיבם ונעשו כאלו נשצרו כותליו, אבל לא
שצרים אלא השכיבם למטה על רצפת הכלי ונעשה
כל הכלי כעין רצפה, ולכן ציינתי לערוך ערך רנף,
דהערוך הביא שם שני הפירושים ראשונה פי', רנף
לשון רצפה והאריך זה, והביא הא"צ דרצפיניהו
מרנף, ששוקע כותלי הכלי צמוכו ונעשה כאלו נשצרו
כותליו (ולא נשאר רק הרצפה), ופירוש אחר
דרצפיניהו מרנף ששצרון מהכל ע"ש. והרי לן תרי
פירושי ופי' הראשון הוא פי' רצינו חננאל למעיין,
ומצואר דמפרש גם שם מלשון רצפיניהו לא ששצרון
אלא שעשאן מושבם ונפלו הכותלים ושקעו על
הרצפה ח"פ צס"ד.

דבר חדש בדין רה"ר

וחילוק בין שביל הרבים לדרך הרבים

ודע כי לולי שיראמי מפני המלעיגין הייתי אומר
דבר חדש צס"ד דתנן במסכ' פאה פ"ב מ"א
ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית ודרך הרצים
ודרך היחיד ושציל הרצים ושציל היחיד הקצוע צין
צימות החמה וצין צימות הגשמים, ובגמ' צ"צ נ"ה
ע"א וע"ב, פאה מה הוא דתנן וכו' ופיר' רשב"ם
ז"ל דרך הרצים, ט"ז אמה רוחב, דרך היחיד, ד'
אמות ולא זו אף זו קמני. שציל הרצים, שהולכין שם
רצים צרגליהן אבל דרך הרצים מקום הילוך העגלות
והסוסים וכולה לא זו אף זו קמני. הנה פי' לן
הרשב"ם מה הוא שציל הרצים ומה הוא דרך
הרצים, דשציל הרצים הוא מקום שהולכין שם רצים
צרגליהן אבל רק הולכי רגל אנשים ונשים ואין שם
רשות לעבור לסוסים ועגלים ואפי' הוא רחב ט"ז
אמה מ"מ כיון שלא נעשה רק להולכי רגל ואין
רשות שם לעגלות וסוסים לכן זה נקרא שציל הרצים
ואינו רה"ר, ודרך הרצים מקרי דוקא מקום הילוך
העגלות וסוסים עם צנ"א, וכ"כ עוד לקמן דף ס'

העגלות והקוסים לא נחשב לרה"ר ורק מקום העגלות נחשב לרה"ר, וזה לפענ"ד דבר יקר ואמיתי בס"ד. וא"כ מינה לדין נמי מקום שאין רשות ליכנס בקוסים ועגלות ואינם עוזרים שם עגלות וקוסים לא מקרי רה"ר אפי' יעברו שם ששים ריבוא ורק בלי קוסים ועגלות אין זה רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר והוא פי' הפלא ומיושבת קושית הראשונים למה לא נחשבו רק ששים רבוא.

אלא דלפ"ז עלה לן דזומן הזה אין לן רה"ר מטעם אחר שהרי כבר גרשו את העגלות והקוסים מן הדרך וגם את בני האדם גרשו מלהלך באמצע הדרך, ומן הנד חקנו להלך בני אדם והילוך הזה הוא שבילי הרצים ולא דרך הרצים א"כ אין לנו בזה"ל רה"ר דאורייתא כמו שהי' במדבר עם עגלות וקוסים וששים רבוא בוקעין בו וכל רה"ר שלנו אינו דומה לדגלי מדבר וק"ל. גם לפי טעם זה נחזרר לן דלא חשבינן לששים רבוא רק הולכים באמצע רה"ר ולא בשבילי רה"ר שהם הנקראים סידוואק ודו"ק היטב. והמחפש אחר האמת ויחזור לעומק הדברים יכיר באמת שהוא תורת משה אמת וחותמו אמת וכשם שלמדתי זכות כך מן השמים ילמדו עלינו זכות אבי"ר.

בענין מפולש משער לשער

בפ"ב אוח ל"ג ציין לשו"ת מים רבים סי' ל"ד והביא דעת הרב שבתי נוואי, שמש"כ מכוון משער לשער הוא לאפוקי, אבל אם הי' מחעקם בקופו עד השער האחד מפולש מקרי וכו' ע"ש. הנה ימחול נא מעכ"ת לעיין שם סי' ל"ח בד"ה היוצא לנו מהפירוש הנ"ל והבאתי דבריו במקום אחר, וז"ל ודעת הרמב"ם נסתפקו בו מה דעתו, אף דלענין ס"ר נראה דלא צע, ומיהו מפולש כחצ בשו"ת מים רבים דס"ל דצעי, ואין לי הספר מים רבים. שוב הביא לי ידי"ו הרב הגאון מוהר"ל גאצ"ד דיערעש שליט"א ספר שו"ת מים רבים להגאון ר' רפאל מילדולה שהאריך הרבה בדיני עירובין, וזירף וזירר השיטות אחת לאחת והאריך

בדין מפולש שאפי' להרמב"ם צריך מפולש משער לשער ומכוון זה כנגד זה (משו' סי' ל"ד דף כ"ט מדפי הספר) ד"ה וזה וכו', לא מביעא אליבא דרש"י והרא"ש והטור סמ"ג וסמ"ק וסא"ת הרוקח והתוס' ודעימיהו ז"ל דצעי שיהא ס' רבוא עוזרים בו ולדידהו ליכא השתא ר"ה, אלא אפי' להרמב"ם והרמב"ן והרשב"א וה"ה והגהות מרדכי הר"ן והריב"ש ז"ל דלא צעו תנאי זה מס' ריבוא, אפי"ה עיבור דנ"ד לא דייני ליה כר"ה גמור כי לדידהו צריך הר"ה שיהי' מפולש משער לשער ויהי לו דרך פתוח כל שעה, שכן גרסינן במס' עירובין דף ו' אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות כלילה חייבים עליה משום רה"ר, ופרש"י ז"ל ירושלים, ר"ה שלה מכוין משער לשער ומפולש, והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מה' שבת א"ז ר"ה מדברות וכו' ושווקים ודרכים המפולשין להם וכו' ע"כ. והיינו שפתחיהם מכוונים זה כנגד זה וג"כ שיהיה נמסר לרבים בכל שעה, וילפ"ז מדין מדינה שהצריך שם נעילות דלתות, שכתב שם הכ"מ וז"ל ומשמע לי דהא דצעינן שיהו דלתותיה ננעלות כלילה דוקא בעיר שיש לה ב' פתחים זה כנגד זה שנמצא מדינה זו מפולשת משער לשער שאם אין לה אלא פתח אחד מה צורך שינעלו כלילה בלא"ה הוי רה"י, ונראה דה"ה נמי אם יש לה כמה פתחים, אלא שאין מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לא הוי רה"י וכו' וכשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעילת דלתות כלילה נמי הוי רה"י וכו' עכ"ל. ע"ש מה שהאריך בדברים.

ובסי' ל"ח הוסיף שנית להשיב להרב שהשיג עליו ובד"ה ועל מה שכתבתי אלא אפילו להרמב"ם וכו', כתב עלי הרב המשיג וכו' וכתב המחבר ז"ל מכל הנז"ל יש תשובה מספקת להשגה זו וכו', ועל אשר כתבתי דהרמב"ם ז"ל כתב וכו' וכתב עלי הרב המשיג נ"ע וכו' השיב המחבר וז"ל הנה כל המעיין ישפוט בצדק שהבאתי לשון הרמב"ם, לפי שהוא ראש כתב הסוברים דלא צעינן תנאי מס' ר' ואפילו בזה"ל איכא ר"ה, ואפי' הכי הוכחתי לדידיה צריך ר"ה שיהיה מפולש משער

כעת בא"י כפי הידוע לי אין לוקחין מס פרטי מהעובר בקאר כלל, אלא המדינה מתקנת הדרכים מאולר המדינה והדרך יש רשות לעבור לכל, אבל אם יתקנו מחמומות שלא לעבור עד שלא ישלמו, ודאי שאין זה רה"ר קצוע לכל באי עולם וזה צרור מאלד. ופשוט נמי אם יראו המפקחים על הדרכים שעוברים עליהם בנ"א והוא רה"ר גמור עם כל החנאים, ויראו המפקחים לטובת הציבור ומונעה יותר טוב כלילה לנסוע דרך ימין ולא דרך שמאל, ולכן יסגרו במחילה או בדלת שלא יוכלו לעבור דרך שמאל אף שהוא לנורך המנועה, מ"מ הדרך השמאל יפסוק מלהיות רה"ר שהרי כלילה הוא סגור בדלת מלד אחד הגם שהוא לטובת הצבור, מ"מ הרי אינו מסור לעבור בכל עת, ומאי איכפת לן מאיזה טעם אינו מסור לכל בכל עת, ודאי שהכל חייבים בטובת הציבור וכ"ש הב"ד, אבל מ"מ לענין שחששה רה"ר יש חנאים שיהי' מסור לכל באי עולם בלי התערבות, וכל שיחערבו במנועה להמנע מאיזה טעם שהוא הרי זה מניעה במעבר ולא הוה רה"ר, ולכן צין שהוא מחמום לאסוף מס אפי' לתקן הדרכים, וצין שהוא מחמום שלא יעבר מפני הסכנה, או שעומד שוטר ומעכב המנועה לשום סיבה, או רמזור אור אדום אפי' הוא לטובה, שוב אינו מסור לכל אלא ציד השוטר לעכבו הגם שהוא לטובת הציבור אין לזה דין רה"ר מה"ת.

ופשוט נמי דרה"ר אינו אלא כשפתוח לכל באי עולם, ואם הי' לו לרה"ר ג' מחיצות הרי הוא רה"י מה"ת, עיין טא"ח סי' שמ"ה וסי' שס"ג ס"א מקום שיש לו ג' מחיצות אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום חיקון ברביעית, פי' שאסרו חכמים לטלטל בו דמה"ת כל שיש לו ג' מחיצות רה"י הוא אלא שחכמים אסרו לטלטל בו, ועיין ש"ע הרב סי' שס"ד ס"ד דמדאורייתא זה"פ הוי מחיצה גמורה, ואם עשה זה"פ אפילו באמצע רה"ר הוי רה"י גמורה ופטור מה"ת, והפ"ר"מ במ"ו סימן שס"ג נסתפק בזה, מ"מ תוס' דף ו' ד"ה רב כתבו כן להדיא, וא"כ ק"ו צ"ב של ק"ו, דג' מחיצות ממש מג' דדין וזה"פ על דרביעי

לשער ויהיה לו דרך פתוח בכל שעה דהיינו חרי מילי שיהיו פתוחים מכוונים זה כנגד זה ולא יהיו לו דלתות ראיות לינעל, כדי שיהי' הדרך פתוח בכל שעה מה שלא יש צעיצור דנ"ד כי אין לו פתחים מכוונים זה כנגד זה וכו', ולפיכך הבאתי לשוני שכתב בפ"ד מה"ש דמהתם שמעיין תרוייהו שיהיו פתוחים מכוונים זה כנגד זה, שכן כתב דרכים המפולשים דהיינו כפי מה שפי' המפרשים שמכוונים זה כנגד כדגלי המדבר, כמ"ש הרשב"א בס' עבודה"ק צ"ב ס"ד ע"ש.

ולפענ"ד ודאי אמת שדיני תורה שלטו ברה"ר, ואין מקום הפקר אפי' מדבר שניתן להזיק לחצירו, דמה שנוגע בחשמיש הרה"ר כגון שלא להזיק חצירו וכיוצא בו מישך שיך ביה, אבל הם דיני התורה של צין אדם לחצירו, אבל לא היו דינים למנוע מלעבור לכל באי עולם, אבל כאן באמת מעכבין לעבור באי עולם, כשאין לו לשלם כסף מעבר לא יניחו לו לעבור, וכן כשאין לו לייסענס לא יניחו לו לעבור, וכן כשיש לו חובות על הקאר ויתפשו אותו לא יניחו לעבור, ועוד כמה אופנים ואין זה הפקר לעבור לכל באי עולם כמו שהיתה בזמן. ועוד שהרי באמת גם ממעט ומגרע מספר העוברים עי"ו, וא"כ אפי' לפי דעת האג"מ ז"ל כיון שקיים ומסתבר שלא נגרע צשביל זה חשיבות רה"ר כשלא נגרע מספר העוברים, וא"כ אם נגרע מספר העוברים גם הוא ז"ל מודה שאינו רה"ר וצדיקן ודאי מגרע, ולא עוד אלא מגרע כל העוברים צרגל שלא יוכלו לעבור רק בקאר, ואין לך מונע גדול מזה מספר העוברים אלא מונע כל העוברים צרגל וזה לפענ"ד צרור.

ומ"ש דפשוט דבזמן שהיו ישראל על אדמתן והוצרכו להוציא ממון לתקן איזה רה"ר, הי' לצ"ד רשות לקצוע שיגבו דמי התקון באופן זה, ולפענ"ד אסקופה הנדרסת, הנה מנינו שב"ד יוצאין לתקן דרכים והם לקחו מצרכי צבור או הצבור בעצמן יצאו ולקחו מאנשי העיר או מאולר המדינה וכיוצא בו, אבל לא עכבו המעבר לצני אדם, וגם

לנכדו הרה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א (דף פ"ו מדפי הספר) ד"ה חזל לפ"ו וכו', שינא לדון מה שהנשים נוהגות היתר בלבישת בתי ידים ברחובות וגם בתכשיטים שבמדינתנו, מאחר דרחובות שלנו רחבים ט"ו אמה והלא יש דס"ל דאפי' ליכא ששים ריבוא הו"ל רה"ר דאורייתא, והביא מחלוקת רש"י ומוס' וכחז ח"ל, שא"כ אצלנו איכא היתר זה משום דמקומותינו נהגו בהחלט כרש"י (עירובין דף ו' ע"א ד"ה רה"ר), שליכא דין ר"ה כשאין בוקעין ס' ריבוא שהרי נוהגין להחיר לטלטל בזה"פ והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בדין וודאי, ורק שאיכא יחידים מח"מ שמחמירין לעצמן, ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל זה"פ שהיו בכל העיירות כדי להחיר הטלטול משום שהי' הכרח גדול ונעשה כן בכל העירות אף שהיו ברחובות רחבות הרבה יותר מט"ו אמה, הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא, ומטעם זה שסוברים במדינתנו לגמרי כרש"י, נוהגות הנשים שיואלות בתכשיטיהן בזמנינו וכו' משום שלדינא גם בשביל שליכא ס"ר בוקעין, נמי נוהגין כרש"י שאינו רה"ר עכ"ל.

והנה חשובה זו נערכה לנכדו שנת תשמ"ג שנה קודם הסתלקותו, וכחז מפורש דאנן קיי"ל כרש"י בכל המקומות בהחלט ובוודאי ולא מספק בין לקולא ובין לחומרא, ובעינן ס"ר בוקעין בו וכדעת הבית אפרים, וכל ההיתר של תכשיטין הוא על סמך זה לפי דעתו ז"ל וכיון שכחז הלכה זו על נוא יארק א"כ ס"ל דגם בנוא יארק ליכא רה"ר דאורייתא וזה פשוט מאד, וע"כ ז"ל דמודה ג"כ דהששים ריבוא לרש"י צריך להיות בוקעין בו ברגל, ולכן ליכא ס"ר שאם נחשוב גם מהנוסעים בקארס הרי לסברתו בשאר תשובות יש ששים ריבוא בוקעין ע"י קארס וכ"ש בצירוף גם מהבנים, אלא ע"כ הדר ביה וס"ל עכ"פ דליכא רה"ר לא בנוא יארק ולא בצרוקלין וכיון דתשובה זו נכתבה בשנת תשמ"ג ממש קודם פטירתו ושאר תשובות נכתבו כשנתיים קודם ועוד יותר נמצא דהדר צי', והלכה כתשובה זו ומותר לכ"ע לתקן זה"פ בצרוקלין ולתקן עירובין

שכ"ע היתר גמור הוא ופשוט מאד. ולענין אי חייב הזורק מרה"ר לרה"י זה או מסוכו לרה"ה, יש פלוגתא בין הראשונים דדעת רש"י עירובין י"ב ע"ב והראב"ד והרא"ש והרשב"א והריטב"א שחייב, ודעת הרמב"ם פ"ד דלא מקרי מה"מ אלא בד' מחיצות או עכ"פ ג' מחיצות שלימות ולחי ככותל ד', ונקטו האחרונים ז"ל דכל שיש לו ג' מחיצות ילא מדין רה"ר דאורייתא עיין באחרונים שם, ועיין משנ"ה ח"ח ס' ק"ב אות י' והדברים מצוירים.

ובזה הנני בשים שלום טובה והי' ברכה ידידו דושכ"ח בלב ונפש,

מנשה הקטן

סימן קכד

בענין רשה"ר דאורייתא בצרוקלין

למען האמת והשלום ולמען אחי ורעי
אדברה נא שלום בך

היות כי נמזהה מחלוקת לש"ש בענין חיקון עירוב בצארא פארק, והיות כי עיקר סמיכת האוסרין הוא סמיכתן על מרן הגר"מ זצוקלה"ה שאוסר, וס"ל כמחמירין שאין לתקן עירובין, ובפרט תשובה שנכתבה לפי מאמרו בשנת תשמ"א, והיות כי ידעתי דעת הגאון ז"ל שאמר לי בפירוש שאוכל לתקן עירוב בצ"פ ושאין דעתו נגד, וכמו שהבאתי בספרי שו"ת משנ"ה ח"ח באריכות, והיות כי הרבה מפקפקין בדבר הנני מציג פה תשובה שלימה מה שכחז מרן בנידון שיטת רש"י, ובנידון חיקון עירובין בצרוקלין ואפילו למחמירין לעצמן, והיות כי תשובה זו נכתבה בשנת תשמ"ג הרי התשובה זו מצררת את מקחו של אותו לדיק וכל הדיבורים והמכתבים הקודמין.

וז"ל מרן זצוקלה"ה באגרות משה אורח חיים (ח"ה ס' כ"ד) תשובה שנערכה בשנת תשמ"ג

שהם לאורך הצד, ות"ח הרוצים להחמיר על עצמן יחמירו לעצמן ואעפ"כ יעסקו ויסייעו לחקן זה"פ בכל מקום כמנהג מפי משה, ושלוש על ישראל. מנשה הקטן

סימן קכה

בשיטת הראב"ה במפולש משער לשער

מע"כ הרה"ג כש"ת וכו'

אחדשכ"ת. בדברי הראב"ה הל' עירובין סי' שע"ט שכתב שם ולא חשיבי רשות הרבים אלא דומין לדגלי מדבר שהיו ששים ריבוא, ושם היה מחנה לוי שהעגלות היו מחזיקין ברוחב י"ו אמות צפ' הזורק והוא שיעור דרשות הרבים, דמלאכת שבת ממשכן גמרינן והיה מפולש משני צדדים ובמדבר היו אוהלים ואינו מסובב בחומה, והוא הדין עיירות שאין להן חומה שראשי רשות הרבים שלהן מפולשין הו"ר. ואם מוקפין חומה ורה"ר שלהם מכיון ומפולש משער לשער ברוחב י"ו אמות הו"ר כדאמר רבנ"ם ירושלים אכלמלא דלחומיה ועולות צלילה חייבין עליה משום רה"ר. ודייק אחד מן החלמידים כיון דכתב ואם מוקפין חומה ורה"ר שלהם מכיון ומפולש ובשתי הקודמות לא כתב מכיון רק והיה מפולש משני צדדים, משמע דדוקא במוקף חומה בעי מפולש ומכיון זה כנגד זה ולא באינו מוקף חומה.

הרבים שלהם מכיון ומפולש משער לשער ברוחב י"ו אמות הו"ר רשה"ר, הנה דיין כאן מכיון ומפולש שלא נחשב דגם עקום ומפולש נמי הו"ר רה"ר קמ"ל דבעינן דומיא דדגלי מדבר ושם לא הי' עקום ומפולש ונאמרת כי לעקום ומפולש קורא לו עקום ומפולש, עיין לקמן סי' שע"ט (דף 401) דפליגי רב ושמואל במצוי עקום מצאתי בירושלמי כלשון הזה מצוי שהוא עקום ומפולש וכו' ופי' הכי מדקאמר עקום ומפולש משמע שלשני ראשי מפולש לרה"ר או לכרמלית, והנה מצואר דמפולש סתם הוא מכיון זה כנגד זה ולכן קורא לשני עקום ומפולש, כלומר שהוא מפולש ואינו סתום ומ"מ הוא עקום המפולש ונמצא דיש מפולש סתם ועקום ומפולש והבן, וזה שאמר לעיל בסמוך גבי חומה מפולש ומכיון ולא עקום ומפולש שהוא כעין קרני"ל שאמרו בגמ'. אלא מפולש מכיון זה כנגד זה כדגלי מדבר שהיו מכוונים זה כנגד זה והבן.

וא"כ פשוט דדעת הראב"ה נמי כרש"י ומפרש משער לשער מפולש זה כנגד זה במכיון ומצוי עקום קורא לה עקום ומפולש ולא מפולש סתם.

ידידו בלר"ג,

מנשה הקטן

סימן קכו

בענין רשות הרבים דאורייתא

אור ליום שנכפל בו כי טוב לסדר כי פי המדבר בלה"ק התש"ס בנ"י יצו"א
מע"כ ידידי ורב חביבי הרה"ג וו"ח כש"ת מוה"ר יקותיאל זאב גראוס שליט"א בעמ"ס כל בו על עירובין ועוד

אחדשכ"ת צידודת נאמנה. דבר שאלתו מ"ש דצידי הוצאה והכנסה בעינן ממש

והנה הדבר טעות גמור הוא דהראב"ה ז"ל כתב בראשונה דרה"ר צעינן דומיא דדגלי מדבר ומפרש היאך היו דגלי מדבר ששים ריבוא ברוחב י"ו אמות ומפולש משני צדדים ולכן כל עיירות בעולם שהם בדומה לזה הו"ל רה"ר כלומר ששים ריבוא בני אדם ומפולש משני צדדים כאלהות שנמדבר הם רה"ר, והנה זה כשהעיר צלי חומה, ועכשיו כתב דאפילו בעיר שיש לה חומה דלכאורה לא הו"ר דומיא דדגלי מדבר ואפ"ה אם הרשות

דומה לדגלי מדבר, ובכל המלאכות לא מנינו כן דבועין ממש דומה למלאכת משכן, ואם נאמר כן בכל מלאכת המשכן לא יסאר מכל מלאכת שבת אף מלאכה אחת.

שנית העיר, דבגמ' לא מנינו רק תנאי אחד של ט"ז אמה (ט"ס מש"כ ט"ו), ועוד תנאי בחלק מן הגאונים וראשונים ס"ר, ובקצת ראשונים מלאנו גם תנאי מפולש או מכון, אבל להוסיף עוד תנאים מעמנו ולהקל ע"י כך באיסור מלאכת שבת בפרהסיא האם אין צריך לזה מקור.

ולפעב"ד חשיב על ראשון ראשון, מה דמספקא ליה אי נאמר בכל מלאכת שבת שבועין דומה למלאכת המשכן, באמת כי נחלקו בזה התנאים בגמ' צ"ק ב' ע"א, גבי שבת חגן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן וכו', ומאי איכא בין אב לתולדה וכו', ולרבי אליעזר דמחייב תולדות במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה, הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוה במשכן חשיבא קרי ליה תולדה, וברש"י כולוהו מלאכות ממשכן גמריין לה במס' שבת. ועיין חוס' שם ד"ה ה"ג הך דהואי במשכן חשיבא קרי ליה אב ואיך דגרסי דהוה במשכן וחשיבא, ועיין מהרש"ל ומהרמ"ל שם שזיינו עליהם. ועיין שבת מ"ט ע"ב הדור יתבי וקמיבעיא להו, הא דחנן אבות מלאכות מ' חסר אחת כנגד מ', א"ל רחב"ח כנגד עבודות המשכן ועיין חוס' שם ד"ה כנגד. ובדף נ"ב ע"א המוציא בין דימינו וכו' כלאחר ידו ברגלו ובפיו וכו' פטור שלא הוציא כדרך המוציאין, וכן המוציא משאו על ראשו שצטלה דעתו כנגד כל אדם, והרי הוצאה חשובה הוא עכ"פ בהוצל, וכן המוציא למעלה מ', והמתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו כולן אע"פ שמלאכות גמורות הן אפ"ה פטור משום מלאכת מחשבת.

וגדולה מזו כתבו החוס' דף נ"ד ד"ה שהחי נושא את עצמו, תימה לר"י למה פטור שהחי

נושא את עצמו והלא אפי' במשא קל יותר חייב וכו', ואומר ר"י דמשכן גמריין שלא היו נושאין דבר חי וכו' ע"כ. ולכאורה מאי איכפת הרי יש לן דין משא והוצאה ומאי נפ"מ, אלא ע"כ דבועין דומיא דמשכן, ובגמ' עוד שם (ע"ד ע"ב) הטווה צמר שעל גבי צהמה חייב ג' חטאות, אחת משום גזוז ואחת משום מנפץ ואחת משום טווה, רב כהנא אמר אין דרך גזיזה צדק ואין דרך ניפוצ צדק ואין דרך טוויה צדק, ובחוס' שם צד"ה חכמה יתירה כ' ח"ל והעושים אותם צטלה דעתם אלל כל אדם כדאמריין בהמניע גבי אנשי הוצל ע"כ. פי' שהוציאו משאן על ראשן, והנה זה שטוו את העוים הייתה מלאכה במשכן, ואעפ"כ כיון דרק בחכמה טוו אין זה מלאכה. וגדולה מזו מנינו אפי' באיסורין דהאוכל שלא כדרך אכילתן פטור מה"מ, ועיין חו"ד יו"ד סי' ק"ג חילוק בין האוכל שלא כדרך אכילתן ובין נותן טעם לפגם ודו"ק היטב. ועיין בפתיחה לצעל אגלי ט"ל ודו"ק. ובמקום אחר פי' הא דאמרו ילא תק"ש ורדיית הפת שהוא חכמה ואינה מלאכה, ול"ע דהרי המכבה את הנר צרות פיו הוי מלאכה ומ"ש תק"ש וכן רדיית הפת, ולהג"ל אדרבה דוקא שהייתה מלאכה שאין כל אדם יודע הרי הוא בגדר חכמה ואינה מלאכה וכרז כהנא והבן כי קצתי מחמת קוצר הזמן. ומה שחמה מאש עלעקטרי הנה מה יענה לבישול מייקרא וועוו צלע"ז מה דינו, וכן יקשה לו מה שנחלקו הרמב"ם והראש"ד בגחלת של מחבת וכן המצב של בחמי טבירי, עכ"פ דבר זה במחלוקת שנוי מהיכן ילפיין מלאכת שבת. ואם נימא שימלאו מין כח שיבשלו מהיום והלילה רק בחמי טבירי בכל העולם או בחוס השמש, אטו בשביל זה יצטל לא תבערו אש, הא וודאי שלא יצטטל והבן.

מה הם התנאים להיות רשה"ר

(ב) במה שחמה דבגמ' לא מלאנו לרה"ר רק תנאי אחד של ט"ז אמה. ועוד תנאי בחלק מן הגאונים וראשונים צס"ר, ובקצת ראשונים מלאנו גם תנאי מפולש או מכון, אבל להוסיף עוד ועוד

תנאים מעצמינו ולהקל ע"י כך באיסור מלאכת שבת האם אין צריך לזה מקור, ומשום שאנו מדמין נעשה מעשה.

באמת כי לא חפסתי כוונתו בזה וח"ו לומר שמוסיפין וגורעין תנאים כרצון איש ואיש, ומקילין ח"ו באיסורי שבת בלי מקור, וכל הלכה שכתבו נבנית על מקור מגמ', וגאונים ראשונים ואחרונים שתקנו סמכו על הגמ' וכולם מפרשים דברי הגמ' ככקבלתם, ומה שכתב דגמ' לא מצאנו רק תנאי אחד של ט"ז אמה, ח"ו והרי בגמ' שבת (ה' ע"א, ז"ח ע"א) אמרו אמר רב שמואל בר יהודה אמר רב אבא א"ר הונא אמר רב המעביר ד' אמות ברה"ק מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. ופרש"י מקורה מכוסה, וכל מלאכות דשבת ממשכן גמרי לקמן מדנקמכה פ' שבת לפרשת משכן בויקהל. ופריך איני והא עגלות דמקורות היוין ואמר רב משום ר' חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רה"ר וכו', ושו"ט שעכ"פ מדין לצוד היו העגלות מקורין בקרשים, ומסיק רב כהנא באטבעי, ופריך עגלה גופה מקורה הוא, אמר שמואל ביהדות, ופרש"י לא היו (העגלות) מקורות מלמטה אלא יתדות היו וריחם ביניהן וכו' ע"ש. ובר"ח כתב ח"ל אמר וכו' ברה"ר מקורה פטור דהא כל מלאכת דשבת מן המשכן גמרינן לה, ולמה הוא פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר וכו', עד ונדחה רב כהנא ומירגמא שמואל ביהדות וכו' שנמצא בין יתד ליחד כמו אמה ונמצאת העגלה כולו מגולה היא כולה, והוצרך שמואל להעמידה ביהדות משום דמי ר' חייא תחתיהן, ואי אפשר להיות לעגלה תחת והיא אינה מקורה, אלא ביהדות שיש ריח הרבה ביניהן דליכא למימר בהן כלצוד דמי וכו' ע"ש.

והנה לפנינו בגמ' תנאים צדין רה"ר, וצדין רה"ר מקורה וכל שהרה"ר מקורה יהי' באיזה אופן שהוא, שוב אין תחתיו דין רה"ר, ולאו דוקא רה"ר אלא אפילו עגלה שעוברת ברה"ר ונהג נוהג העגלה ע"י סוסים או חמורים מ"מ אם העגלה

מכוסה בקרשים כדרך העגלות שלנו או אפי' אינו מכוסה אלא ביהדות פחות פחות מג"ט דאמרינן לצוד אכתי לא הוי רה"ר לא תחתיו ולא למעלה הימנו, והטעם כתוב להדיא משום דבעינן דומה לדגלי מדבר, וא"כ מה זה דמיונות והלא זה מפורש בגמ' ולא כמ"ש שצגמ' ליכא אלא חד טעמא, ומכאן למדנו פשוט שאין זה תנאי מעצמנו שהיושב במכונה (אוטו או קאר בלע"ז) והוא מקורה מלמעלה ומלמטה ומכל הנדדים שהיא אינו רה"ר ואינו דומה לדגלי מדבר, והרי פי' לנו והסבירו לנו הראשונים דברי הגמ' שלענין רה"ר והוצאה בעינן דומה לדגלי מדבר, ואם אינו דומה לו אין לו דין רה"ר וכי זה הם המציאות שלנו.

ועכ"פ מה שכתב דגמ' לא מצאנו רק תנאי אחד של ט"ז אמה, הנה שיש תנאים אחרים דבעינן שלא תהי' מקורה וגם שלא תהי' לצוד וכיוצא בו, ושיהא דומיא דמשכן, ומעמה צה נחלקו לענין ששים רבוא נמי אי בעינן דומיא לדגלי מדבר ומשכן ממש, אבל אין זה דברים מצודים ח"ו, אלא שכן קבלו ז"ל דבעינן ממש דומה לדגלי מדבר, ואפי' חסר מה שהוא אינו רה"ר.

ובמילא אינו מובן מה שכתב צד"ה הנה לא נעלם, ח"ל ולא מצינו בחז"ל שיהא צריך רה"ר כדוגמת המשכן ע"כ. דהא אדרבה במפורש אמרו בגמ' תנאי שצריך להיות כדגלי המדבר ושלמדין ממשכן, וצאו הראשונים והסבירו לנו פרטי דינים ופרטי פרטים, אבל הא פשוט דמבואר בגמ' דבעינן כדגלי המדבר, ואם אינו דומה אינו רה"ר, ואם יטעון דא"כ בטל דין רה"ר אינו אמת, אלא המקום שאנחנו שם אינו רה"ר מפני שתקנו המקום באופנים שאינו רה"ר במקורה או במחילות ואם אין אין, ותמיה מה שכתב האם אין צריך לזה מקור כי הכל מקורו בגמ'. וכבר הבאתי לו מא"ז הגדול ח"כ סי' קס"ד והטור סי' שמ"ה, וכתב הצ"י דה"ה וכו' ואם חסר אחת מהן הוי רה"ר גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות כלילה עכ"ל. ועיין כ"מ על הרמב"ם פי"ד מהל' שבת. וגם הלבוש א"ח סי'

ובירושלים ותל אביב וכל שאר עירות לא חששו שבשבת קודש ילכו לטיאטער, ורק בצארא פארק חוששין.

ומה שמציאין מהגרמ"פ ז"ל זה אינו אמת וכמ"ש כבר, ואני דברתי עם מרן הגאון ז"ל וכל זמן שאני חי בעוה"י לא תהא החורה הפקר ולא יאמרו לי שקר, והאיך החי יכול להכחיש את החי ולהכחיש מה שבעיני ראיתי ובאזני שמעתי ובלשוני דברתי לפי רבים בבית הגאון ז"ל להבח"ל, וגם כי העתקתי לכ"ח במכתבי הנעיר חשו' הגאון ז"ל בח"ח סי' כ"ד שכתב מפורש שקיי"ל כרש"י ושאין רה"ר לא בנוא יארק ולא בצרוקלין ואדרבה מזה לערב וכמ"ש.

עוד אחת הנני להעיר מה שכתב מעכ"ת ובקצת ראשונים מצאנו גם תנאי של מפולג או מכוון, לכאורה אינו מדוקדק דכבר כתבתי דאדרבה כל הפוסקים ס"ל דרה"ר צע"י דוקא מפולג וכמו שהארכתי בזה והראתי בספרי אום אני חומה, אלא דאעפ"כ יש מקצת פוסקים דס"ל כהרי"ש דמפולג מקרי נמי כשהוא עקום, וע"ז נחלקו רוב הפוסקים והכי קיי"ל וכמ"ש המג"א וכל האחרונים, אבל זה פשוט דלכ"ע מקום שמוקף משלש מחיצות ואינו מפולג לא הו"ר רה"ר, ועיין כ"מ פי"ד מהל' שבת מש"כ שם ושמיע לי וכו' דכל עירות כשהרחצות אינן מפולשות אין שם רה"ר ודו"ק היטיב.

וגם מה שכתב דמפולשין לא מוכר בחו"ל, הנה דין זה מצואר במס' עירובין בירושלים שאם אין דלמותיה נעולות ושם הוא המקור הדברים ויש להאריך אלא שאין הו"ג להאריך כעת בעוה"ה שלא בעל מלאכה אחת אני, ולא זכיתי להיות מלאכתן נעשית ע"י אחרים.

עוד רציתי להאריך מ"מ אין הו"ג כי אני טרוד בטרדות אחרות ואני בורח מן הפאליטיקא כידוע למעכ"ת והנני בזה ידי"ג דושה"ט ושכ"ת המעחיר בעדו לטובה ולברכה כל הימים בלב ונפש,

מנשה הקטן

שמ"ה ס"ז כתב כלשונם ממש, וסיים ואם חסר אחת מהן אינו נקרא רה"ר ובמקום אחר הסברתי החילוק בין לשונו של הלבוש שכתב דאינו נקרא רה"ר, לשל הב"י שר' דהוי רה"י גמורה והחילוק בין דאורייתא לדרבנן. עכ"פ מצואר מדברי רבותינו דכל הני תנאים מצוארים ומפורשים בגמ' והכל בנוי על דבריהם ולכן אפי' מההוא שמשונה וחסר ינא מדין רה"ר דלא הוי דומיא דדגלי מדבר.

ולכן גם מה שכתב היאך מצינו להוסיף תנאים מעצמינו, ולהקל ע"י כך במלאכת שבת בפרהסיא האם אין צריך לזה מקור, ולפענ"ד ונהפוך הוא שיש לתמוה מאין ינאו אנשים להחמיר ולהכשיל רבים בחילול שבת במקום שאמרו חזו"ל להיתר, וקיי"ל הלכה פסוקה הלכה כדברי המקיל בעירוב ועל המחמיר להציא רא"י, והנה צ"ע הגרש"ז בקונט"א מדור שו"ת סי' ג' כ' דהמנהג הפשוט שלא לדקדק כלל בהעמדת הקנים של צה"פ שיהיו סמוכים לכותל בפחות מג"ע, ולית דחש לה למ"ש הזכור שור (ריש עירובין) וטעמם ונימוקם אחס שכל המחמיר צד"ס עליו להציא רא"י כדחנן צפ"ד ידידים, וראייתו מלחי יש לדחות וכו' ע"ש.

הנה הגם שה"י לו דברי הזכור שור אבל כיון שהמנהג פשוט שלא לדקדק בזה על המחמיר להציא רא"י ולא יכול לדחות דברי המקילים, והכי קיי"ל הלכה כדברי המקיל בעירוב והכי נהוג כל העולם, וגם בזה"ז עושין עירובין מסוף העולם ועד סופו ובארצינו הקדושה ועוד ועוד, ועיין גם עירובין (י"ד ע"ב) שנחלקו ר' יוסי וחכמים בלחין בגובהן ורחצן ועובין כ"ס, ור' יוסי אומר רחצן ג"ט, ובגמ' אמר ליה רבא בר רב חנן לאצ"י הלכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר, א"ל השומה מים לזמאן וכו' הלכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר וכו' ע"ש. ופרש"י וחוס' פוק חזי, וכבר נהגו בלחי משהו וכו'. ועיין פסחים ס"ו הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם וכו' והוא הלכה בזה. וכ"ש היכל דידוע ומפורסם המנהג בכלל ישראל מלפנים עד היום הזה בכל מקומות,

סימן קבז

בנדון רשה"ר בעיירות גדולות

העולם עיירות קטנות וגדולות, ואם אחרים אין
מצינים אבל אנחנו צ"ה כן מצינים וכן קבלנו.

ברוב עיירות לעבר ובפרט בהוה יש עירובין

שנית שהרי מעכ"ג בעצמו סיפר לי דעיר צריסק
לית"א ה" עירוב למרות שהגה"ק מוה"ר
חיים זללה"ה והמורה נדבך כק"ז מוה"ר שמחה
זעליג זללה"ה היו מנגדים לעירוב אם כל זאת ה"י
שם עירוב וכל שבע ה"י נוסע כק"ז הגרש"ז עם
משגיח שני לבדוק את העירוב אם לא נריך חיקון
שמה נפקק מהגוים וכל עש"ק הכריז הגבאי או
השמש צדיהכ"נ במעמד הדיין (דער דיין ר' שמחה
זעליג האט בודק געווען דעם עירוב אין דער
משגיח זאגט דער עירוב איזט כשר) שהדיין הלך
לבדוק העירוב והמשגיח אומר שהעירוב כשר ולא
עלה על דעת אדם לילך ולשער הלחיים ולשער
הצה"פ ולהכשיל כלהציבור בחילול שבת ח"ו, גם
המ"צ לאחר שהציא דעת המקילין כ"ז שאין שם
ס"ר ופלפל צענין ששים רבוא סיים ובעל נפש
יחמיר על עצמו הנה לא כתב שאסור לערב רק כתב
יחמיר על עצמו וגם צוה דיין יחמיר על עצמו ולא
על אחרים, אבל ח"ו מעולם לא אסר, ולא כתב
דהמערב מחלל שבת אלא שכתב שצ"נ יחמיר על
עצמו ואפי' בקארלין עירו של בעל משכנות יעקב
ה"י עירוב כן העיד לי הגאון ר' משה פיינשטיין
ז"ל. וכן ברוב ערי יוראפא, ועכ"פ אם המ"צ שכבר
חלק לא כתב אלא לצע"נ היאך נצא ונכריח על
אלפי ישראל ח"ו לצערם או שיצאו לידי חילול שבת
ממש ח"ו ולאז כ"ע צעלי נפש הם.

מהו גדר בע"נ שכיון עליו המ"ב

וכבר שמעתי מגדול אחד שצא לפניו איש אחד
לשאול על הלכה אחת שאמרו בע"נ יחמיר
אם הוא בכלל בע"נ שג"כ נריך להחמיר והשיב לו
הגדול בשאלה, תגיד לי אתה נוסע על הבאס או
רכבת סאבוויי בלע"ז השיב לו כן צעניס סגורות או

ה' להדלקת הנרות התשס"א בני יצו"א
מע"כ ידידי הרב הגאון המפר' וו"ח וכו' אין גומרין
עליו את ההלל כג"ת מוה"ר חיים גולבסקי שליט"א
מחבר ספרים הרבה

אחדשכ"ג, וכו' ולעצם הפלפול וההלכה אשר
האריך הרבה בנדון עיירות גדולות
לענין רה"ר דאורייתא ותיקון עירובין צוה"ז וכפי
שמעלמו יודע זה כבר שאני קבלתי מאבותינו
ורבותינו דאין לנו רה"ר צוה"ז אפשר בכל העולם
ומעכ"ג קבל מן הנד המחמירין. ולכן באמת אין
צוה לפלפל הרבה אלא כל אחד יחזיק בשלו, ויש
עוד הלכות כאלו ולדוגמא אללנו מקפידים במונאי
שבת שלא לעשות מלאכה קודם שיטת ר"ת שהוא
כמעט שלשת רבעי שעה מאוחר משיש מקילים
כשיטת הגאונים, והנה פשוט שלפי דעת הפוסקים
כר"ת העושים מלאכה קודם ציה"ש דר"ת הרי הם
מחללים שבת גמור ובפרהסיא וצו"כ הם חייבים
כרת בזמן אכילתם לשיטתינו ועושין לוח זמנים כאלו
ומפרסמין ברבים שיטתם וכהנה וכהנה. ואעפ"כ
אין פולה פה ח"ו להתרחק מאנשים כאלו ולומר
שאין שומרים את השבת ופסולים לעדות כמחללי
שבת בפרהסיא והטעם לפי שהם אומרים כך קבלנו
מאבותינו ורבותינו והוא שיטת רבינו הגר"א ז"ל
והגרש"ז בעל ש"ע הרב, והגם שהוא להקל באיסור
שבת החמור וכן הרבה דברים כיוצא באלו שהם
גופי' תורה ולא רק מנהגים, וצעניי אישות כמה
גרוע שהנהיגו שהצחור יוצא עם בחולה באוטא קאר
בעל"ז בלי שומר וכמה פעמים בחשכה יתהלכו,
ובסעודות שעושין שבע ברכות וכיוצא בו צבחים בלי
מחיצות שלהלכה כתב ה"ש שאין לדרך שהשמחה
במעונו, ורק דבר זה א"א להם להבין שאנחנו קבלנו
מרבנותינו לעשות עירובין בכל המקומות, ושמא
להציל נפשות מישראל מחילול שבת ע"י מצות עירוב
שחקן שלמה המלך, היו וכהיום ישנם עירובין בכל

פתוחות, והשיב לו צעניס פתוחות ככל אדם ווי אלע מענטשען, אמר לו הרב דין מיינט נישט דער צע"נ כלומר לא עליך אמר צע"נ יחמיר, וכ"ש שהחזו"א ז"ל חולק על המ"צ בהלכה זו בכלל. והוא בתראי וגדול בדורו.

רשה"ר במה צריך להיות דומה לדגלי מדבר

והנה עברתי על מכתבו הארוך מלא וגדוש ברכה ה' ואין אני בדעתי כעת להכניס עצמי בפלפולים וכל מה שחשבתי צענין רה"ר לפענ"ד כבר כתבתי דעתי והשומע ישמע והחדול יחדול כי אין אני רוצה להכריח את כל העולם לעשות כמוני וגם איני רוצה לאחרים להכריח את דעתם עלי צע"כ. כי ידידי היקר כנראה דהמחלוקת כאן מקצה אל הקצה דלפי דעת הטוש"ע והאחרונים הפוסקים המפורסמים שאנחנו מפייהם חיים הטור והצ"י והלבוש עד המג"א פסקו שכל שחקר אפי' דבר אחד שלא הי' כדגלי מדבר מתנאי רה"ר הוא והרי זה רה"י דאורייתא, והחולקים מהפכים ההלכה מקצה אל הקצה דכל שיש לו אפי' רק דבר אחד דומה לדגלי מדבר או לרה"ר אף שבכל דבריו אינו דומה כבר נותנין לו דין רה"ר בכל החומרות שא"א לערב, ועיין אג"מ א"ח ח"א סי' ק"מ שכתב על מה שכתב צש"ע שהשערים לרה"ר צענין להיות מכוונות זה כנגד להיות רה"ר וכתב המג"א ז"ל צסי' שמ"ה סק"ח על לשון הש"ע מפולשים משער לשער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה, וכתב עליו וזה תמוה מנ"ל שיהיו השערים מכוונים. ואף שכתב הרמב"ן ז"ל כן תמוה מנ"ל להרמב"ן ז"ל דבר חדוש כזה לומר בלא רא"י מגמ', ובאמת לדידן אפילו לא ימצא ראיות לרמב"ן הרי הרמב"ן צענמו הוא תורה שלנו והוא הגמ' וכ"ש שפסקו כוונתה הש"ע והמג"א ז"ל אשר כל בית ישראל נשען עליו, מלבד מזה כי צעזע"י הצאנו כמעט כל הראשונים ס"ל דצעי מפולש ומכוון זה כנגד זה.

ובאמת לא הי' לי לכתוב יותר אלא לזכרו בצרכה רפ"ש מ"מ היות כי ידעתי שמעב"ח

מכתב את דבריו ולשמוח בקצת ד"ח אציין כאן כמה יסודות א' עלינו לדעת שדיני רה"ר ילפינן ממשכן וצריך להיות דומה לדגלי מדבר ולכן המעביר חפץ ד' אמות ברה"ר מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר (שבת ה' ע"א) ופרש"י לדגלי מדבר וכל מלאכות דבשבת ממשכן גמרי לקמן, וברש"י רפ"ק דעירובין (ב' ע"א) ד"ה מצוי שהוא גבוה שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להחיר לטלטל בתוכה בזה דמדאורייתא איסור הולאת רה"ר בשבת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן צפ' יציאות השבת (שבת דף ד' ו') שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמריין ועגלות של לויס ברוחב י"ז אמה אזלי וכו' הלכך לא הוי רה"ר צניר מ"ז אמה רוחב ומפולש מצ' ראשין אבל מצוי קצר הוא ואינו רחב ט"ז אמה ואי נמי רחוב הוא ואינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה וכו' ע"ש. ועוד שם (ברש"י דף ו' ד"ה רה"ר) ועיר שמצויין בה ס"ר ואין בה חומה או שהי' רה"ר שלא מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, ועיין ר"ח עירובין כ"א דרה"ר מרוקף נמי לא הוה רה"ר דאינו דומה לדגלי מדבר.

והא"ז הגדול ח"צ סי' קס"ד כתב עיר שאין פתחיה זה כנגד זה כדגלי מדבר וכו' ואע"ג דדמי לרה"ר בכל דבריו חוץ מדבר אחד או שאין רוחב ט"ז אמה או אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה לא גזרינן אטו רה"ר, וכ"כ הטור א"ח סי' שמ"ה וז"ל ארבע רשויות לשבת וכו' וכיון דאינו מפולש משער לשער לא הוי רה"ר כשאין הפתחים "מכוונים זה כנגד זה" אבל אם חסר אחד מהם הוי רה"י גמורה, וכ"כ הב"י והלבוש שם ס"ז. והנה הסכימו הטור והב"י והלבוש לדעת הא"ז דאפילו יש לפנינו נראה רה"ר גמור בכל ההלכות ורק חסר אחת מהתנאים של רה"ר הרי זה כבר רה"י גמור שאינו דומה לגמרי לדגלי מדבר, וכן הסכים המג"א ז"ל (סי' שמ"ה סק"ח) דצעי מפולש משער לשער במכוון, והרי לן הטור והב"י והלבוש והבאים

שנה שהי' יעקב אבינו במצרים, בא בשצעים נפש ולא נפטר יעקב אבינו עד שראה ששים רבוא מבניו וזה הי' עוד קודם הצרכה של וכאשר יענו אותו ושבו נתרבו עד שהמצרים נשאלו במתי מעט נגדם והתנכלו עלות פן ירבה והקצ"ה אומר כן ירבה ונתרבו למאות מיליאנים עד שצשעה שיאלו לא היו אחד מחמשה או מחמשים או מחמש מאות ומעתה נעמיד אחד מחמשים הרי יאלו לערך חמש מיליאנים א"כ מ"ט פעמים כזה מחו ונמצא היו חמשים פעמים חמש מיליאנים במצרים, ושבו בא"י נתרבו והגם שבזמן עזרא הקופר לא עלו רק כארבעים אלף מיד אחר זה מצאו שהיו אז בארץ ישראל רבני רבני רבני רבבות יהודים, יותר מכל הצליווארדים שידועים לנו.

ראשונה מה שסיפרו לנו (גיטין נ"ז ע"א) בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אחא רבין אמר ר' יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהי' לו לינאי המלך בחר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עיירות הי' לו לינאי המלך בחר המלך וכל אחת ואחת היו זה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו זה כפלים כיוצאי מצרים, אלו הן כפר ביש, כפר שיחליים, כפר דכריא, וכו' אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אחרא ואפי' שיתין ריביותא קני לא מחזיק אמר ליה ההוא גדוקי לר' חנינא שקורי משקריחו אמר ליה ארץ לבי כתיב זה מה לבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדי ע"ש. והרי שהי' לו לינאי המלך ששים רבוא עיירות שבכל אחת היו זה כיוצאי מצרים, ושלש מהם כפלים כיוצאי מצרים, וכבר כתבתי שיוצאי מצרים היו לכה"פ כחמשת מיליאנים מבני ישראל לבד הערב רב שהרי ילדו ששה בדרם אחד והגשים והזקנים, ולא התפקדו רק מבן עשרים עד ששים, והערב רב ג"כ לא נמנו בהם, והרי נמצא לפי החשבון לערך שש מאות אלף וחמש עשרה מיליאנים עיירות וכל עיר ועיר כיוצאי מצרים נמצא שש מאות אלף וחמש עשרה כפול חמש מיליאנים, שעולה ליותר משלשם בליארד אנשים רק בעיירות אלו, וא"א לומר

אחריהם פוסקים אשר מהם אלו חיים וס"ל דאפי' מקום שיש בו ס"ר ויותר כל שאין בו מכל החמשים של רה"ר הו"ל רה"י גמור ויותר לערבו וממילא גם מצוה איכא דכל שגדול האוכלס' גדול האחריות להציל ממכשול חילול שבת. ועכ"פ מבואר דכל שאינו דומה לדגלי מדבר לאו רה"ר הוא.

מספר בני' בזמן הבית כחול הים

שבית ראיתי להאיר שמעכת"ר האריך הרבה בשינוי הנעשה אחר מלחמת נאפאליאון וראיתי באמת מעכת"ר יש לו יד וידועות מזהילות בהיסטאריא מזמן הנ"ל וגם במפת העולם והערים וכחז מעכת"ר שלעומת הערים כהיום היו להם ערים קטנים והאריך בדין הגה"ק בעל אשל אברהם שכתב לענין דרכים והמפולש להם וא"כ כ"ש בצרוקלין שיש המונים אנשים ומה שיש מעצרים במעקדונלד וניו יורק כחז תחת הקובייה (רכבת העליון) הואיל שאינו חוסמת התנועה לגמרי ובפרט שרוב המקומות האלה למעלה מעשרה, עוד כתב המחבר הקדוש, אבל המפולש בשוה בלי שום מניעה הוא בכלל רה"ר. ולזה הי' מצטרף כל שטח המחנה במדבר והיה רה"ר מפולש בשוה. וא"כ גם הדרכים המפולשים בשוה מדרך ששים רבוא בוקעים בו בכל יום. והם ג"כ רחבים ט"ו אמה וניין לאוה"ח הקדוש פ' שלח. ואחר חילוק ופילוג בין הפוסקים מאריך בענינים גבוהים ורמים ונשגבים.

האמנם כדאי להדגיש על מש"כ מעכת"ר שבזמנם אכתי לא היו כ"כ הרבה אנשים שהגיעו למיליאנים כמו שבזמנינו בעירות גדולות. וז"ל מעכ"ח להחיר במעטראפליטון של עולם שמצריחא עולם לא היו מליונים אנשים בוקעים בו וכו' וקווינס בוליווארד, ויותר מזה גראנד סענטראל, שבכל שנותיו של עזרא הכהן בצרוף שמעון הצדיק לא עברו בכל ירושלים אנשים כמו בשני הכבושים הראשיים בעולם עוברים בחמשה ימים עכ"ל. ואמת אגיד דכפי דברי חז"ל היו עם ישראל פרו ורבו שלא כדרך הטבע ונותרו עדיין במצרים בשבע עשרי

שגומא קמני שהרי עולא נא ותמה שראה המקום והלדוקי אמר לר' חנינא שקורי משקרימו והשיב לו ארץ נבי כתיב וא"כ נחזרר שהאמת שכן הי', דהכי למסקנא ולא דרך גומא קמני לה. וזה רק עיירות על הר המלך והרי עוד בכל ארץ ישראל.

ובמדרש איכה עוד שזירושלים לבד היו מיליאן ושמונה מאות אלף כהנים לבד, ומה שלא ניכר כעת הרי חז"ל העידו שכן הי'. עוד נראה מה שעלה בחשבוני היו לערך שלשים מיליאנים או יותר בכל יו"ט זירושלים אפי' בזמן הבית השני, וראייתי מגמ' פסחים (ס"ד ע"ב) פעם אחת בקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלסין ישראל ואמר ליה לכה"ג ליתן עיניו בפסחים ונטל כוליא מכל אחד ונמלאו כפלים כיוצא מלרים, חוץ מטמא ושהי' בדרך רחוקה ולא הי' פסח שלא נמנו עליו יותר מעשר ויש עד חמשים ומאה ומעטה אס נקח ונכפול הממונע מעשר עד חמשים ונעמיד על עשרים לכל פסח נמלא שלשים מיליאן אנשים באותו פסח ונמלא בכל יו"ט קרוב לזה או פחות או יותר ועכ"פ היו זירושלים קרוב לשלשים מיליאן אנשים יחד בפסח או בחג אחד, וגם על עיר בתר אס נחשוב החשבון לפי מה שנחנו מהחדרים שהיו הילדים בכחות ד' מאות וד' מאות וכו' עכ"פ היו גם בזמנא אנשים במיליאנים ועיין מדרש איכה רבתי עה"פ רבתי עם והבוליווארדים והמעטראפליטין של קווינס וגרענד סענטראל אף לא הגיעו לקרסולי ירושלים עיה"ק חה לפענ"ד פשוט ובכל דור ודור עומדין עלינו הני רשעים ח"ו לבלותינו וכמו שזענו"ה עלה להם במלחמה האחרונה והחורבן שעברנו עליו ויתן ה' ויחזור לנו הנשמות הקדושות שקדשו נפשם על קדושת השם וינקום נקמת דם עבדיו השפוך.

ומה שכתב מעב"ת ידידי מהשינוי הגדול הזה שנעשה לאחר מלחמת נאפאליון הוא ראי' לסתור דבאמת לאחר שתקנו המדינות את הדרכים וזפרט בזמנים האחרונים ועשו רפפה על הקרקע הדרכים האלו אינם דומים לדגלי מדבר עיין בפ' רבינו חננאל עירובין דף כ"ב ע"ב וז"ל וכן אמר

ר"א אר"י מעלות שזא"י כמו תל שהוא מוקנה וכיוצא בו ומורדות כגון חריצים מרווחין וכיוצא בהן אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאין "כדגלי מדבר" שהיו העגלות מהלכין בהן והיו הדרכים משוין בלא רפפין ובלא נקבים ובלא פתחים. אלא דגם מה שכתב מעב"ת דזבארא פארק יש ששים רבוא אינשי לכ"ע לאחר הסליח הנה כבר בררנו אלל המפקח על החנועה (טראפיק קאמישיאנער בלע"ו) ואפי' מחנה מששים רבוא לימא דבארא פארק וא"כ גם זה ז"ע וקורא אי על זה מדויל ידיו משתלם ליה במה שחשדו לבעל חירוש ויאהר שאמר על הדרכים שהיו שם כמה מיליאנים ותפסו עליו שלא הי' כן ולא ידע המציאות, כמ"כ ממש יש לחפוט עכשיו על דבריהם שחיים בצרוקלין ולא יודעים המציאות שאין בצרוקלין כולו שש מאות אלף רגלי ואפי' לא החזי מזה וכמו שנחזרר אללשר העיר ממונה על אוכלסין העיר ותנועתם ומציאתם והבן.

רשה"ר צריך להיות הפקר לכל באי עולם לעבור בו בלי שום מניעה בכל שעה

ועוד צו שלישיה שהרי מוסכם הוא לכ"ע דרה"ר צעין שיהי' הפקר לכל באי עולם לעבור צו בלי שום מניעה בכל זמן שירצה לעבור יומם ולילה וגם בלי מנועה כל שהוא, וכל זה כחצו הראשונים ז"ל והוא מוסכם ועיין ריטב"א ז"ל עירובין נ"ט (דף תקנ"א מדפי הספר) וז"ל ומיהו אע"פ שהעירות יש בהם אדנות המלך ומעלין לו מס, לא חשיבי כעיר של יחיד כי הסרטיאות ופלטיות לעולם היו לרבים ולא היה המלך רשאי לבנותם לעצמו ולקלקלם שאל"כ אף זירושלים בזמן המלכות אין בה משום ר"ה עכ"ל, והבאו דבריו בבית אפרים ובמשכנות יעקב בחדש ס' ק"כ (דף ק"ט ע"ב מדפי הספר) וז"ל המשכנ"י אלא ודאי דאין חלוק כלל בזה וכל שהוא "דרך מופקר לרבים" וכו' עוד שם בדף קכ"ד ע"ב וז"ל ולכן פי' הריטב"א שאינו דומה לדגלי מדבר הכוונה "שאינן מסורות לרבים וכו' ודגלי מדבר היו מסורין לרבים", עו"ש בדף קמ"ט ע"א הביא דברי הרמב"ן בליקוטם שהביא

קושיא ר"ת על רש"י ז"ל וכו' למחן שאין כונת רש"י ז"ל להנריך ס"ר בוקעין בו בכל יום וכו' דאפי' ירושלים בשלותה לא היו כו' רק "כל שהוא מעצר לרבים כעין כרכים גדולים שהוא הפקר לכל באי עולם הוא רה"ר גמורה" אפי' לרש"י ז"ל, ועיין שם בבית אפרים בתש' סי' כ"א שכתב כן ממנו כדברים אלו.

והמבואר שאפי' המשכנות יעקב שהוא ראש המחמירין וכ"ש הבית אפרים וכל הנאים עמהם ס"ל שהיסקוד לרה"ר הוא שיהא הפקר לכל באי עולם אז הוא רה"ר גמורה" ואם יש מעכבים וכמה אינשי יכולין לעבור וכמה אינשי לא יכולין לעבור כלומר אין להם רשות לעבור או בני מדינה זו מותרין לעבור ובני מדינה אחרת אסורין לעבור כה"ג לא הוה הפקר לכ"ע ולא הוה רה"ר. ומעתה הגע ענמך הרה"ר שלנו כלומר הרחובות או הדרך מעיר לעיר, ששייך להמדינה (הייוועם דעפ') ואסור לעבור על הדרך עם סוסים וחמורים וגמלים וכיוצא בזה, וגם מי שיש לו רכב קאר בלע"ז אם אין לו דרייווערס לייסענאס אסור לו לעבור, וגם מי שיש לו לייסענאס ממדינה אחרת, אם לא אשרו פה אסור לו להנהיג רכב, וללכת רגלי לעולם ובכל מקום אסור ובתמי אפשרי, ואין לן רשות להשתמש עם הרה"ר אלא לראותם בלעד ורק לאנשים עם רשיונות ועם כלים מסויימים נותנין רשות לעבור, או לקאר דרייווערס וגם הם דוקא בחוך הקאר ולא לנאח וגם בכל פעם ופעם משלמין מס לעבור ממקום למקום, והמס לפי המדה הקילאמעטער (טאלס בלע"ז) ומי שלא ישלם יסקו אותו מן הדרך, וגם ענוש יענש.

ס' רבוא היו הולכי רגל ולא רוכבים

גם ביד המלך הוא וברצונו לשנות הדרכים ולקלקלם כפי רצונו ולא כן בירושלים אפי' בזמן המלכות וכה"ג לכ"ע לא הוה רה"ר. ולפמ"ש נראה דסרטיא ופלטיא כה"ג נמי לכ"ע אין בו רה"ר דמה שכתב הרשב"א מסרטיא ופלטיא נמי דוקא

שהוא מקום הפקר לכל וכעת אין זה צנמצא צעירות גדולות דינינו. ועיין ח' יוצ"ע פ' בא (יג:לו) והיונן כשית מאה אלפין גובריא ומטיילין על רגליהון ולא רכוון על סוסיון בר מטפלא חמשא לכל גברא ע"כ ע"ש. ולכאורה מאי קמ"ל בזה הציצ"ע ולפענ"ד בר לישב קושיא הראשונים למה לא חשבו גם הילדים שאז היו יותר מששים רבוא, וע"ז חדש לן היצ"ע שבג"י היו כשש מאות אלף אנשים שהיו מטיילין על רגליהון כלומר שנכללו במספר רק הולכי רגלים ולא רוכבין על הסוסים והם היו לבר מהילדים כלומר חוץ מהילדים, שלא נכללו בשש מאות אלפין גבריא, שה"ל לכל אחד חמשה ילדים, והטעם שלא מנו לרה"ר רק הולכי רגל שלא רכבו לא על סוסים או חמורים או עגלות שעליהם היו הנשים והטף והזקנים והנראה דהני שהלכו רגל הני נחשבים לרה"ר ולא רוכבי סוס או עגלה והולכי רגל היו שש מאות אלף גברי ומינה חושבין לרה"ר. וכעין ראי' נמי מדכחיז (ויגש מ"ה י"ט) ואתה לוייתא זאת עשו קחו לכם מארץ מנרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאחתם את אביכם ונאחתם ועוד שם (ויגש מ"ו ה') ויקם יעקב מבאר שבע וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לנאח אתו ע"ש. הנה שזה ה"ל דרך הנסיעות ומעבר ממקום למקום שהזקנים והנשים והילדים וטפם נחנו בעגלות והאנשים הלכו רגל וז"פ מאד ומה"ט נראה שאמרו שש מאות אלף רגלי כלומר הולכי רגל הוא העושה רה"ר דומיא דרגלי מדבר ולא יושבי עגלות ולכן לא חשבו אותם ומיושבת קושיא התוס'. והארכתי בזה במקום אחר.

דרך המדינה ששייך למלך או להמדינה
אינו רשה"ר

מה שהביא מהגאון מצוטשאטש לענין דרך המלך ימחול נא לעיין בספרינו משנ"ה ח"ה סי' ק"א באריכות כי אדרבה משם ראי' נגד האומרים דדרך המלך בזמנינו הוא רה"ר שהרי ברור מילל שכל שהדרך מיוחד להקיר"ה וכו' אין שום דרך המלך במדינתנו לריכה הכשר יותר מזה"פ ולפ"ז כ"ש

נידון דידן מהתם, וכ"ש הולכי דרך בקארם שכל רכב כשלעצמו הוא מקורה והרי רה"ר מקורה לכ"ע המוציא פטור דלאו רה"ר הוא דאינו דומה לדגלי מדבר. ובאמת כי גדולה מזו כתב הגרש"ז בש"ע הרב סי' שס"ד שאם עשה ד' עמודים ועשה לה"פ מד' רוחות אפי' העמיד כן ברה"ר גמור הרי זו רה"י גמור ע"י לה"פ אפי' באמצע רחוב ע"ש.

התאים שנבנו לקבל מס בכניסה ויציאה
הם כדלתות נעולות

ובדבר שאמרתי שיש בכל העיר דלתות כלומר דמה שכל רכב שיוצא מהעיר צריך לשלם מס ועובר דרך מחסום ועובר פתח שהוא נעול עם קרש והוא סוגר את המעבר וכשמשים כסף במכונה או מוסר להמפקח שם או ע"י (איזי-פאס בלע"ז) אז מיד נפתח הקרש הזה אוטומאטי והרוכב יכול לעבור וכשעובר מיד נסגר, וממילא הו"ל כדלתות נעולות וכמ"ש הגרמ"פ ז"ל בחשובה אלי לענין סי-געיט שעשו שם עירוב. ומעכ"ת טוען שיש כמה דרכים ורחובות שאין להם מחסום כזה על הסוף שלא לעבור, הנה אמת כי יש שאין לו מנזר זה אבל יש מנזר האחר ויש שיש לו ביציאה ויש שיש לו בחזרה הנד השוה שבהן שאין רה"ר ישר בלי מחסום או כאן או קצת יותר רחוק אבל העיקר כי העיר מוקף מכל דלדים עם מחסומים כאלו, לזכר כי העיר מוקפת משלשה רוחות עם מים וגם תקון מחילות בידי אדם בענקס בלע"ז וגם מנזר רביעי כמעט שיש לו גדר על כולו (והראתי כל זה בס"ד בזילום על המאפע שזילמתי והדפסתי בס"ד באום אני חומה דפוס הראשון), ואני עברתי כמה פעמים לפני כשלושים שנה וראיתי כי אין צבארא פארק רה"ר לכל הדעות חוץ מההתירים שיש לזכר מזה.

תיקון עירובין הוא מצות עשה דרבנן

עוד רגע אדבר (במה אחד) על מה שהבאתי בספרי אום אני חומה דתיקון עירובין מ"ע דרבנן וא"א לנו לבטל מ"ע בספרות כרסיות ובטענות של

מה בכך זה אומר כזה שיגרום פריצות חוה אומר שיש בו משום שינוי מנהג וממציא דבר חדש וכיוצא בו וטען על זה שמעולם לא שמע שמ"ע לערצ אלא שעירוב הוא היתר בדוחק ובאמת כי כבר כתבתי שמי שאינו בקי בעירובין לא יתערב עצמו בדברים וכ"ש לפסוק בו, אבל כבר הבאתי שהוא מ"ע כמבואר בסמ"ג ועוד ראשונים ובגמ' בשעה שמתקן שלמה עירובין ונט"י יצאה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני (עיין עירובין כ' ע"ב ובסוף ספר הסמ"ג שמציא ז' מצות דרבנן, וברמב"ם בזה"מ בשרשי המצות ובס' היד הל' ברכות פי"א) ואין לומר שאין זה תיקון לשם מצוה שהרי מנזר על מצוה זו אשר קדשנו במצותיו ואינו על מצוה עירוב ואי ליכא מצוה האין תקנו ברכה זו ובגמ' שבת כ"ג ע"א בנר חנוכה פריך מנזר אשר קדשנו במצות ואינו להדליק נש"ח ופריך והיכן אנו ונחלקו ח"א מלא תסור וח"א שאל אביך ויגדך זקנך ויאמר לך הרת דבלאו הכי ליכא למימר ואינו ואפי' חנוכה מספקא ליה היכן אנו.

איברא דשם בסמוך מיבעיא ליה הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה ופשוט לה מלשון הברכה שמתקן להדליק נר של חנוכה ש"מ הדלקה עושה מצוה ולא הנחה ש"מ. הנה מלשון להדליק דייק גם מה הוא המצוה. ומעתה מלשון הברכה אשר קדשנו במצותיו ואינו על מצוה עירוב הנה דייקו על מצוה עירוב שיש מצוה לערב וע"ז מברכין וכמו שמברכין על מצוה תפילין, ועל מצוה ליציא, והא לך עוד לשון הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' ברכות ה"ג וכן כל המצות שהן מדברי סופרים בין מצוה שהוא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה וכו' בין מצוה שאינן חובה כגון עירוב ונט"י מנזר על הכל קודם לעשייתן, ובפ"א מהל' עירובין הט"ז כתב הרמב"ם ז"ל כיצד מערבין בחצירות וכו' וכשמקבל את העירוב מנזר ברוך וכו' ועיין ש"ע א"ח סי' שס"ו סי"ג וסי"ד, מנזר על מצוה עירוב, ועיין מג"א שם סקי"ח ואפי' יש לה בית שא"צ לעירוב, ושם סק"כ שאפי' אינו בעיר מנזר ופשוט מאד וח"ו להכחיש וכ"ש לבטל מ"ע דרבנן ולומר שאינה

דהו"ל דאורייתא ושאיני תקנת עירובין וידים משאר תקנות כנלפענ"ד.

ופה תהי' שביתת קולמסי והגני חוזר על הראשונות לברכו בברכת רפואה שלמה מן השמים וזכות התורה הקדושה יעמוד לו ויזכה לאריכת ימים ושנים עדי יבא יגון ולו יקחת עמים המברכו בחנוכה שמח בלב ונפש, מנשה קטן

סימן קכח

תיקון עירובין הוי סגולה לחשוכי בנים

מוצש"ק פ' וה' פקד את שרה התש"ס בני"י יצו"א מע"כ ... הי"ו

אחדשה"ט. וכדבר שאלמו מנא הא מילתא דאמרי אינשי דהמתקן עירובין סגולה לחשוכי בנים, ואם יש מקור בהלכה לזה או שזו סגולה כנדיק גזר והקצ"ה מקיים, והנפ"מ שאם אין שם נדיק אי מהני אעפ"כ.

הנה כן שמעתי גם אני בשם נדיקים מחלמידי בעש"ט ומטו מינה בשם הגה"ק מלאו וגם כן שמעתי בשם נכדו כ"ק האדמו"ר מסטראפקאו ועוד נדיקים, ועודא ידענא מאזכר אחד שלא הי' לו בנים שש שנים אחר החתונה, והתנדב לעשות עירוב ציוניאן סיטי ובקש ממני לבא להכשיר את העירוב והייתי שמה ותיקנתי ויאל בהכשר, ואח"כ שמעתי שצאחו שנה נולד להאזכר הנ"ל בן זכר.

מצאתי לזה רמז, בגמ' שבת קי"ח ע"ב אלמלא שמרו ישראל שמי שצמות מיד היו נגאלים, והקשו התוס' נדה דף י"ג ע"ב (ד"ה עד שיכלו) מהא דאמר ר' יוסי אין צ"ד צא עד שיוכלו כל הנשמות שצגוף שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי, ופרש"י כי רוח הרוחות שלפני שגורתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את

מנא מפני טעמים גדולים וספרות כרסיות כי דבר זה גרוע מכל בעלי עצירה דכה"ג ינטל כל התורה כולה והרי זה ח"ו בגדר מין ובגמ' עירובין דף כ' בני הוי זהיר בדברי סופרים יותר משל תורה דדברי תורה עשה ולא מעשה וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ולא ישמע כזאת.

ולא אחזק מעטי מה שמלאמי דבר חדש ברבינו נסים גאון על גליון מס' עירובין דף ב' ע"א וז"ל מצוי דרבנן תקנתא, בפ' עושין פסין (דף כ"א) אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שמתקן שלמה עירובין וידים יתה צת קול ואמרה לו בני אם חכם לנך. ודע כי כל דבר שאינו כחב נקראי ואע"פ שהוא מתקנת נביאים דרבנן מיתקרי כי מפי השמועה שלהן קיבלנוה ועירובין דרבנן לפי שאין כתובים עכ"ל. ונראה דהי' קשה לי' לר"ן גאון אמה שאמרו מצוי דרבנן הא כיון דבשעה שמתקן שלמה עירובין יתה צת קול והסכימה להתיקון ושלמה המלך נביא ה' א"כ אמאי מנא זו נקראת דרבנן ולא דאורייתא כיון שמן השמים הסכימו ע"י צת קול וא"כ תהי' עירובין וידים דאורייתא ממא וע"ז מי' הגאון ז"ל דאה"נ עירובין יש לו חוקף דאורייתא שהרי יתה צת קול דכל דבר שלא כתוב בתורה ממא ואע"פ שהוא תקנת נביאים דרבנן מיתקרי ולכן סיים שנית ועירובין דרבנן לפי שאינם כתובים כלומר דלכן נקראו דרבנן אבל הוא תקן נביאים שהי' מן הראוי לקראתו דאורייתא והוא פלא.

ובמה שכתבנו נלפענ"ד לישב קושית התוס' עירובין כ"א ע"ב ד"ה בשעה שמתקן שלמה וכו' הקשו שהרי שלמה תיקן נמי שניות (יבמות כ"א) וכן מדכתיב אין וחקר תיקן משלים הרבה משמע נמי דהרבה תקנות עשה וע"ש מה שמי' ולדעת ר"ן גאון אחי שפיר דדוקא פריך מהני תרי כיון דינא צת קול נמא דהו"ל מה"ת ולא דמי לשאר תקנות שמתקן שאפי' משה רבינו שמתקן הרבה אעפ"כ הם דרבנן אבל עירובין וידים שינא צת קול אם חכם בני והסכימו מן השמים וע"פ נביא ס"ד

סימן קכט

עוד בנידון העירוב

ד' אייר התשס"א בנ"י יצו"א
מע"כ ידידי הרב הגאון החסיד כו' כש"ת ...

אחדשכ"ג צידדות נאמנה.

ועל דבר אשר המנגדים נגד העירוב לדעתם מלאו
מציאה והציאו רא"י שמומר לקלקל את העירוב
ולא מקרי מכשיל את הרצים, וכדי להראות שאין
בדבריהם ממש, אכתוב למע"כ עשה אזנך כאפרכס
וחא' ואלמדך בינה, הנה בגמ' יש בשלשה מקומות
האחד (עירובין י"א ע"ב) דרב נחמן ורב שש
איפליגו בקנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אי
נריך ליגע דס"ל לר"ג דהקורה מלמעלה אין נריך
ליגע בהקנה מכאן וקנה מכאן ור"ש ס"ל נריכין
ליגע ועבד ר"ג עובדא די ריש גלותא כשמעמיה
דא"ל ליגע וזוהי רב שש לשמעיה רב גדא לשלף
ולשדיניהו ועשה כן ואשכחיהו דבי ריש גלותא
וחצשוהו בצית אסורים ואזל רב שש קם אצבא א"ל
גדא פוק חא נפק, ואחא רב שש ואשכחיה לרבה
בר שמואל ושאלו אי תני מידי בצורת הפתח וא"ל
דחוקקין להשלים ולא בעי דליגע וכרב נחמן וא"ל
רב שש לרבה ב"ש אס ימצא להו להחולקים עליו
לא תימא להו ברייתא זו אלא הוא מעצמו כלומר רב
שש יחזור בו שעשה שלא כהלכה לשלף העירוב,
עיין ר"ח שם. הרי שחזר בו שעשה שלא כהוגן ולא
זאת אלא שבקש מרבה שלא יגיד להחולקים עליו
מהברייתא אלא בעצמו יחזור בו. ומינה מציאין רא"י
אדרבה זה רא"י לסתור שר"ש חזר בו והם אינם
רוצים לחזור הגם שמראים להם הלכה מפורשת
להיפוך.

וכן מבואר עוד שם בגמ' (דף כ"ה ע"ב-כ"ו)
בההיא אבזורנקא דהו"ל לר"ג בבוסתניה וא"ל

הגאולה ומי' החוס' די"ל דהרבה היו יולדות בכרס
אחד ע"ש. ועיין חוס' הרא"ש שם ובח"א
למהרש"א שם, ומיהו י"ל דאז יופקדו כל העקרות
והקריסים וילדו כלם עד שיכלו כל הנשמות שבגוף,
וכמדומה לי שכן ראיתי במקום אחד, ויש לרמוז על
הגמ' שלהי כתובות עמידין חילני סרק שבארץ
ישראל שיטענו פירות, והכוונה על הקריס שילדו
בנים, ואולי יש לתרץ עוד קושית' החוס' לפמ"ש
בגמ' שבת דאר"י עמידה אשה שתוליד בכל יום
לגלג עליו אותו תלמיד הראה תרנגולת בזה"ל,
ולכאורה למה תוליד בכל יום ולפי הנ"ל י"ל דהיינו
בדורו של משיח שצריך להוציא כל הנשמות שבגוף
והבן.

ובזה פירשתי הא דאמר הנצי"א ואל יאמר הקריס
הן אני עץ יבש כי כה אמר ה' לקריסים כל
שומר שבת מחללו וגו', ולכאורה מה נחמה זה
להקריס כי כה אמר ה' כל שומר שבת מחללו
ומחזיקים בצרייתו וי"ל דכיון דמהרו בשמירת שבת
וממילא יבא בן דוד, אלא דיחסרו הנשמות ולכן אז
יפקדו הקריסים וילדו כדי להשלים הסכום, וז"ש
ואל יאמר הקריס הן אני עץ יבש כי כה אמר ה'
לקריסים כלומר יש להם תקנה כל שומר שבת
מחללו וכיון שישמרו את השבת ימהר הגאולה וביאת
בן דוד ממילא יפקדו בזרע להוריד כל הנשמות
שבגוף.

ולפ"ז אחי שפיר הסגולה, דהמתקן עירובין גורם
ומוסיף בשמירת שבת דזה עיקר טעם
ששלמה המלך תיקן עירובין ועיין סמ"ג מ"ע דרבנן
א' ובשו"ת ח"ס א"ח סי' נ"ט, וכיון דמוסיף
בשמירת שבת יבא הגאול לזק וישאר קושי' החוס'
אין ב"ד צא עד וכו' ולזה יפקדו הקריסים נמצא
דעשיית עירוב סגולה לבנים והבן.

דושה"ט בלו"ג.

מנשה הקטן

לרב הונא בר חיננא לעשות עירוב למחר ועשה קנה קנה פחות משלשה ואזל רבא שלפיניה ולמחר חזרו בהם וקרא עליהם הריש גלותא חכמים הם להרע להטיב לא ידעו. ופרש"י להרע לאסור ובתש' הגאונים פי' דרב הונא תקן דליהוי מוקף לדירה ואחא רבא ור"פ ורב הונא בריה דרב יהושע תלמידי דרבא ונקטיניהו דלא ליהדר רב הונא בר חיננא וליתקניניהו והאי שעמא לא זכרו דלאו שפיר עשו ולמחר אדכור ואחצוה וכו' וקרי עלייהו על ר"פ ורב הונא בר"י שלא נזכרו אהמול וסמרו חיקונו של רב הונא בר חיננא, ועכשיו נעשו חכמים לאסור עליו ולהטיב לא ידעו אהמול וכן עיקר ע"ש. ומבואר נמי שטעו המשלפים וחזרו בהם והודו שטעו עד שקרא עליהם חכמים הם להרע להטיב לא ידעו.

עוד בו שלישיה (עירובין ע"ד ע"א) בההוא מצואה דהוה דייר בה איבות בר איהי עבד ליה לחייא ושרא ליה שמואל כלומר עבד לחי להחיר ושרי ליה שמואל לפי שיטתו, אחא רב ענן לאחר פטירתו של מר שמואל שדי' (הפיל הלחי) כלומר לאחר שנפטר שמואל וישב רב ענן בראש הפיל הלחי שעשה איבות בהוראת מר שמואל וקבל רב איבות ואמר מצואה דדיירנא ביה ואחינא משמיה דמר שמואל נייתי רב ענן בר רב נשדייה מן, כלומר האיך הרהיב רב ענן להפיל הלחי מה שהחיר לו מר שמואל וכו'. והרי ח"ו שהי' רב ענן מפיל הלחי בחיי דמר שמואל אלא לאחר מותו של מר שמואל והוא ישב להורות הפיל הלחי בהוראתו, ואפי' אז בא איבות בקובלנא היחכן ומשני דתלוי בשיטות אצל להפיל לחיים או לה"פ מה שפסקו גדולי ישראל והחירו ע"פ התורה גדולי הפוסקים ובחייהם לשלוק ולבנות גדולי התורה ולהכשיל את הרבים ח"ו לעקור ולשבר ולהפיל לחיים ולה"פ ולהכשיל בני ישראל בחילול שבת הם הם מזים גדולי התורה ברכים ועושין נגד ההלכה מפורשת.

ומבואר מיהו דמה שהוא לדעתם ראי' אדרבה נג' מקומות טעו המקלקלים את העירוב

וחזרו בהן ומה מציאין ראי' הרי אדרבה הראי' להיפוך שלא הי' להם לקלקל את העירוב. ונראה עוד מה שקרא עליהם חכמים הם להרע וכו' שכבר אמרו ו"ל כחה דהחירא עדיף ובפרט בהל' עירובין דקיי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב, והנה במשנה נגעים פ"ט מ"ג שאלו את ר' אליעזר מי שעלתה וכו' אמר להן גם זה יסגור אצל לא שמעתי בו טעם א"ל רבי יהודה אני אלמד בו (כי תרשנו שאלמד בדין זה טעם) א"ל אם לקיים דברי חכמים הין א"ל שמה יולד לו שחין וכו' א"ל חכם גדול אחא שקיימת דברי חכמים והנה כאן היו חכמים לסתור ולכן קרא עליהם חכמים הם להרע להטיב לא ידעו. וכמו ראי' זו כן כל הראיות שלהם בע"ה בשיטות דחיות ופוק חזי מכל החותמים נגד העירוב מי מהם עוסק בהלכה למעשה כל ימי חייהם, ולעומת זה המחירין את העירוב הם מאורי עינינו נושאי דגל התורה בכלל ובפרט פוסקי הדור דזמנינו ולאורם נלך עד בגג"א.

ודע דלמדתי עוד ראי' נגד המקלקלין את העירוב מהא גמ' מה שלא עלתה על דעתם, דלכאורה יש לדייק בלשון רב ששת שזו לשמע' רב גדא לשלוק ולשדיניהו, ועשה כן ולכאורה אמאי לא אמר ליה לשמעיה לשבור ולשדנהו דלשלוק הוא רק שלא יהיו על מקומן ולא יעשו לה"פ אצל לא ישברו הלחיים והקורה, וכן נמי (דף כ"ה ע"ב-כ"ו) בההיא אצורנקא דהו"ל לר"ג בבוסתניה וא"ל לרב הונא בר חיננא לעשות עירוב למחר, ועשה קנה קנה פחות משלשה ואזל רבא שלפיניה ולמחר חזרו בהם והנה כתב נמי אזיל רבא שלפיניה ולא שצריניהו, גם (בעירובין ע"ד ע"א) בההוא מצואה דהוה דייר בה איבות בר איהי עבד ליה לחייא ושרא ליה שמואל כלומר עבד לחי להחיר ושרי ליה שמואל לפי שיטתו, אחא רב ענן לאחר פטירתו של מר שמואל שדי' (הפיל הלחי) כלומר לאחר שנפטר שמואל וישב רב ענן בראש הפיל הלחי שעשה איבות בהוראת מר שמואל וקבל רב איבות ואמר מצואה דדיירנא ביה ואחינא משמיה דמר שמואל נייתי רב ענן בר רב נשדייה מן, כלומר האיך הרהיב רב ענן

הר"ן הלא גם באו"מ במקומו בט"ו (סי' שמ"ה) מציאו אעפ"כ כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וגם הרמ"א והצרכ"י וצא"ל רצה וצפמ"ג והשע"ת כולם מציאים להחיר ואין רצוני לחדש דבר שהוא נגד כל הפוסקים, ראשונים ואחרונים, וכבר כתבתי לו מה שנראה צעניו כי חופשה ניתן היום לכל איש לעשות בכל עיר כרצונו, כי אינו כן גם היום בכל עיר ועיר הממשלה נמסרה לשר ומושל העיר ושום איש אינו יכול לעשות דבר קטן או גדול בלתי רשות והורמא משר ומושל העיר, ואין צרכי להאריך בפלפול וקצרתי עכ"ל.

והנה כתב מפורש דמה שרשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי מוחה אין זה משום שחופשה ניתן לכל אחד לעשות כרצונו אלא שהממשלה והשר נתן רשות לכל אחד לעבור כפי התנאים שנתן והתנה עליהם, וא"כ אין זה רשות רה"ר שדברה חורה שהוא הפקר לכל בלי עולם לא כן ברה"ר כי דבר קטן או גדול אין שום איש יכול לעשות בלי רשות מושל העיר וצומנינו עוד יותר שעוקצין אחריהם בכל מקום ואם עושה כרצונו מיד הוא נתפס ע"י המשטרה או שומתנין לו לו עונש וז"פ מאד והארכתי בזה הרבה פעמים.

ובזה הגני ידידו בלב ונפש,

מנשה הקטן

סימן קל

תיקון עירוב בשיקאגא

ער"ח כסלו התשמ"ו בנ"י כאור הבוקר מע"כ יד"נ הרה"ג ור"ח גר"ג כולו אומר כבוד כו' כש"ת מוה"ר שניאור זלמן ראקו שליט"א מנהל מרכז הרבנים דשיקאגא איל.

אחדשכת"ר צידדות וצבדוד, להרבנים הגאונים על דשיקאגא בכלל ולמעט"מ צפרט. על

להפיל הלחי מה שהחיר לו מר שמואל וכו'. והנה מצואר בכל השלשה מקומות דלא שצרו הלחי או הקורה דודאי לשבור לחי שאינו שלו הרי הוא חייב לשלם כגולן שמשבר כלי חצירו אלא שלף המעשה שעשה כשלף איש נעלו וא"כ אדברה ראי' ברורה דלשבר העירוב הוא איסור גמור מדין גול וכ"ש שע"י צריכין להוציא ממון של צדקה ושל רבים והרי הוא בכלל גול את הרבים וזה ברור ומסתמא גם פסול לעדות אם הויזק יותר מפרטה עד שישלם ההיזק ויעשה תשובה, והגם שחושב שעושה מזה ועיין ח"מ סי' ל"ד בקוברי מת צו"ט, ומלוא מעות יתומים ברבית והבן.

תשובת מרן הגה"ק רשכבה"ג בעל דברי חיים

עוד רגע אדבר בזה טענה מלוחמי נגד העירוב שצוה"ז הממשלה אין להם הכח כבראשונה ואדברה הרשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי מוחה והמיקונים ברה"ר הם רק לטובת העוברים ושבים ממילא הו"ל רה"ר שכל העולם עוברים בו והוי כרה"ר שם רצוא בוקעין בזה.

דע כי דבר זה נמי לאו דבר חדש הוא וכבר טען טענה זו הרב גאד"ק חיראז (הוא הגאון שכתב להגאון מקוטנא עיין שו"ת ישועות מלכו סי' כ"ו שכתב ע"ד מסילת הבדול, ושו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב ועוד שכתב נגד העירוב והם דחו דבריו הבאתי דבריהם במקום אחר עיין אום אני חומה סי' ל"ו) הנני להעתיק לך תשובה קצרה ממרן רשכבה"ג הדברי חיים בלקוטים והשמטות מח"כ סי' ג' להרב המאה"ג חו"צ וכו' אדד"ק חיראז יע"א.

ודל"ק אודות שאלתו לאשר צוה"ז רשות נתונה לכ"א לעבור בכל עיר בלי מוחה אם מהני עירוב ע"י זה"פ כי הוי כרה"ר שם רצוא בוקעין בזה. איני אוכל להאריך בפלפול כי חש כחי ואור עיני גם המה אין אחי כבראשונה ורק זאת הנני לשאול מה הרעש הזה ממה שמנא בס' חידושי

רואים להשצית את העירוב באמריקא שטוענים שיאלו הנשים בשבת עם העגלות והי' זה הפתעה זרה בעיני, אבל האמת הוא ככה שהתורה לא נותה לסגור את הנשים והילדים במאסר בש"ק, לבד כי באמת מאד שכיח חילול שבת ע"י שכחה וכמ"ש בגמ' בינה תחלת הוראה להאי נורבא מרבנן לקלוקלא ועיין רש"י וש"מ שם, והשנוע הי' שאלה אללי בן תורה אחד בא עם הרכבת עש"ק והיתה קצה שהרכבת התעכבה שעה וחצי במקום אחד ועי"ז נכנס להתחנה שכבר הדליקו נרות לאחר השקיעה והי' אללו חפצים ובה היתה ככה, ושאל אחי אם יש לסמך על העירוב בבאר פארק או שצריך לעשות תשובה כמחלל שבת, מה אומר ובפרט באנשים קלי דעת או נשים או קטנים שמוציאים בשבת קודש מפתחות או מטפחת אף וכיוצא בזה, וכמעט א"א למנוע חילול שבת כזה ובפרט בעירות גדולות שהחילול מצוי ביותר.

והנה המכשלה הזאת תחת ידי הרבנים היושבים בערי הפריצות ובמקום לבקש לתקן הפירצה בעומד מרובה על הפרוץ ולתקן בזה"פ ומחילות כל היכא דאפשר ובפרט במדינה זו אשר ניתן חופש לכל דת ואפשר אפילו לעשות דלתות למי שרוצה להחמיר בענין עירובין כמו שעשו בלאס אנגלים ועוד מקומות שאפשר לקבל רשות על זה ודי אם פעם אחת בשנה סוגרים את זה לרגע, אבל אינו צריך לזה כי כבר סגר לן גדול האחרונים מרן החו"א ז"ל כהצית אפרים בתשו' דאין רה"ר דאורייתא בזה"ל, וכ"כ כל האחרונים ז"ל ונתפשטה ההוראה בכל העולם קודם המלחמה כהצית אפרים, וכל העירות הגדולות תקנו עירובין כידוע מווארשא וויען אמסטערדאם, וגם בצפאריס המירו החו"א והגרמ"ע ז"ל, ועוד וגם לאחר המלחמה, ורק פה לא עשו מאומה, וידוע דרוב מנין הרבנים ורובם גם פה באמעריקא הסכימו לתקן עירובין, ואין אני רוצה לחזור על כל הפרשה הנ"ל אבל האמת הוא כי אם לא יתקנו הרבנים הכשרים והחרדים לדבר הי' עירובין בכל המקומות פה בארה"ב או ילכו המאדערגים הקאנסערוואטיוויס וכיוצא בהם

השאלה ובקשת הרבנים הגאונים ממרכז הרבנים דשם בענין עשיית עירובין ששמעו מעורבא פרה אשר בדעמי לתקן עירוב בשיקאגא לרבנים בשכונה אחת.

והנה לעצם הענין אמרתי לו למעכת"ר שצוה"י אני מן הנמנעים מליתן הכשרים על שום דבר ומעולם לא נתתי הכשר לא על מאכלים ולא על בשר ואפילו לא על מלח ולא על שום עירוב עד היום ודבר זה נוגע לרבני העיר ויושביה, ולכן גם זה שהוציאו קול הוא קול העברה בעלמא קול ענות חלושה, ומ"מ מאידך גיסא אני מעודד בכל מקום שאפשר לעשות עירוב יהי' אחיזה מקום שיהי' כל שגרים שם ישראלים יש שם מ"ע מד"ס לתקן עירובין הן בעירות והן בכפרים, וכששאלים אותי בעצם ההלכה אני משתדל להשיב בכל מקום שהוא, וב"ה כן עשיתי כבר בהרבה מקומות החל פה בנא יארק בפארעסט הילם, בבאר פארק, בפלעטבוש, בקליוולאנד, בנאראנטא, בזויניפג קאנאדא, בפאסיק, ועוד הרבה מקומות וב"ה אכשיר דרא בזה שהליצור התעוררו לתקן עירובין בכל מקום, ומה שיש כמה טוענים שיבא עי"ז מכשול שיאלו הנשים בעגלות עם ילדיהם ברחוב בשבת, הנה אמת כי לזה עושין העירוב להגיל מטלטול בלי עירוב, וככה עושין כל הנשים בזו"ט ויוצאין בעגלות ואין פוצה פה, ובאמת כי כבר תקנו גם עירוב בבאלטימאר ועוד יש עכשיו הרבה מקומות בארה"ב שהם באמצע התקון מה שידוע לי או שבקשו עזרתי בהלכה למעשה או באופן אחר, בקיצור ב"ה אכשיר דרא בזה.

ולפני שצועים כשהייתי בארצנו הקדושה ראיתי ששם אין אף עיר או כפר אחד שאין שם עירוב, ובקרתי את הרהגה"ל מזני ברק הרב לאנדא שליט"א והתפאר לי שאין עוד עיר בכל העולם כבני ברק, ואמר לי בהתפארות שאלא ברחוב בש"ק וארא לאלפים נשים עם עגלות (קערעדזשעם בלע"ז) ברחובות בש"ק בלי מפריע וחשבתי קצת ואמרתי הנה מה שהוא מתפאר בו אדרבה מהאי טעמא

כח לבטל את אשר כבר חששו בס"ד, אבל כל זה
בחנאי שיש בכוונתם באמת לתקן ע"פ תורתנו
הקדושה ואז הנני להיות מנרף לעושי מצוה, וכמוכן
שאינ אני מבקש שום שכר ח"ו עבור טרחתי וחלקי
בצירוף לעשיית מצוה דרכים עמכם יהי' שכרי
(כמבואר במס' מכות) ואם אין בדעתכם אז כשם
שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על
הפרישה,

ובזה הנני ידיכם וידיד כל הרבנים הגאונים של המרכז,
ונא לדרוש בשלום כולם בפרטות, דושה"ד בידידות
ובלב ונפש,

מנשה הקטן

סימן קלא

איסור טלטול ביו"ט בלי עירוב

ה' לסדר אשר תשים לפניהם התשס"ב בני יצו"א
מע"כ הרה"ג המפ' וכו' כש"ת מוה"ר יוסף צלר
שליט"א ר"מ בישיבה בית ישראל רחין ומחבר ס' מטה
יוסף

אחדשה"ט וכו' רק לאות שעיינתי בספר, בדף ח'
בדברי הגמ' פרנסני כלכל ועורב,
והקשה המהרש"א אמאי נקט דוקא כלכל ועורב,
וחי' בשם בעל כנסת מרדכי מסדיגורה זי"ע
במחלוקת ליחן מאכל שבת שירה מזונות לפני
העופות לזכר שאכלו מה שנשאר מן המן, והמג"א
א"ח סי' שס"ד כתב דאינו נכון שאין מזונות עליך,
ועיין מהרי"ל הל' ראש השנה כעין זה במשליך
בר"ה שהולכים לנהר עיין רמ"א א"ח תקפ"ג ח"ל
מהרי"ל מה שנוהגים לילך בר"ה אחר הסעודה אצל
ימים ונהרות ומהר"י סג"ל נהג ג"כ להלוך אצל
הנהרות ואמר כשהולכין את הנהרות צו"ט אל
יוליכו עמהם שום מזון כדי לזרוק אל הדגים
שבהרות להראות להן לשמחה בהן דאית ביה חלול
יו"ט גם אם יזדמן לו גוי אצל הנהר אל יקח ממנו
לחם להשליך אל הדגים משום דמוקצים הם לישראל

למיניהם והם יתקנו וממילא הם יהיו הצעלי בחים,
ולא זאת אלא שיכשילו גם צעלי בחים הכשרים
להתפתות אחריהם.

ואם באמת יש מי שחושש להחמיר לעצמו אינו
מוכרח לטלטל ואין מי שיכריח לשום אדם
לטלטל עם העירוב, וידוע שבצריסקא דליטא הי'
עירוב והקהל כולו טלטלול והרב הגר"ח העיר לא
לטלטל וכן המורה הוראה ר' שמחה זעליג זצ"ל ועוד
בני תורה, וכן הוא בכמה מקומות עד עכשיו, אבל
מ"מ לא אסרו בשביל זה לתקן עירובין בשביל
הצורך הנר"ך לזה, רק במקומות שלא היתה כוונתם
לש"ש רק לשם פאליטיקא מנעו את בני וגרמו
לחילול שבת ח"ו ולא יהא חלקי עמהם, לבד כי
מבטלים מ"ע דרבנן דבהא כ"ע מודי דהיכא דיש
מי שמבקש שיעשו עירוב איכא חיוב לתקן עירוב
אפילו למ"ד דתיקון עירוב בכל מקום הוא מצוה
קיומית ולא חיובית כמזוזה ומעקה דליכא חיוב
לזנות בית כדי לעשות מזוזה, וכן ליכא חיוב לזנות
בית כדי לעשות מעקה, ומ"מ מי שיש לו בית חייב
במזוזה ובמעקה, והכ"נ אפי' למ"ד דתקון עירובין
אינו חיוב להדר בכל מקום לתקן עירובין אבל כל
שיש בני אדם המעוניינים בעירוב ורוצים בו שוב
הו"ל חיוב, והחיוב על הרבנים והקולר תלוי בהם
כמבואר בח"ס סי' נ"ט ע"ש.

והגם שאין דרכי לנאת מנוא יארוק ומ"מ למען
קדושת השבת קודש אם יש צרכן המרכז
הרבנים לעשות מה שהוא צפועל בענין זה לטובת
הכלל ולמען קדושת השבת ולמנוע חילולו ח"ו בכל
האפשר הייתי מסכים אם יזמינו אותי המרכז
הרבנים לזכר ענין זה ולהציג את כל הענין בפני
חברי המרכז הרבנים הגאונים שליט"א כמו שרמזו
עליו מעבתי"ר שליט"א בדברו אלי, והיה זה שכרם
בכפלים, חדא שבעזה"י יאז דבר מחוקק מנדכס
ויהי' זכות הרבנים תלוי בכם, ואולי בשכר זה זוכה
לגאולה שלמה כמ"ש אלמלא שמרו ישראל שמי
שבתות מיד נגאלו, והשנית שהנד של הרבנים שאינם
בגדר לתקן עירובין לא ידומו ראש ולא יהיה להם

משום דמחוקרין נדה ואין מאכילין ביו"ט אלא לדבר הראוי לו א"כ הנושא מזון עמו תרתי ריעותא עבדי דנושא חוץ לעירוב ומאכיל אל המוקצה. וכ"ש כשחל ר"ה בשבת ע"ש. (ואגב נראה דס"ל דליו"ט נמי מהני העירוב שהרי כתב שתי ריעותא עבדי נושא לחוץ לעירוב וכו', וזה ביו"ט דשוב כתב וכ"ש כשחל ר"ה בשבת משמע דעד השתא ברה"שחל באמצע השבוע ומוציא חוץ לעירוב קרי ליה).

ולי העני חשבתי פעם לפי מה שאמרו בגמ' לית דעניא מכלבא ולית דעתיא מחזירא ואמרו שם נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר, (שבת קנ"ה) ובגמ' שם עוד אמר רב המנונא ש"מ אורח ארעא למשדי אומנא לכלבא וכמה אמר רב משח אודניה וחוטרא אבתריה והוא משום דיודע דדיק דין דלים הרי דאפילו כלב חס עליו הקב"ה ושהה אכילתו במעיו ג' ימים ואורח ארעא למשדא ליה אומנא וז"ש פרנסני ככלב וגם צעורב מנינו שמחאמר על ילדיו (ירושלמי קדושין א' ז') והקב"ה מומין להם.

איך קלל רבא את רמי בר חמא

בגמ' דף י"ב משחרב ביהמ"ק ניתנה נבואה לשוטים ולתינוקות כי הא דבת רב חסדא הוה יתבה בכנפיה דאבנה הוי יתבי קמיה רבא ורמי בר חמא. אמר לה מאן מינייהו בעית אמרה ליה תרוייהו, אמר רבא ואנא בתרא. והק' המהרש"א איך רבא קילל את רמי בר חמא דבזה שאמר ואני אחרון משמע שמקלל ח"ו את רמי בר חמא שח"ו ימות, וחי' שלל התכוין אלא שיתגרש, ומע"כ הקשה דיתגרש נמי הוה פורענות ואיך קיללו, (ובאמת כי קושא ז' דיתגרש נמי הוה פורענות ואיך קיללו, מצואר שם במהרש"א גופי' וז"ל אבל רמא ב"ח הי' חש מלישא גרושה וכו' ומש"ה לא אמר ואני בתרא דא"כ הוה קללל לרבא שימות לפניו דהא א"א לו שישאנה צענין אחר ע"ש).

ברם צענא קושית המהרש"א לולי שאני כדאי כלפענ"ד דמעיקרא לא קשה, ובהקדם קושי' דאטו רב חסדא לנחק או לשחק ב'א חס במו ושני בחורים ח"ו אלא מעשה שהי' כך היה שרב חסדא רצה לקדש את במו לאחד משני בחורים והנערה ישבה בכנפיה דרב חסדא ורצה להשיאה לאחד משני התלמידים ולפי שחנן (קידושין מ' ע"א) האיש מקדש את במו כשהיא נערה ובגמ' כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מקיימ' ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' אלעזר אסור לאדם שיקדש את במו כשהיא קטנה עד שמגדל ומאמר בפלוני אני רוצה ועיין חוס' שם ד"ה אסור לאדם, ולכן רב חסדא שרצה לקדש את במו שאל אותה באיזה מהן נתרצה כלומר שתאמר בפלוני אני רוצה ויקדשה לו אמרה ליה תרוייהו וכיון דנתרצית בתרוייהו הרי כבר אמרה בפלוני אני רוצה אלא שהוסיפה לומר שרוצה בתרוייהו, ופנה רב חסדא קודם לרבא דכיון שבתו נתרצה לתרוייהו נשאר כבר רבא חסדא לצבור לו אחד מהם לבמו וברבא בחר ראשון ורצה לקדשה לו ואמר רבא שהוא אינו רוצה בה עכשיו ואנא בתרא ואז פנה לרמי בר חמא והשיאה לו ואח"כ מת ונשאה רבא לאחר עשר שנים כמצואר ושפיר מיושב קושית המהרש"א דודאי ח"ו רבא לא קילל את רמא בר חמא אלא שקירב לרב חסדא ולא רצה לישא במו. ואז פנה לרמי בר חמא כלפענ"ד לולי דברי מהרש"א ז"ל.

עוד רגע אדבר מגמ' שלהי הוריות ברב יוסף סיני ורבה עוקר הרים דשלחו לתמן איזה מהן קודם שלחו להו סיני עדיף, ואפ"ה לא קיבל עליו רב יוסף להיות ראש ישיבה ומלך רבה עשרין וחרתינ שנין והדר מלך רב יוסף ומפרש בגמ' (ברכות ס"ד ע"א) דלא קבל עליו רב יוסף דאמרי ליה כלדאי מלכית תרתין שנין ופלגא, (וסבר לדחוק שימלך אחר וכשימות השני ימלך הוא ואם ימלך עכשיו ימות הוא וידחה לאחר שתי שנים ומחנה בשביל רבה), ומלך רבה ונמנא שיטתך רבה למוח

שימלוק רב יוסף ולפי דעת המרש"א לכאורה נ"ב ולפמ"ש אחי ספיר ודו"ק.

ידידו המברכו בסל מלא ברכות בלב ונפש,
מנשה הקטן

סימן קלב

דיוק בדברי יציב בנידון עירוב

ב' לסדר לסדר וה' ברך התשנ"ט בני יצו"א
למאן דלא חזינא קא מברכינא ה"ה ברקאי ה"ה כש"ת
מוה"ר נפתלי זעלענגוט שליט"א בני יצו"א

אחדשכ"ת וכו' ונד"ת אשר העיר מה שמלא
באחד המשו' למרן כ"ק אדמו"ר
מלאנו קלוי'ענבורג זוקלה"ה הוא בספרו דברי יציב
(א"ח סי' קע"ג) דא"א לעשות עירוב פה בעירינו
נ"פ אפילו להמחירין דנ"פ הו"ל כרמלית מ"מ כיון
דיש הרבה סוברין שאסור לעשות וגם רבנים וח"ח
שמחנגדים ומנמקים זאת בטעמים ע"פ הלכה
ופשיטא שאין ציד נ"ד לכופס ועכ"פ כל זמן שלא
כפו אותם ולא הסכימו לערב לא מהני מידי. וכיון
דהני חולקין לא ניחא להם כל העירוב ואינם רוצין
לזכות בפת העירוב עד כדי כך שמשבירין את
העירוב והנה"פ מידי שבת בשבתו מקרי חוב להן,
ומעכ"ת זיין ממשה שביעית פ"י מ"ו דאין כותבין
פרחצל אלא אם יש לו ללוה קרקע ומ"מ יכול
המלוה לזכות לו קרקע מתוך שדהו, אפי' כל שהוא
מחורה זכין לאדם שלא בפניו. וכתב המלאכת שלמה
שם ח"ל ומכאן נ"ל דמאי דקיי"ל זכין לאדם שלא
בפניו, כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו
חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא הכא
כשמוכחו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכך שאין
שביעית משמטת חובו ואפ"ה אמרינן דמהני עכ"ל
ע"ש. ולפ"ז יאל להעיר על דיוק כ"ק אדמו"ר
מלאנו זוקלה"ה דהגם דיש דלא ניחא ליה וס"ל
דהו"ל חובה אבל עכס הפת שמוכה לו הוא זכות

גמור לעשות ע"ז עירוב לכל תושבי העיר הגם
דס"ל דהוא לו חובה וזו לא מהימן.

אהובי ידידי יפה העיר צזה ודברים של טעם הם
ויפה כיון וכבר הראתי לדעת בעזה"י כן
ממקום אחר משנה חולין (פ"ג ע"א) בארבעה
פרקים בשנה משחיטין את הטבח בע"כ אפילו שזה
אלף דברים ואין לו ללוקח אלא דינר כופין אותו
לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות
השנה אינו כן וכו' ובגמ' שם אמר רב הונא בשלא
משך וכגון שזיכה לו ע"י אחר בד' פרקים אלו
דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו בשאר ימות
השנה דחוב הוא לו אין חזין לאדם אלא בפניו ועיין
רש"י דזכות הוא לו דהא לא סגי ליה בלא בשר,
ואפי' עולה לו הרבה שאם מתה מתה לו, ועיין
עירובין פ"א ע"ב אבל בעירובי חרות מערבין לו
לאדם לדעמו ושלא לדעמו לפי שזכין לאדם שלא
בפניו בעירובי תחומים חובה הוא לו שמאבד מלד
שני מה שזיכה לו בלד ראשון אבל עירובי חרות
שאיין לו שום חובה זכין לו לעולם בלי דעמו, ועיין
ח' הר"ן חולין דף ל"ט ע"ב ואין להקשות
מקידושין (דף מ"ה) גבי שקדש אשה לבנו תומי
זיפי בבבל שלא אמרינן שמה נחרצה הן משמע הא
נחרצה מהני ואמאי והלא חוב הוא לו שהוא חייב
בשאר כסות ועונה ונאסר בקרובותיה וכן נמי
בקטנה וכו' י"ל דהני נמי זכות נינהו ולא חובה
דסתמא דמילתא דכל אדם רוצה להשיא בתו וניחא
ליה במה שבתו רוצה הלכך כזכות דמי וכי נחרצה
מהני וכן נמי גבי בן כיון שהוא עתיד לישא וכל
אדם רוצה בכך אע"פ שנמחייב בשאר כסות ועונה
אין זו חובה ע"ש. ועיין נוצ"ק א"ע סי' ס"ב
ודו"ק. אלא די"ל החילוק דהתם עכ"פ האי גברא
דלוה כסף עבד לוה לאיש מלוה וכיון שחייב לשלם
לו והמלוה מזכה לו קרקע הגם שהוא ניחא ליה
יותר שלא יזכהו בקרקע זו מ"מ הרי הוא עבד לוה
לאיש מלוה משא"כ בעירובין.

איברא דבעירוב נמי הרי כיון שיהודי רוצה לערב
וס"ל מה"ת מלוה ומותר לערב וזו

בפראג וכה"ג בענין טלטול, והשיב תשובה הנג
מעכ"מ קי"ר מאד בחוץ שאלתו ואם כוונתו ע"ד
שמתמיה שם בתש' חו"י סי' קל"ה ונסתבך מאד
בדין זה באמת לדידי לא קשה מידי והכל ערוך
ומסודר לפני כשלחן עדוך והרי סבין והרי בשר
דודאי אם המקום סגור ומסוגר מכל צד ושנשכר או
נקנה מן המלך ע"י שכירו או לקיטו ע"י אחד
מיועציו כנהוג ודאי דמוחר לטלטל בכל העיר אפילו
ברחוב הגוים וא"ל לשום אדם לבטל רשות וכן
נפשט המנהג פה ק"ק מיץ לטלטל בכל העיר בלי
שום ביטול רשות וכן נהיגי מעולם משנים קדמוניות
בלי שום מוחה וכו' וכיון שקנה המקום פעם אחת
מן השררה שוב א"ל לקנות פעם שנית וכו' ע"ש
ובמ"ש עוד שם ח"צ סי' ז'.

הנה כתב מפורש דכן נהג עלמא מעולם ומשנים
קדמוניות בלי שום מוחה, ולא בעיין ביטול
רשות כלל גם כתב לשון דמוחר לטלטל אפי' ברחוב
העיר דמבואר כ"ש ברחוב ישראל ומהני הקיין
מהשררה חזי פשוט מאד. חזי כמ"ש גם הגאון
רש"ק בס' ובחרת בחיים סי' קכ"ג אשר זיין עליו
מין הגה"ק ז"ל וכן כתב בשו"מ שו"מ מהד"מ
ח"צ סי' ס"ב לענין שיש דין זכיה אפי' לאינו מודה
בעירוב וראיתו ג"כ מדברי הרשב"א והגרש"ק כתב
על אחד שרואה לחזור מעירובו ולאסור הטלטול ח"ל
והכל יפצה פיהו בעצה זו פוק חזי מה עמא דבר
שמימים ימימה נודמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין
בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר
כן דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בודאי
הכל הוא ע"ש. ועיין ירושלמי ספ"ק דב"ב ר' יוחנן
בשם ר' לעזר בר"ש מי שאינו רואה לערב ועיין עוד
משנה הלכות ח"ח סי' קנ"א באריכות.

ורק להעיר עוד שם בד"ה אך בעיקר דבריו דמה
ראי' דהוי כשיתוף מדינא, וכוונתו אמה שכתב
הגרש"ק ז"ל דנכרי שיש לו תפיסת הבית נחשב
כשיתוף דינא הוא בכל ענינים ואינו קולא וע"ז
תמה דשאני התם שכל עיקר הגזירה משום שלא

ומנעו מלערב הרי הוא נמי כעבד ליה מדין כל
ישראל ערבים זה לזה והרי הוא מדינים שכופין
עליהם כמבואר בש"ע א"ח ובחו"מ דבני העיר
כופין לעשות לחיים וקורת למבואות. ועיין א"ז ח"א
סי' תרי"א.

ברם לעניינינו הרי צעזע"י כבר הארכתי בזה
בספרינו הדל משנ"ה ח"ח ובסי' קכ"ט
הבאתי משו"מ הריצ"ש סי' תכ"ו ושו"מ גינת
וורדים הוצא בעצי אלמוגים דס"ל להריצ"ש
דשכירות רשות מן השר מהני אפילו בשביל ישראל,
ולכן נמי מה שחמה שם מרן כ"ק אדמו"ר ז"ל
ענין שכירת וקניית רשות מן השכר כיון שאין לו
שום זכות עכשיו בביתו של זה רק על שעת מלחמה,
ובזה הארכתי כבר במקום אחר דס"ל דגם מה שיש
לו רשות בזמן מלחמה מהני אבל באמת כי שר
העיר יש לו כהיום זכות גדול בבנינים שמטיל מס
כמה שירצה על הבית מס בית וגם מס מים
שמשלמין ואם לא ישלמו יש בידו רשות ליקח הבית
א"כ יש לו תפיסה בביתו וגם אם ירצו לשנות
הרחובות וכיוצא בזה יש להם רשות לשנות ולסחור
ביתו של זה הגם שישלמו לו כפי רצונם אבל מ"מ
בידם ליקח הבית בע"כ. וגדולה מזו דאפי' רואה
לשנות בבית בניו אינו יכול בלי רשות המשרד הערי'
והמהנדס העיר. בר מן דין יש לו להשר להכריח
שאם לא יתנו חוס בבית או לא יתקנו כפי רצונם
יקחו הבית מהבעל הבית ויתקנו הם כרצונם. גם
רוב בני"א יש להם משכנתא (מארדגעטש בלע"ז).
ורק לפני חצי שנה לקחו אנשי העירייה מכאן כמה
בתים וסגרום על דלתים וצריח למשך כמה חדשים
בלי רשות הדיירים והבעלי בתים ואפי' בלתי ידיעתם
משום שלא היו בבנין מדרגות לשעת חירום.

ולעצם ההלכה כבר הבאתי משו"מ שבו"י ח"ג סי'
כ"ט שנשאל מרצ אחד מה שלא הזכירו
הפוסקים אם ישראלים או רבים מבני עמינו אינם
רואים לבטל רשות וגם אם ישראלים מומרים אינם
רואים לבטל רשות איך הנהוג בקהלות גדולות כגון

בעל מוס ותי' כגון שהי' לו יתר כמין אלצע בלי עטס ע"ש. ולדידן מיהו מבואר דהגם שאין לו תפיסת יד אלא אחד מיני אלף נעשה שותף בכל הבהמה והרי הוא לכל הדינין וקניינים והכ"נ בדידן שהשר יש לו תפיסת הצית בצית בכמה עניינים וכמ"ש לעיל ושפיר יכול להשכיר וכנ"ל.

עוד רגע אדבר כמה שלא ביארתי די הצורך דלפי שאין דנין הוא שכיון שיגמל אחרים שאין מסכימין על העירוב וממילא מסרצין לבטל רשות וא"כ מאי מהני קנין מהשר כיון שהם אין מצטלין רשות נמצא דס"ל דלענין עירוב חלוי בציטול רשות של כל אחד ואחד ולפ"ז אם אחד יתעקש ולא ירצה לבטל הרשות לא יוכלו לערצ אמנם לפי הנראה מדברי השב"י הג"ל נראה דקניית המקום מהשר מהני שלא נטריך לבטל רשות אלא הרשות נקנה משר העיר ורשות אחד לכולם וממילא לא בעינן ציטול רשות משום אדם כה"ג וזה מוכרח בלשון השב"י וז"ל אם המקום סגור וכו' ודאי דמוחר לטלטל בכל העיר אפי' ברחוב הגוים וא"צ לשום אדם לבטל רשות" וכן נתפשט המנהג פה ק"ק מין לטלטל בכל העיר "בלי שום ציטול רשות" ע"ש. נמצא דקניית רשות מהשר הוא כדי שלא נטריך לציטול רשות שום אדם לא מעכו"ם ולא מישראל דהשר הוא במקום הצעלים כולם וזה עדיף משכל אחד ואחד יבטל רשותו דא"כ יהיו כמה שלא יודעים לבטל וע"ה וכיוצא בהם או שימרגזו מדי פעם לפעם אבל כה"ג אחי שפיר דלא בעי שום ציטול וא"כ מה שמסרצ אינו כלום ח"צ בס"ד. ומקום הניחו לי מן השמים להתגדר בו.

והיות כי אין הז"ג להאריך הנני ידידו המעתיב בעדו ומברכו י"ר שיזכה להיות ממזכי הרבים וללמוד תורה לשמה עדי יבא ינון ולו יקחה עמים כמים לים מכסים החותם בלב ונפש,

מנשה הקטן

ידור אללו ואין שום סברה לומר שמחמת תפיסת יד בעלמא יהא לו תורת שיחוף מדינא אלא קולא היא שהקילו, והגם כי לא זכיתי להבין שיחות חולין של כ"ק מרן מ"מ תורה הוא וללמוד אני נריך והא חנן החם (בכורות ב' ע"א) הלוקח עובר חמורו של עו"כ וכו' המשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל ולא באחרים ובגמ' שם ג' ע"ב ודף נ"ג ע"א ליקניניהו לאודיניהו לעובדי כוכבים דלא ליקדש והו"ל שותפות עו"כ וברמב"ם פ"ב מהל' בכורים הט"ו הלוקח עובר חמורו של עכו"ם או המוכר עובר חמורו לעכו"ם אע"פ שאינו ראוי ה"ז פטור מן הבכורה ואין קונסין אותו על דבר זה היה העכו"ם שותף באם או בכור אפילו לא הי' לו אלא אחד מאלף בו הרי זה פטור היה לו בו או באמו אבר אחד כגון ידו או רגלו או אפי' אזנו כל שאילו יחתך יהיה בעל מוס ה"ז פטור מן הבכורה וכו'.

ובגמ' שם כמה תהא שותפות של עכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפילו באזנו והכי אמר ר' יוחנן אפי' מוס קל ואמרינן נמי אמר להו ר"פ מ"ש בו דבעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל מקנן תזכר וליכא אלא ל"ש הילכך אם יש לעכו"ם חלק בו או באמו אפי' באזנו פטור. והטור הקשה על הרמב"ם ז"ל ואיני יודע למה כתב היה לו באחד משניהם אבר אחד דהוא הדין אפי' אין לו אלא כל שהוא ביד או ברגל פטור שאין נריך שיהי' לו כל האבר ע"ש. וכבר עלתה על דעתי וראיתי שקדמני הכ"מ לישב דס"ל להרמב"ם לחלק בין יש לו שותפות בכל הבהמה ובין יש לו אבר אחד ולא קנה כל הבהמה דאם יש לו שותפות בכל הבהמה אפי' אחד מאלף ופחות מאבר מ"מ שותף מקרי ופטור אבל כשיש לו אבר אחד ואין לו שותפות בכל הבהמה ע"ז אמרו בגמ' וכמה תהי' שותפות העכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה, אלא דהקשה עוד היאך אפשר שיחתוך אבר ולא תהי'

סימן קלג

צירוף ששים רבוא

בני ברק חודש הרחמים התשד"מ
מע"כ ידי"נ הרב הגאון המפורסם כערוגת הבושם דזיו
ליה כבר בחיא וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך
ה"ה ידי"נ כג"ת מוה"ר שמואל הלוי ואזנר שליט"א
גאב"ד זכרון מאיר ב"ב עבגצ"א.

אחדשכ"ג זידידות נאמנה, בעצרי כאן דרך עובר
אורח בארצנו הקדושה ומלאמי את
שאהבה נפשי צינת ידי"נ הרה"ג מוהרי"א
זלמוניץ שליט"א גאבד"ק עכו את ספרו דמר
שו"ת שבט הלוי ח"ה ושטו עיני בדברותיו ונפל
גורלי צפי"ג וראיתי מה שדחה מעכ"ג אחר
פלפול יקר אי אנשים שעוצרים ברחוב (בקאר
בלע"ז) שהוא רה"י כשלעצמו אי הם מטטרפים
להיות עושים רה"ר ע"י צירוף לששים רבוא בוקעים
בו, ובענייני הארבעה בזה קצת במקום אחר (משנה
הלכות ח"ח סי' נ"ו) דההולכים בקארם שהם עצמם
בתוך רה"י אין מטטרפין לששים רבוא ואדרבה
אמא רה"י בתוך הרחוב ומבטל הרה"ר, והארכתי
בזה בס"ד להציא ראיות מראשונים כהרמב"ן
והמאירי והרא"ש והרוקח והמג"א והכנ"י והח"מ
והגר"ע ז"ל והגר"י מקוטנא והצ"ח אפרים והלכה
כצמחאי אחרון שבהם מרן הגממה"ש שפסק
בשו"ת שלו להלכה ולמעשה דלענין ששים רבוא
בעינן דוקא הולכי רגל ואין נוסעי רכבת או עגלות
וכיוצא בו מטטרפים לששים רבוא בוקעים בו, ולכן
בזה"ז אין בכל העיירות גדולות שבעולם דין רה"ר
לפי שאין בהם כל התנאים האלו.

ובענייני הוספתי על דבריו אם בזמנו שעדיין לא
היה להם מכונית (קארם בלע"ז) רק
עגלות או רכבת שהי' נוסעים בנ"א עליהם ובאמצע
הדרך היו יכולין ומותרים לילך שם ואפ"ה פסקו
דאין מטטרפין כ"ש בזה"ז דנוסעים במכוניות
שלב"ע הוא רה"י גמור סגור ומסוגר כצ"ח ממש,
ובאמצע הדרך אסור לילך רגל כלל וכלל וגם אסור

לעמוד עם הקאר באמצע הדרך ולנאח משם רק מן
הנך אבל ברחוב באמצע הדרך ממש אסור לנאח
לכ"ע אין מטטרפין לששים רבוא, ולכן בזה"ז לכ"ע
אין מטטרפין נוסעי קאר לששים רבוא, וא"כ לית
מאן דכר שמיא דלמ"ד דבעינן ששים רבוא בוקעין
וכפי שאין קיי"ל (דנהוג עלמא כרש"י ודעימיה בזה
עיין באחרונים ובמ"צ ובאג"מ א"ח סי' קל"ט) ל"ל
רה"ר בשום מקום בעולם בזה"ז.

האמנם מעכ"ג במכתבו שם להשואל מה שכתב
בשם המהרש"ס כאילו הוא מיקל ברכבת
מטעם דחשיב רה"י וההיפך מבואר בתשובת
מהרש"ס ח"ג סי' קפ"ח ששם שאל ה"ה השואל
בענין הרכבת שיגרמו רה"ר דאורייתא אפילו בזה"ז
והגאון מהרש"ס דן לדחותו מטעם דאין בוקעין
(ס"ר) ביום אחד או מטעם שאין מפולש משער
לשער ומכל זה ברור שהמהרש"ס מודה בזה
שבקיעת הרכבת חשוב בקיעה הגם שהיא רה"י
והגם שהיא למעלה מיו"ד, ושם כתב שם שנית
בד"ה וכיון ח"ל וגם מה שדן שם המהרש"ס הוא
רק לענין רכבת ההולכת מעיר לעיר שאין רק
המסילה שהולכת עליו אבל בהרבה עיירות גדולות
שרכבת עירוני הולכת תוך הרחוב על מסלות שצ"ה
רחב יותר מט"ו אמה פשיטא שבה גם רכבת
מטטרפת לגדר ששים רבוא בוקעין בה, ומה
שמסקא ליה למעכ"ג במקומו שהרכבת תלוי על
מסילה באויר למעלה מג' ובתוך יו"ד אי מטטרפי
והאריך שם בזה.

ואומר אני הגם כי חציבים עלי דברי דודים
מעכ"ג ידידי שליט"א ומיהו לאחר בקשת
סליחתו אגב חורפי לא זכר מעכ"ג מש"כ מרן
מהרש"ס ז"ל בתשובה ח"א סי' קס"ב ח"ל הנה
מש"כ הרב דדין אם יש דין רה"ר בזה"ז כבר
האריך הרחיצ הדיבור בזה בשו"ת בית אפרים
חא"ח סי' כ"ו והוכיח דעיקר כדעת המקילים וספר
ומנה המון פוסקים ("ושכן המנהג") וגם אני
הארכתי בזה בחש' להרב הגאבד"ק חירוב והבאתי
מס' האשכול ה"י ציית סי' ל"א וכו' והעלתי

עלמזו אתשונה הנ"ל שכתב צח"ג סי' קפ"ח שהרי כתב שם בתשונה סי' קס"ג וז"ל וגם אני הארכתי בזה בתשו' להרב הגאבד"ק חירוב וכו' והעליתי וכו', והנה הרוואה יראה דהא תשונה שנדפסה צח"א נכתבה לאחר שנכתבה הא תשונה דצ"ג ועל צירור זה סמך כמה שכתב שכבר העלה בתשונה להרב מחירוב ועל תשונה זו סמך שאין מהלכי עגלה או רכבת מטורפין לששים רבוא בוקעין דבעינן בוקעין דוקא ברגל ובלאו הכי ליכא דין רה"ר, וזה צרור מאד צס"ד.

ולכן גם החילוק שיצא לחלק השואל בין קרנות היושב למעלה מיו"ד ליושב למטה מיו"ד ומעכ"ג חלה בדברי המג"א סי' רמ"ג סק"ג לענין ספינה ולפמ"ש אין לה שום ראי' ודחי', והדין פשוט דלעולם היושב ברה"י אין מטורף לששים רבוא בוקעין בו בין הוא בעגלה ובין ברכבת ובין בקאר וכ"ש לא בבית שאין מטורפין וזה פשוט וצרור מאד צס"ד.

וביין דעוזה"י העלינו דמבואר צ"א ז"ל אשר כל בית ישראל נשען עליו כהלכה למשה מסיני בפרט כהלכה זו וסתם כותיה הגאון מהרש"ם ז"ל שהי' רשכבה"ג צדור האחרון פוסק מובהק אשר כל בית ישראל נשען עליו ובפרט כהלכה זו שכבר נהג עלמא כותיהו וכמי שיצא בת קול מן השמים דהלכה כותיה וישם את אפרים ותורתו כשלחן ערוך לפני מנשה ושאר כל פוסקי דורו ודורנו כהלכה זו ואין לן אלא לקבל דבריהם ולא לבדות סברות מלבנו ולאסור מה שכבר התירו ואין לנו אלא לקבל דבריהם אפילו במקום שהיינו יכולין לפקפק עליהם כ"ש הכא דדבריהם צרורים שרורים וקיימים וכל החולק עליהם כחולק על השכינה, וזה לפענ"ד פשוט וצרור.

ועל דבר אשר אמרו לו למעכ"ג שבשדרת אשען פארקוועי צברוקלין יש ששים רבוא בוקעין בו עכ"פ בקארס, המציאות הוא ששקר העידו לו למעכ"ג והנני מנרף פה לילוס ממכתב

דעיקר כדעת הצ"א שם דבעינן שיהיו הדרכים רחבים ט"ו אמה ומפולש משער לשער וגם ס"ר עוזרים בכל יום.

גם העלה הצ"א שם "דדוקא עוזרים ברגל בעינן ולא העוזרים במרכבות ועגלות" דבעינן דומיא דדגלי מדבר יע"ש באורך, ולפמ"ש הבי"ע לעירובין דף ו' דוקא בעיר בעינן ס"ר ולא בדרכים שצין עיר לעיר וכו' וע' חדושי הר"ן לשנת ו' מפורש להיפוך (עיין ר"ן שם ד"ה כאן בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר) ולכן גם בעיירות הגדולות אם אין הדרכים מפולשין משער לשער ורחבים ט"ו אמה וס"ר עוזרים בכל יום אין להם דין רה"ר ואם יש בהם כל הפרטים הנ"ל ודאי יש להם דין רה"ר ע"כ.

והנה מבואר מדברי המהרש"ם ז"ל דכבר העלה הצ"א דדוקא בעינן עוזרים ברגל לנרף לס"ר ולכן עוזרי רכבת ועגלות אין מטורפין וכ"ש נוסעים בקאר בלע"ז שאין מטורפין לששים רבוא בוקעים בו אלא הא דידן עדיף מדידהו דהתם עכ"פ היו גם עוזרי דרכים והיו מותרין לעבור ברחוב זה גם ברגל אלא שלא היו ששים רבוא מעוזרי רגל ורצו לנרף נוסעי העגלות ורכבת ואפ"ה כתבו דאין מטורפין אצל דידן הרי ליכא עוזרי רגל כלל ברחוב ואדרבה מחוק הממשלה הוא שלא לעבור באמצע הרחוב ומדין העובר באמצע הרחוב ענוש יענש וא"כ האין יעלה על הדעת דמקום שאסור לעבור בו ברגל כלל לא ואין רשות להלך בן שיקרא רה"ר ורשות הוא שיש רשות לעבור, והרי כאן אין רשות לעבור אלא אסור לעבור, וזה פשוט מאד.

ובממילא מה שרצה מעכ"ג לדייק מתשונה שכתב צח"ג סי' קפ"ח דס"ל להגאון ז"ל שהולכי רכבת ועגלות מטורפין לששים רבוא וכ"ש בעיר לכאורה מבואר ההיפוך מדברי הגאון גופי', ואין לומר דהני דברים בתשונה זו סתראי נינהו ממה שכתב צח"ג ולומר שחזר בו צח"ג ממה שכתב צח"א, זה אינו שהרי כאן צח"א צס"י קס"ג סמך

הוא עדין מסוכך כפי המהרש"ם ומיהו פשטות הדברים נראין שמותר בכל אופן ולכן אין למחות כלל במנהג העולם לערב בכל מקום להסומכים על המהרש"ם וכל הפוסקים.

סימן קלד

בענין לקנות רשות לערב בזמננו

מוצש"ק חולדות התש"ס
מע"כ האי צורב וכו' כש"ת וכו'

אחדשכ"ה זידידות.

בדבר שאלתכם בזה שמעמח דקיי"ל דיכול לקנות רשות לערב מעכו"ם, ובעירות שא"א ללכת לכל עכו"ם די אם לוקח מראש העיר או שכירו או לקיטו כיון שיש לו כח על העיר, ושאלו החינה בזמן שהיו שולטים וצידם להוציא ולהכניס, אבל בזה"ל שאין ציד ראש העיר להוציא אדם מדירתו וליקח את ביתו וכיוצא בזה ואין לו כח על הצעה"צ אולי לא מהני.

ולפענ"ד באמת כי כבר השבתי בזה בספרי משנ"ה (ח"ד סי' ס') ע"ש כי אין כדאי לחזור על כמה שכחתי שם, אמנם מע"כ פקפק קצת על מה שאמרתי לו שכיון שציד ראש העיר ליקח את כל הבית אם לא ישלם המסים ממילא יש לו כח על הבתים, ומע"כ פקפק בזה שאפשר שהחיוז על הגברא ולא על הבית, והגם שאמרתי לו שאין כן הלכה מ"מ הנני לשום בכתב מה שאמרתי, והנה בגמ' ז"כ נ"ה ע"א אמר רבה הני תלת מילי אישחעי לי עוקבן בר נחמי ריש גלותא משמיה דשמואל דינא דמלכותא דינא וכו' והני זהרורי דזבין ארעא לטסקא זביניהו זבינא, וה"מ לטסקא אבל לכרגא לא מ"ט כרגא אקרקף דגברא מנת, רב הונא בריה דר' יהושע אמר אפי' שערי דכדא משתעבדי לכרגא, אמר רב אשי אמר לי הונא בר

שטאטיסטיקאי שקבלנו מאת המשרד של עיריית צוקלין וזה סטאטיסטיקא אפיניעלי וימצא שלכל היותר יש ששים אלף מכוניות עוברים ושבים, זאת אומרת שאותם המכוניות שעוברים ושבים הם רק כמחאה, ובכל קאר יש לערך אחד או שנים ולפעמים שלשה בני אדם, וא"כ עולה לכל היותר עד מאה אלף או קצת יותר בקארס, וברגל אין אף עובר אחד שאסור לעבור ברגל רק מה שהולכים מן הנד וגם זה רק כמה אלפים כידוע, וזה פשוט מאד.

ולכן פשוט הוא שמותר ומצוה לעשות עירובין בכל עירות בזה"ל ועיין ספר בית יצחק (ווארקא) בדף קפ"ז עניינים שונות שהביא תקנות שחקנו הגאון מוה"ר שלמה זלמן מווארשא וכו"ק הגה"ק מוהר"י מווארקא זצ"ל לאחר שעבר שם ר"ל מחלה ר"ע בעונה זו"ל תקנה ה) המקומות שיש עירובין ישגיחו שיהיו כחקנס, ובאותן עירות שאין שם עירובין עדיין יתעוררו הצע"צ בהתעוררות רב שיהיו להם עירובין בהכשר ע"כ. והנה לאחר שעברה עליהם ר"ל מחלה רע וחקנו תקנות ומצאו אחד מהתקנות שחקנו לכל בית ישראל להטות לבדם שאם ישנם עירות שאין שם עדיין עירובין יתעוררו בהתעוררות רב לתקן עירובין ולא די בהתעוררות קתם אלא התעוררות רב, וגם פלא שהתקנה היתה שהבעלי בתים יתעוררו בהתעוררות רב שיהיו להם עירובין ולא קאמר שהרבנים יתעוררו, ונראה הכוונה שהצע"צ יבקשו מהרבנים שיחקנו להם העיירות לערב להם בהכשר.

והגם שאח"כ ביקרתי בבית מעכ"ג והראתי לדעת צע"פ מה שכחתי כאן מ"מ כיון שכחתי זה כבר אמרתי להעבירו למעכ"ג שליט"א, והנני מקוה לתשובת מעכ"ג שליט"א כפי הצטחתי אלי.

ידי"נ דרשכ"ג בלב ונפש,

מנשה הקטן

שוב קבלתי מכתב תשובה מידי"נ הגאון הגדול וכו' שליט"א והסכים לדברינו, וכתב שבאמת שכן היה מנהג העולם לערב בכל מקום הגם שלעצמו

ש"כיים לצעליהם אבל אם לא ישלמו מס אז מפקיעין את כל הבית מרשות הבעלים וקוראין לזה (אין רעם בלע"ז) ומוכרין את הבית כולו על שלא שלם המס, ואפי' על דבר מיעוט ומוכרין בהכרזה לכל מי שרוצה ויתן יותר, ולוקחין המס ששייך להם והשאר נותנין להבעלים, וכיון שעכ"פ צידם להפקיע כל הבית בשביל המס, ונמצא לפ"ז דינם כמו בזמן הקדמונים ז"ל לגבי זה שיש צידו להפקיע הבתים וזה אפי' לדעת הסמ"ע, וכ"ש הוא ממה שהבאתי בדברי הריב"ש ז"ל (בהשגחה סי' תכ"ז) צבני עיר שקנו רשות מאדון העיר, ודן הריב"ש ז"ל אם אוחה קנויה מועלת שש"פ שיש לאדון אחיה מס על אנשיו אינו יכול להשכיר רשותם שהרי מן הדין אינו יכול לסלקם וכו' ודן מפני שיש לאדון שום חפיסת היד ע"ש. ועיין בספרינו משנה"ש שם, ומיהו צדיק כיון שאם לא ישלם, צידו ליקח כל הבית שפיר יכול לקנות מן האדון ויש לסמוך על זה לפענ"ד ודו"ק.

הכותב לכבוד התורה ולומדיה בלב ונפש,

מנשה הקטן

סימן קל"ה

בענין מצות תיקון עירובין

מוצש"ק לסדר ואברכה מברכיך התש"ס בני יצו"א
מע"כ ידידי בחורי חמד תלמידי ישיבה הקדושה מיר
ברוקלין נ"י

אחדשה"ט י"דלות.

הנני בהכרת הטוב על בשורת הטוב אשר הודעתם אותי בנדון אשר כתבתי בקונט' אום אני חומה נחיצ כ"ב, מס"ח סי' רס"ה הוצא בחוס' שבת סי' ש"ג דהאכול שומשומין אחר אכילתו בשבת דהוא מעלה גרה מאכילתו ויאל צעיר דליכא עירוב עושה הולאת איסור בשבת, וכחצתם כהודעה

נתן קשי זה אמימר א"כ בטלת ירושת בנו דהו"ל ראוי ואין הזכור נוטל בראוי כבמוחזק, א"ל אי הכי אפילו טסקא נמי וכו' ולית הלכתא כרב הונא ע"ש. וכחצו החוס' ד"ה א"כ בטלת ירושת בנו, דבשלמא מכל אדם שיש עליו כחוצת אשה ובע"ח אע"פ שנכסים משועבדין להם מ"מ אין ירושת בנו הזכור בטילה משום דמלוה ואשה מיחסרי גוציינא וזריכי אדרכתא ואכרזתא ושומא, אבל למס המלך אפי' קרקע שזה אלף וזו משועבדת לדבר מועט והקרקעות עיקר הן של המלך וכבר הוא מוחזק ולא מיחסר גוציינא, ר"י ור"ח עכ"ל.

והרמב"ם פ"ה מהל' גזילה ה"ד כתב לפיכך גבאי המלך ושטריו שמוכרים השדות במס הקצוב על השדות ממכרן ממכר, אבל מס שעל כל איש ואיש אינו גובה אלא מן האדם עצמו ואם מכרו השדה במס שעל הראש הרי זה אינו ממכר. ובטש"ע ח"מ סי' שס"ט ס"ט לפיכך גבאי המלך ושטריו שמוכרים השדות במס הקצובה על השדות ממכרן ממכר אבל מס שעל כל איש אינו גובה אל מן האדם עצמו וכו'. והנה הסמ"ע כתב דבימיהן היו גוף השדות למלך, וישראל ועו"כ ה' מנהגם להחזיק בהן לחרוש ולזרוע ונותנין בכל שנה חלק קצוב מס מהן למלך, וע"כ אמר שאם ה' דין המלך וכו' אין זה גזל, ובדאי אם היה גוף השדה של ישראל אז אף שצריך ליתן מס דבר קצוב למלך א"י להפקיע מידו כל פירותיו בשביל שלא נתן המס. ולפ"ז צומנינו שהשדות או הבתים הם של הבעלי בתים אף שצריכים לשלם מס מ"מ אכתי אין צידו להפקיע מידו כל פירותיו, בשביל שלא נתן המס, ולפי דעת הסמ"ע לכאורה יש לפקפק צומנינו מה דינו לענין עירוב, אלא דהט"ז חולק על הסמ"ע וכתב דלישנא דגמ' לא משמע כן, ועוד מדמפלגינן בגמ' בין של השדות ובין מס של אכרגא ליפלוג בין השדה שלו או של מלך ע"ש שהניח בנ"ע, וא"כ יהי' תלוי במחלוקת הנ"ל.

איברא דנראה דהגם שה' דינו צומן הסמ"ע ז"ל כמ"ש, אבל צומנינו ידוע שאפי' אם הבתים

משמחת, דמגלגלין זכות ע"י זכאי שאחר שראו כן גזרו בישיבת מיר, לאסור אכילת משומין בשבת מחשש מעלה גרה באמת כי דבר גדול עשו וישר כחם וחילם, וי"ר שזכה להיות מהמגלגלין זכות ע"י זכאי מעתה ועד עולם ויתקדש ש"ש על ידינו אס"ו. וגם הגני בתודה למרן הראש ישיבה והעוסקין בזה שהוא זיכוי הרבים גדול בעיני שמירת שבת.

ואמרו חז"ל (אבות) מצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה, ואמרו המתחיל במצוה אומרים לו גמור הנה תקנחת את עצמך ואשרי חלקם, אבל מה יעשו רוב הציבור שאין בידינו לתקן להם תקנה זו, ואם נתקן אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה ולא ישמעו אלינו, וגם מס"ח רא"י שלא אמר לתקן תקנה כזו, גם מעיקר תקנת שלמה המלך שתיקן לערב ולהוציא כמ"ע דרבנן ולא תיקן רק שלא להוציא מרה"י לכרמלית, מבואר דהמצוה לתקן עירובין ולא לאסור לבד. והנה שלמה המלך עשה שתי תקנות מתחילה תיקן ואסר הוצאה מרה"י לכרמלית ומכרמלית לרה"ר ולרה"י, ושם תיקן שלא יעברו על איסור זה להוציא ברשות דרבנן ע"י מצוה לעשות עירובין, נמצא דהחיר הוצאה למה שאסר אלא שלא החיר אלא ע"י תקן עירובין, נמצא דמה שאסר החיר ועשה סג לשמירת שבת באיסור הוצאה.

וראיתי למרן הח"ס ז"ל (א"ח סי' נ"ט) שפי' מה שאמרו חז"ל במצות תקן עירובין, בשעה שתקן שלמה עירובין ונט"י יתה בה קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני. ולכאורה למה דוקא במצות אלו ופי' דיש שני מיני חכמים, יש חכמים שאסר דברים משום גדר וחשש שלא יבא לידי איסור חמור, ומיהו אם ח"ו יעבור אז יעבור האיסור דאורייתא וגם על תקנת חז"ל, נמצא דהגם דחכמים עשו דבר גדול ועשו סג לתורה וגדר שלא יעבור ומ"מ אם יעבור אז גרע שעבר בשני איסורין, אחד איסור דאורייתא והשני גזירת דרבנן אשר עונשו ישכנו ח"ו, וע"ז רמז חכמים הם להרע כלומר לאסור עוד איסור אבל להטיב לא ידעו

שאל יעבור ח"ו להרע הוא, אבל שלמה המלך עשה סג להוצאת שבת דהתורה אסרה מרה"י לרה"ר, ובה שלמה והוסיף איסור הוצאה מרה"י לכרמלית ומכרמלית לרה"ר ומרה"ר לכרמלית, ומיהו תיקן האיסור שלו שהוסיף איסור הוצאה ברשות דרבנן ותיקן במצות עירוב כלומר שיוכלו לתקן האיסור של הוצאה מרה"י לכרמלית ומכרמלית לרה"י וכיוצא בעירוב, נמצא נתקיימו תרוייהו הסיג והגדר שלא יוצאו מרה"י לרה"ר שהרי אפי' לכרמלית אסור ויזכרו מהאיסור, ובו בעת תיקן היתר ע"י עירוב ולא יעברו על האיסור דרבנן שאסר להוציא מרה"י לכרמלית, נמצא מה שהרע שלא להוציא הטיב ע"י העירוב, וכן בנט"י אסר שלא לאכול בלי נט"י משום סרך טומאה, אבל החיר בנט"י בלי נטילת כל הגוף, וזה שיטתו בה קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, שהרי החכמה שלו להטיב ולא כשאר החכמים שחכמים הם להרע. (ועפ"ר בפומיה דחד שלגלג על תקנת שלמה המלך ברבים ובדרך לעג והיתול אמר, הם אומרים ליקח חוט או משיכה ויניחו על שתי קלונקות ואומרים שזה מחילה ומחירין עי"ז חילול שבת והרי האומר כן הרי כופר בדבר חז"ל ופשוט).

והבה בשבת יש מצות עונג וקראת לשבת עונג, ומי שהוא מתענג משומשומין ונאסר לו לאכול הרי גזרו עליו גזירה לבטל עונג שבת וכיוצא בו, אבל אם נתקן לו שיהא מותר להוציא אז יתקיים אצלו עונג שבת כראוי וגם לא יעבור על איסור הוצאה, ולכן ג"כ אמרו כחא דהחירא עדיף עיין רש"י ביצה ובצל"ח שם, ומפורש אמרו בגמ' ביצה ט"ז ע"ב על פלוגתא דח"ק ורבי ציו"ט שחל להיות בערב שבת דח"ק ס"ל דאין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות אבל רבי אומר מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין, ושמואל אמר הלכה כרבי, ואמרינן שם דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא כותיה דשמואל, ואמר רב תחלת הוראה דהאי נורבא מרבנן לקלולא, אי אמרת בשלמא לקולא קאמר היינו לקלולא, אלא אי אמרת לחומרא מאי לקלולא איכא, ומשני כיון דמקלקלי בה רבים היינו לקלולא, ועיין רש"י כיון דמקלקלי בה רבים,

ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב. היינו קלקולא, אם הי' מותר לערב מאתמול והוא אסר ע"כ. והנה מבואר שאם הי' אפשר לערב וצא נוצר מרבנן ואסר הוראתו מקולקלת, ועיין מרן הח"ס או"ח דהקולר תלוי בוצארו של הרב אם הי' צידו לערב ולא עירב.

ותנן ביצה (דף י"ב ודף ל"ז) בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ס"ת לרה"ר וצ"ה מחירין, ומסיק שם דפליגי במתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, הותרה נמי שלא לצורך אכילה ומ"מ צעין צורך קצת כמ"ש הפוסקים, ומ"מ לא אסרו מלהוציא כצ"ש שטענתם טענה גדולה היא, אלא קי"ל כצ"ה דמוציאין את הקטן, ועיין רא"ש שהביא שם מחלוקת ר"ח ור"ת, דלר"ח לא התירו אלא להוציא קטן למול, ולולב לצאת בו, דעכ"פ הו"ל צורך מצוה והו"ל צורך קצת, ור"ת פי' דלאו דוקא למולו אלא הוא הדין נמי אם צריך לילך לביהכ"ג, או לטייל בשמחת יו"ט, ואי אפשר לו להניח את הקטן יחיד בבית יכול הוא להוציאו עמו, והנה לר"ת לכאורה למה יתירו לו אטו שבביל שרוצה לטייל ברחוב יתירו לו עוד איסור הוצאת בנו, אדרכה ישב בביתו ולא יצא לטייל לא הוא ולא יולד את בנו, אלא שכיון שע"ז יתמעט אצלו שמחת יו"ט התירו להוציא הקטן, וכן קשה את הקטן למולו לפי ר"ת, שימולו אותו בביתו ולמה לו להוציאו, אלא כיון שמצוה למול לביהכ"ג התירו להוציאו למול, וא"כ הכ"נ מי שהוא מחנע עונג שבת עם שמשומין למה נאסר לו לאכול ואלא שלא יוצא, נחקן לו עירוב ויוצא ידי שניהם.

גם מועיל תקון עירובין ליו"ט, הגם דקי"ל דלא תקנו עירובין ליו"ט וקי"ל דיו"ט צריך עירובי תחומין ולא עירובי חצרות, ומ"מ הוצאה שלא לצורך אסורה ביו"ט וז"ל הרא"ש שם גרסינן בירושלמי (הלכה ו') צ"ש אומרים ולא את המפתח וצ"ה מחירין, וא"ר אושעיא בר רב יצחק הדא דתימא במפתח של אוכלין אכל במפתח של כלים לא, והא ר' אבוהו יתיב ומתני ומפתח דפלטרינ בידיה,

פילפלין הו"ל צהדי, ובתוספתא דמכלתין (פ"א) תני אמר רשב"ג מודים צ"ש לצ"ה שמולכין כלים מלאים לצורך וריקנים למלאותם. על מה נחלקו על ריקנים שלא לצורך שב"ש אסורין וצ"ה מחירין, יוצא אדם במפתח שבאצבעו לרה"ר ואינו חושש. פי' ריקנים למלאותם לצורך היום ולשמותם, וריקנים שלא לצורך היינו שלא לצורך שתייה אכל לצורך מצוה לא, וכן במפתח שבאצבעו דהיינו מפתח של אוכלין. לכן צריך ליזהר ביו"ט שלא להוציא דבר שלא לצורך. בתשובת הגאונים כחוב כל הוצאה גבי צורך יו"ט שמוותרת משום אכילה משום דכוותיה מותרת גבי חכשית משום כבוד יו"ט. אכל הוצאה שלא לצורך אכילה ושלא לצורך חכשית כגון אותן שיוצאין עם המפתחות קשורין באזוריהן שלא כדין הן עושין ואסור לעשות כן, וכן פסקו הלכה בשמי ישיבות עכ"ל"ק של הרא"ש. והמהרש"ל הוסיף דאפי' ללכת לביהכ"ג להתפלל שלא לצורך היום מקרי, ואם חש מפני הגניבות ורוצה להביא המפתחות איתו עמו לביהכ"ג, מוטב לישב בביתו ולשמור המפתחות ממה שיעבור בלאו דהוצאה, והנה עד כמה חשש רבינו הגדול המהרש"ל אפילו להוציא מפתח מפני הגנב שודאי הוא צורך קצת, ואפ"ה התיר להתפלל ביחידות ולא לשמוע קריאת התורה ושאר ענייני הציבור שיש בהם מצות דאורייתא.

והגבם שהאחרונים חלקו עליו בזה ועיין ק"נ שם (אות פ') מ"מ דוקא לענין זה חלקו ואמרו פוק חזי מאי עמא דבר דזה נמי קצלו לצורך קצת עכ"פ, אכל מי שמוציא מפתחות סתם ואין לו צורך בהם פעמים דהוה להו מוקצה ועכ"פ עובר על לאו דהוצאה ביו"ט לכ"ע. ועיין עוד שו"ע או"ח סוסי' תקי"ד ובספריו משנה הלכות ח"ח סי' ס"ז. ולדידן מיהו חזינן. דהוצאה ביו"ט שלא לצורך אסורה והגם דלא תקנו עירוב ביו"ט מ"מ אם עשו עירוב לשבת מהני נמי ליו"ט דמגו דהוה עירוב וכו'. והארכתי בזה במקום אחר עכ"פ ראינו כמה גדול כח העירוב להציל רבבות מישראל מהוצאה שלא לצורך הן בשבת והן ביו"ט וא"א לחקן שהכל לא יצאו ולא יצאו ויהיו בשבת ויו"ט כאסורין בבית הסוהר בלי לצאת

ולבא, אלא אדרבה מי ששמחה לו לטייל ביו"ט יטייל ויקיים שמחת יו"ט וישמחשע עם בנו ברחוב, הרי שהתירו ולא אסרו וכחא דהמירא עדיף דקיי"ל כב"ה, ועכ"פ כי תיקון עירובין לבני ישראל תקנו, וליהנות בהם בני אדם צעוג שבת ושמחת יו"ט ולא לקוסים וחמורים תקנו.

אלו דברי ידידכם המכחה לישועת ה' ומצפה לביאת משיח צדקינו בכל רגע וי"ר שחזכו להיות גדולי תורה ויראה וללמוד ע"מ לעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורה המעטיר בעדכם לטובה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קלו

בענין מצות תיקון עירובין ודין רשה"ר

מע"כ וכו'.

גרסינן בגמ' עירובין (דף כ"א) בשעה שתקן שלמה המלך עירובין ונט"י, יתה בת קול ואמרה בני אדם חכם בני ישמח לבי גם אני, ואמר חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר. ואמרו צירושלמי מפני מה מערבין בחצרות מפני דרכי שלום ועיין סמ"ג ביאור הדברים. ומבואר דשלמה המלך וב"ד תקנו מצות עשה מד"ס לערב חצרות ועירות כדי להכניס ולהוציא בשבת. ומדכ"ל יחד עירובין עם נט"י משמע דכהדדי נינהו וחריייהו הו"ל מ"ע מד"ס. וז"פ מאד.

והנה במדרש שכל טוב פ' בשלח עה"פ והיה ציוס הששי והכינו את אשר יביאו הציא דרשת חז"ל, וז"ל ורבותינו דרשו והי' ציוס הששי והכינו את אשר יביאו את אשר יאכלו לא נאמר אלא את אשר יביאו, כלומר יכינו ציוס הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורת ואורות פתחים ועירובים ושיחופים להתיר להם את אשר יביאו ציוס השבת מרשות לרשות ע"כ. ובהערות ציין שם כן

הציא הלק"ט וסיים מכאן לעירובי חצרות מה"מ שיערב אדם מערב שבת ע"ש. ומדחשב לתקן מבואות וחצרות בתיקוני לחיים וקורות וזה"פ מבואר דהמנוה לערב ולתקן המקום במקום שחסר מחיצות או לחיים או זה"פ, ולפוס ריהטא נראה דס"ל מדאורייתא הוא, ובמדרש לקח טוב כתב מפורש ד"א והכינו את אשר יביאו את אשר יאכלו לא נאמר אלא את אשר יביאו מכאן לעירובי חצרות מה"מ והוא פלא, ואיחא במכילתא מכאן דמערבין מע"ש לשבת ועיין חיד"ע. ובלק"ט סיים וז"ל והלכות עירובין מרובות הן וכולן במס' עירובין, בלוש ותשכח, לכך נאמר והכינו את אשר יביאו יכינו היאך יביאו ע"י עירוב ע"כ. הנה עכ"פ כתב בלוש ותשכח, כלומר חפש עד שתמצא לכך נאמר והכינו את אשר יביאו כלומר יכינו היאך יביאו שיתקנו העירות והחצרות והמבואות באופן שיוכלו לערב כדי שיביאו ע"י, והנה המנוה להכין לתקן ולהציא ולא להיות בשב ואל תעשה שלא להציא אלא את אשר יביאו. ולא כאותן שטוענים שלא הי' היתר לתקן אלא בדיעבד.

ורבינו הגדול הנה"ג כשחשב התרי"ג מצות לא חשב בין המצות מצות עירובין, ועיין רמב"ם בטה"מ שרש ראשון שחמה עליו שהי' להם למנות נט"י ומצות עירוב, כי הנה אנוסו מצרכין אשקב"ו כמו שמצרכין על מקרא מגילה ונר חנוכה והכל מדרבנן, ובבאור אמרו (חולין ק"ו) מים ראשונים מזה ואמרו מאי מזה מזה לשמוע דברי חכמים כמ"ש במקרא מגילה ונר חנוכה היכן לנו מלא חסור, וכבר התבאר שכל מה שתקנו חכמים ונביאים שעמדו אחר משה רבינו הוא ג"כ מדרבנן, ובביאור אמרו (עירובין כ"א) בשעה שתקן שלמה ידים ועירובין יתה צ"ק ואמרה חכם בני ושמח לבי. ובארו במקומות אחרים שעירובין יקרא דרבנן וידים מדברי סופרים הנה התבאר לך שכל מה שתקנו אחר משה נקרא דרבנן. ואמנם כבר בארתי לך זה כדי שלא תחשוב במקרא מגילה בעבור שהוא תקון נביאים יקרא דאורייתא, שעירובין דרבנן אע"פ שהוא תקון שלמה וצית דינו ע"כ, ועיין

והחיוצ להם. הנה ראשונה כתב דהחיוצ לתקן כל העיר ולא רק החצירות והמבואות אלא לתקן מחיצה לכל העיר קצב או בחומה או צלה"פ וכו'.

(ב) שאם אין לעיר מחיצות מבואר ומפרש היאך ובמה יתקן, ולכן כתב ונריך לתקן ולעשות להעיר מחיצה של חבלים קצב כמבואר בגמ' לענין שיירא, או יתקן העיר צלה"פ דלה"פ במקום מחיצה הוא ונקרא מחיצה ועושה לה"פ בכל פירצה ופירצה, ודלא כמו שעשה אחד כופר לחוק ולתקן מזה"פ, והתבטא שהקלים אומרים שאם מביאים חוט ומניחין ע"ג קנה הו"ל מחיצה, והביא משל מהשר ששחק ואמר למ"ל לננות בית יקח חוט עם קנה ויהיו לו מחיצות וזה מלגלג על דברי חז"ל, אלא שאם אין לעיר חומה עושה או חבלים או לה"פ, ואם יש חומה אלא שנפרצה וזה מש"כ פירטאחא בשורא כלומר שור וחומה אם כל פירצה פחות מעשר אין נריך כלום יותר מעשר נריך לה"פ. או חבלים דהו"ל כמחיצה.

(ג) אם יש לה לעיר חומה אי נמי הדריין לה נהרואחא, אי נמי דיתבא על חילא דמידליא עשרה טפחים זה הוא ערוכה, פי' שיש לעיר נהרות שהדריין וסובבין את כל העיר הו"ל המים החומה ואין נריך תיקון יותר כי המים לה חומה מימינה ומשמאלה, וזה שור שלה, עיין א"י הגדול ח"ב סי' קס"ד, או שהעיר יושבת על חל גבוה עשרה טפחים שזה היא התיקון והעירוב שלה ואז לא נריך יותר אלא נריכה עירובי חצרות.

והרמב"ם חשבו למ"ע דרצון וכמ"ש בסמוך בהשיגו על רבינו הבה"ג. ובפי"א מהל' ברכות ה"ג כתב וכן כל המצות שהן מדברי סופרים בין מצוה שהיא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה וכו' בין מצוה שאינן חובה כגון עירוב ונטילת ידים מבדק על הכל. הנה חשב למ"ע מדברי סופרים כנט"י וחטובה, ועיין מג"א על הרמב"ם שרש א' הג"ל, והסמ"ג והסמ"ק ושאר מוני המצות חשבו מצות עירובין מ"ע מד"ס לעשות עירובין, אלא

רמב"ן ומג"א שם שאם נריך להוציא לכ"ע החיוצ בקום ועשה לתקן עירובין.

והי' אפשר לומר דרבינו הבה"ג חשב לה חלק מהכנת שבת ומלכותה וכדעת המדרש שכל טוב ולק"ט, ועכ"פ רבינו הבה"ג שלא חשבה למצות עשה בפני עצמה לאיזה טעם שהוא מ"מ מודה דהו"ל מ"ע כמבואר לרבינו הבה"ג, וז"ל הלכות גדולות הל' עירובין (פ' הדר), ואסור לטלטולי מידי בשבתא ארבעה גרמידי ברשות הרבים, שנאמר וכו' ולא מיבעיא דה"ר דאורח מלכא היא ואסיר לטלטולי בגוה ד"א היכא דליכא עירוב אלא אפי' בין מצוי למצוי וכו', אלא א"כ ערבנו, שנאמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, והביא מקרא, וממשיך, ונריכה מתא למיעבד לה עירוב הדר הודראנה, בחבלים או בצורת הפתח, ומצוי דפתי פתחיה עשר אמות סגי ליה בלחי או קורה ואי פתי טפי מעשר אמות, צעי נורת הפתח או חבלים, ואי אית ביה פירטאחא בשורא דמתא כל פירטאחא דנצירא מעשר אמות שריא בלא לה"פ ובלא חבלים, טפי מעשר אמות נריכה לה"פ או חבלים. ולורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. קורה דשדיא עליו מצוי הרי היא כחבל. ואי אית לה למתא שורא אי נמי הורין לה נהרואחא אי נמי יתבא על חילא דמידליא עשרה טפחים זה הוא ערוכה ולא נריכה אלא ערובי חצרות. והובא דבריהם בספר בשר ע"ג גחלים, וא"י הגדול ח"ב סי' קס"ד.

והנה כתב כאן רבינו הגדול הבה"ג ז"ל כל דיני מצות עירוב בקינור. (א) שנריכים בני מתא "העיר" לתקן עירוב קצב העיר או יתקן מחיצה ע"י חבלים כמבואר בגמ' או יתקן בצורת הפתח, ואם יש מצוי שאינו רחב יותר מעשר אמות די לה בלחי או קורה ואם הוא רחב מעשר צעי לה"פ או חבלים ולא סגי לה בלחי וקורה. הנה מבואר די חיוצ ומצוה לתקן עירוב בכל עיר ועיר שיש בני ישראל דזה הוא פי' ונריכה מתא למיעבד לה עירוב הדר הודראנה, ולשון ונריכה כלומר שזה המצוה

הם בטלים ברוב ואין שומעין אליהם כמו שאין שומעין אם טענו לא נכניס אורחים לא נחלק נדקה, לא נשכיר מניין, והוסיף וכן לענין לחי וקורה אם טען למה אתן לתקנס כדי להכניס ולהוציא בשבת, איני איני רוצה להכניס ולהוציא או איני צריך להכניס ולהוציא, או לכולנו אין צריך לנו כל כך בתקנה זו, כמה שכתב מהר"ם בעצמו על לחי וקורה בסוף התשובה הנ"ל שאין צה צורך כ"כ, אלא כופין זה את זה אלמא דאין מקבלין טענותא ואין שומעין אליו. וכתב עוד ואפשר שצאלו דברים שהוזכרו במשנה ובברייתא ותוספתא, כופין אפי' שלא ע"י הרוב, מדנקט בלשון כופין זה את זה ולא נקט כופין אלו את אלו, אבל שאר דברים הולכין על פי הרוב ע"ש.

והנה מבואר להדיא דלענין תקון עירובין לא זאת שכופין אותו לעשות עירובי חצרות לערב בפת, אלא כופין נמי לעשות קורה ולחי למבוי וזה"ל וכיוצא בו כדי לתקן שהי' ראוי וכשר לערב, ודייק דכופין אפילו רק המיעוט רוצה בעירוב כופין את כל הציבור, הגם שהוא מן הרוב וטוען שאין צורך להוציא בשבת לא לי ולא לניני ולנכדי ולא לך ולנינך ולנכדך, אפי' כופין זה את זה לתקן ואם אתה לא תרצה להכניס ולהוציא הרשות צריך אבל חייב להשתתף בהוצאות לתקן לעיר. ועיין סמ"ע חו"מ סי' קס"ג סק"א ומינה נלמד למבוי מפולש שצריכין להכשירו בלד אחד בזה"ל דלצריכין לסייע בצורת הפתח. ולהנ"ל אחי שפיר למה כופין. דיש מזה לתקן עירובין שלא לצא לידי מכשול ביחיד וכ"ש ברבים דשכיח מכשול יותר שיטכחו בני אדם וכ"ש קטנים מלהוציא עמהם.

וכתב הסמ"ג דעיקר תקנת שלמה היתה מפני שמה"ת אין קרוי רה"ר אלא סרטיא והוא דרך המלך ההולכת מעיר לעיר ופלטיא שהם מקומות שחוץ לעיר רחבים מאד שמתקבצין שם ביום השוק, וכן בתוך העיר ימצא רה"ר כגון שרחוב שלה רחב ט"ז אמה, שכלל דברי שבת אנו למדין ממשכן ועגלות של לויס ברוחב שש עשרה

שנחלקו אי חייב לעשות עירוב אפילו אין לו מה להוציא או שרק אם יש לו מה להוציא, אבל לכ"ע הו"ל מ"ע ולכ"ע אם יש לו להוציא חייב לערב. איצרא דרבינו הרמב"ם ז"ל כתב ה"ל צרכות הנ"ל הי"ד ח"ל עשה המצוה לו ולאחרים כאחד אם היתה מצוה שאינה חובה מצדך על העשייה לפיכך הוא מצדך על מצות עירוב ע"כ. והקשה בכ"מ שם שכתב בתחלת דבריו דין שהיתה חובה עליו דין שאינה חובה עליו אם עשה אותה לעצמו מצדך לעשות לכך י"ל דג' גוויי נינהו חובה ואינה חובה ודבר הרשות, ונע"י ושחטתה הם דברי הרשות שהרי אפשר לו שלא לאכול בשר ולא דבר שיטרוך נט"י אלא פירות או ירקות, אבל עירוב אע"פ שאינו חובה מצוה עליו לעשות עירוב שמה ישכח ויוציא ע"ש. הנה העלה לן הרמב"ם ז"ל דאפילו למ"ד בעירוב מ"ע שאינה חובה, מ"מ מצוה עליו לערב ולעשות עירוב כל מקום שאפשר שמה ישכח ויוציא והא מצוה לכ"ע אימא, וכ"כ גם המג"א ובסמ"א אביא עוד בס"ד. אלא דלפ"ז יהי' החילוק בין טעם הרמב"ם להמדרש, דלהמדרש שכל טוב הטעם משום והכינו את אשר יצאו להתיר להם את אשר יצאו ביום השבת מרשות לרשות כלומר שיוכלו להכניס ולהוציא מאכלים או שאר צרכיו לצורך שבת לאכילה וכיוצא בו, ולטעם הכ"מ ברמב"ם מצוה לתקן העירוב שמה ישכח ויוציא. ומיהו לכ"ע מצוה לתקן ולערב.

ובזה מבואר הא דאימא בתוספתא ב"מ פ"א ס"ח דכופין בני חצר זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי וכו'. ובשו"ת מוהר"י מינץ סי' ז' הביא פסק מהר"ם מרוטענבורג שפסק מתוספתא ב"מ, דתניא בתוספתא ב"מ כופין בני העיר זה את זה לבנות להם ציהכ"נ ולקנות להם ס"ת נביאים וכחוצים, וכופין בני מבוי זה את זה לעשות להן קורה ולחי למבוי וכו' אע"פ שאין זה צורך גדול כ"כ אפי' כופין וכו' והי' זה שלום העניי מאיר צד צדוק ז"ל עכ"ל, וכתב מהר"י מינץ ומהאי דבני מבוי כופין זא"ז לעשות קורה ולחי ואע"ג וכו' אע"פ שהמיעוט המתנגדים נראה שטענותם חזקות הרי

סימן קלז

עוד להג"ל

העיר שמוקפת מים

(ד) עוד כתב הבה"ג אי נמי הדרינן לה נהרואחא, כלומר שהעיר מוקפת ויושבת על מי נהרות אז המים לה חומה ולא צריכה לא חבלים ולא צה"פ דהמים לה חומה, ומפשטות הדברים נראה דס"ל דמוקף נהרות הו"ל דין חומה לגבי הוצאה, וכן כשיושבת על חל גבוה י" טפחים שזה המחיצה שלה, דל"ש אם העיר יושבת למטה ומוקפת מחיצה, ודין יושבת למעלה גבוה עשרה טפחים וגובה החל הוי לה המחיצה וזה פשוט מאד, ובגמ' עוד עירובין ס' ע"א. הנהו בני קקונאי דאחי לקמיה דרב יוסף אמרו ליה הב לן גברא דליערב לן מאחין, א"ל לאביי זיל ערב להו וחזי דלא מצווחין עלה בני מדרשא, אזל חזא להנהו בתי דפתיחי לנהרא אמר הני ליהוי שיור למחא, הדא אמר אין מערבין את כולה חנן מכלל דאי בעי לעירובי מצי מערבי אלא איעבד להו כווי וכו' אמר היינו דא"ל מר חזי דלא מצווחת עלה בני מדרשא, ע"ש והנה דהוי מערבין כל העיירות ועיין רש"י דעיר של רבים הייתה ונעשית של יחיד והחוס' חולקין ועכ"פ ערבו ומאז לא ערב.

(ה) וסיים הבה"ג ולא צריכה אלא עירובי חצרות. כלומר דהכי דתיקן העיר במחיצות צריך עוד לתקן עירובי חצרות, הנה בא להוציא מטעות שלו דכל המצוה על עירובי חצרות נאמרה, והרי נהפוך הוא שהתחילו רבונותי בתיקון המחיצות של כל העיר ושוב בא לעירובי חצרות.

(ו) ולאחר שכתב מתיקון מחיצות העיר, ותיקון עירובי חצרות, הוסיף רבינו ח"ל ואף על גב דתלו לה ערובא למחא כולה צריכין אינשי דמחא לערב בפת. כלומר דעד השתא דיבר מתיקון

אמה היו הולכין, הלכך אין חשוב רה"ר בפחות מרוחב שש עשרה אמה ומפולש משער לשער ובוקעין ששים ריבוא כמו בדגלי מדבר, וכן פי' רבינו שלמה וגרסינן וכו' ופרש"י עירובין ו': ירושלים, ר"ה שלה מכון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורוחב שש עשרה אמה ואלמלא שנועלין דלחומיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום ר"ה אבל נעילת דלתות משויה לה כחצר של רבים ומערבין את כולה. ומבואר דהתקנה הייתה לתקן כל העירות עם עירובין וקורא עיר כולה כשתקנה בעירוב חצר של רבים וכמ"ש להדיא הסמ"ג, וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהל' עירובין ה"ב ח"ל אבל מדברי סופרים אסור לשכנים לטלטל ברה"י וכו' עד שיערבו כל השכנים כולם מע"ש אחד חצר ואחד מבוי ואחד המדינה ודבר זה היא תקנת שלמה וביט דינו. הנה דתקנה זו תקנה קדמונית ומלוא מד"ס, וכן מצינו שהזהיר ירמיה הנביא על גזירת שלמה דכתיב (ירמ' י"ז) ולא תוציאו משא מצחיתכם ביום השבת, והמקבץ את העירוב לוקח מכל בית ובית מכל בתי החצירות או מכל בתי העיר פת אחד שלם ומניחן בתוך הכלי (ואם רצה מזהה מפתחו לכל בני החצר או בני העיר הרשות בידו) ודין כך ודין כך מצד המזכה או המקבץ את העירוב צריך אמה ה' אלקינו מלך העולם אקב"ו על מצות עירוב, ויאמר בעירוב זה יהא מותר להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לנו ולכל ישראל הדריס בעיר הוצא. ועיין סמ"ק מצוה רפ"ב.

ושמעתה מזדמנין לומר, דעיר ליכא מצוה לתקן לה חומה שיהא מותר לטלטל בה והוא היפך ממה שכתבו מפורש שצריך לתקן חומה בעיר ולתקן פרצותיה כדי שיוכלו לטלטל בשבת, וגם אופן התיקון הוא ע"י צה"פ, והבה"ג ראש כל הפוסקים כולם משוה מחיצת צה"פ לחומה ולמחיצה גמורה כמ"ש שורא דמחא. ופי' שורא הוא החומה כלומר חומת העיר.

ככל דבריו חוץ מדבר אחד או שאין רוחב ט"ז אמה או אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה ל"ג אטו רה"ר. והנה כתב הא"י בפשיטות דלא הוי עיר רה"ר עד שיכנסו בה תמיד ששים רבוא, וחדש לן דבעי ששים רבוא בפשיטות כרש"י, וגם דבעינן תמיד ולא די שפעם בשנה או כיוצא בו אלא תמיד בכל יום בעינן ששים רבוא. וכן מבואר בר"ן וסה"ת ועוד ראשונים. ובלבד (בסמוך).

והטור או"ח סי' שמ"ה ארבע רשיות לשבת וכו' ור"ה הוא רחובות ושוקים הרחבים י"ז אמה על י"ז אמה ומפולשים משער לשער וששים רבוא עוזרים בו, וכתב הב"י ונראה דה"ה אם יש לה כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לאו ר"ה הוא כמו שנתבאר בסמוך וכו', והא פשיטא שלא הנריכו לנעול דלתותיה כלילה אלא כדי להוציאה מר"ה וכיון דאינו מפולש משער לשער לא הוי ר"ה כשאין הפתחים "מכוונים זה כנגד זה", ובלא נעילת דלתות כלילה נמי הוי רה"י ומה"ט נ"ל עוד דלא מצריכין דלתותיה נעולות כלילה אלא כשאוחז דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני ר"ה שיכתבארו בסמוך, "אבל אם חסר אחד מהם" הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות כלילה עכ"ל. הנה ביאר לן נמי רבינו הטור והב"י דאפילו יש לו פתחים הרבה אלא שאינם מכוונים זה כנגד דכל שאינו מפולש משער לשער לאו ר"ה הוא, והוסף שיהיו וכו' דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי רה"ר כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה אין זה עושהו רה"ר, שוב הוסיף הב"י ומה"ט נ"ל עוד דלא מצריכין דלתותיה נעולות כלילה אלא כשאוחז דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני ר"ה שיכתבארו בסמוך אבל אם חסר אחד מהם הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות.

ורבינו הגדול הלבוש ז"ל בסי' שמ"ה ס"ז כתב איזו הוא רה"ר רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה ואינם מקורין ואין להם חומה או אפי' יש להם חומה אם הם מפולשין

המחיצות שהיו העיר והחצרות מוקפין חומה או בשור וגדר של אבנים, או בחבלים, או בזה"פ, או בנהרות, או בכתב העיר על חל גבוה עשרה, הכל לפי הענין והצורך, ואז יתקן החצרות, ואח"כ אע"ג שכבר עשו לה מחיצות שזה העירוב להעיר ולכן הוסיף ואע"ג דחלו לה ערובה למחא כולה, צריכין אינשי דמחא לערב דפת, כלומר שעירוב דפת צריך לבד התיקון של המחיצות.

ז) ואי מחא דעכו"ם היא צריכין למחצן רשותא מעכו"ם כי היכי דתיקום מחא כולה ברשות ישראל. וה"ה אם הי' ישראל משומד או אינו מודה בעירוב ע"ש.

ובא"ז הנ"ל ח"ל. מחני' עיר של יחיד שלא היו נכנסים לה תמיד ששים רבוא בני אדם ולא רה"ר חשיבה דלא דמיא לדגלי מדבר ונעשית של רבים וכו'. הנה דיין דעיר של יחיד שלא היו נכנסים לה תמיד ששים רבוא בני אדם לאו רה"ר הוא דלא דמי לדגלי מדבר, והכונה דשם תמיד היו הששים רבוא כל ארבעים שנה בכל יום. ועיין מנחות ז"ע ב' לכה"פ לפני תמיד עד שמושכין את הלחם הישן מן השלחן כהנים מניחים עליו את החדש משום שנאמר לפני תמיד. ועיין חגיגה כ"ו וברש"י תרומה לכה"פ לפני תמיד וברש"י תלוא כ"ז כ' וברש"י ויקרא כ"ד ב' ערב בקר נמי מקרי תמיד.

ח) והא"ז שם שקו"ט כמה אופנים שמערבין עיר של יחיד וכתב ח"ל עיר של יחיד שאין רה"ר עוזרת במוכה, שאין פתחיה מכוונים זה כנגד זה כגון דגלי מדבר, ואין רחבה ט"ז אמה, ורגילין לערב את כולה כאחת, ונעשית של רבים שרבו אנשים בעיר שצננותיה שקצינותיה הרגילים לבא בסמורה עד אשר עלו לששים רבוא כמנין דגלי מדבר ורה"ר שלה רחב ט"ז אמה, אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה מערבין את כולה הואיל ואין רה"ר גמור, דברה"ר שאינו גמור עסקינן דמערבין את כולה דליכא למיגזר אטו רה"ר גמור דלמא אמי לעירובי דהא שם רה"י עליה, ואע"ג דדמי לרה"ר

המזוה ע"כ. הרי מפורש דמ"ע לערב ולכן צריך לברך עליו בעשייתו ולא בהמתנה שאמר שאין ראוי מהזכרה, והלא גמר' מפורשת היא בגמ' שבת (כ"ג ע"א) מאי מצריך אשר קדשנו במצותיו ולנו וכו' ופריך והיכן לנו רב אחא אמר מלא חסור רב נחמי' אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. ופרש"י היכן לנו. הא לאו דאורייתא הוא אלא מדבריהם. מלא חסור. מן הדבר אשר יגידו לך וגו'. מצואר דאי לאו דאיכא מצוה דרבנן לא תקנו ברכה ואפי' מנהג כל זמן שאינו מצוה אינו מצריך, וכמו דקיי"ל בהושענא רבה שהוא מנהג נביאים ואפי"ה אין מצרכין. ח"ל רבינו חננאל שם, היכן לנו וכו' ואקשינן וכי מצוה מדרבנן בעי ברכה והתנן וכו' ושני אבוי ודאי דדצריהם כגון חטובה וכיוצא בו בעי ברכה ע"ש.

והטור אור"ח סי' שצ"ה כתב מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות בין אחר שמופי מצוה ועל שניהם מצריך על מצוה עירוב וכו'. וכתב הב"י כ"כ המרדכי בפ' הדר והביא ראוי מדאמר מצוה דדירי בה חרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב וטעמא רב אימא דלא לימי לידי איסור לאפוקי ולעיולי באיסור וכ"כ בהג"ה מה"ע. ומצואר ממעשה דאבוי ורבה דאיכא מצוה לחזור בין אחר ע"ח ובין שמופי מצוה ולערב לכל העיר. וכתב הפרישה אות א' שם דמצוה לערב כדי לטייל בשביל הנאחז, או להביא צרכי אכילתו, וזו מצוה כדכתיב וקראת לשבת עונג מ"מ אותו מצוה היא בשביל הנאחז, משא"כ עירובי חומות שהוא למנוח גבוה דאין מערבין אלא לצורך מצוה וזהו היפוך ממה שאמר שע"ת מצוה לעשות ולא עירוב צעיר בשביל הנאה כגון טיול ברחוב וכיוצא בו או הוצאה ויציאה ע"י טלטול.

והסמ"ג לאחר שסיים רמ"ח עשין כתב אחר שסיימנו מ"ע של תורה נחל לבאר מ"ע שהם מד"ס ומהם מדברי נביאים והם חמש מצוות, מצוה עירובין וכו'. גרסין בפ' שני דעירובין אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתקן שלמה המלך עירובין ורחיצת ידים יצאה בת קול ואמרה בני אם

משער לשער (פי' מכוונים זה כנגד זה, אליהו זוטא) ואין דלתותיו נעולות צלילה הוי רה"ר וואס חסר אחת מהן אינו נקרא רה"ר, וטעמא משום דכל הלי' שבת ילפינן להו ממשכן וקים להו לחכמים וכו' וא"כ לא חייב התורה אלא רה"ר שלהם ואם חסר אחת מכל אלו אינו דומה לרה"ר שלהם, וי"א עוד שאינה רה"ר אלא"כ היא ממש כרה"ר דדגלי מדבר, גם במספר ס"ר דהיינו שהיו עוצרין בהן בכל יום ששים רבוא שכן הייתה מחנה של ישראל, לפיכך גם עכשיו אם אין ס"ר עוצרין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הנזכר אינו רה"ר עכ"ל. הנה ביאר לן נמי דרה"ר צריך להיות דומיא דדגלי מדבר ממש, מצוה מופלגת ומכוונת משער לשער זה כנגד זה, ומה"ט רה"ר מקורה אינו רה"ר דלא הוי דומיא דדגלי מדבר, והגרמ"פ ז"ל חמה מה טעם לרה"ר מקורה, עוד ראינו שכתב מפורש דהמלכין ס"ר צוקעין היינו בכל יום, ודייק דהיינו שהיו עוצרין בהן בכל יום וכו' לפיכך גם עכשיו אם אין ס"ר עוצרין בו בכל יום וכו' אינו רה"ר. ופלא גם כזה עהגרמ"פ ז"ל שכתב שלא ראה בשום פוסקים דבעי ס"ר בכל יום דוקא וצ"ע.

ומבואר עוד שהסכימו הב"י והלבוש לפי הא"ז שצממון דאפילו מקום שיש דיני רה"ר וששים רבוא צוקעים ועוד, רק שחסר אחד מהתנאים ודינים שצ"ה הוי רה"י גמורה, ודלא כמו שרצה לומר דהכל רה"ר כל שיש לו אפילו סימן אחד, ונהפוך הוא, גם מצואר בפשטות דס"ל להני כולו ראשונים דמפולש צריך להיות משער לשער ומכוון זה כנגד זה, וגם מזה פלא להאומרים דליכא רק שיטה אחת או שחם שס"ל דמפולש לא מקרי אלא כשהוא מכוון זה כנגד זה וזה פשוט מאד.

והנה בשו"ע סי' שס"ז אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו, אפי' אם מיחה בה שלא לערב, וכתב הב"ח הטעם דמהני אפי' מיחה בה בעלה כיון דמצוה עשה היא מדברי סופרים, ולכן צריך לברך עליו הוה ליה כאלו מיחה בה שלא לקיים

חכם לנך ישמח לבי גם אני, והשיב רב האי גאון וכו' ועיקר תקנתו היתה מפני שמה"ת אין קרוי רה"ר אלא סרטיא והוא דרך המלך ההולכת מעיר לעיר ופלטיא וכו' וכן בתוך העיר ימצא ר"ה כגון שרחוב שלה רחוב שש עשרה אמה, שכל דברי שבת אנו למדין ממשכן ועגלות של לויס ברחוב ט"ז אמה היו הולכין הלכך אין חשוב רה"ר בפחות מרחוב ט"ז אמה ומפולש משער לשער, ובוקעין בו ששים רבוא כמו בדגלי מדבר, וכן פרש"י במס' עירובין וגרסינן בעירובין (דף ו') אמר רבנ"ה ירושלים אלמלא שדלמותיה ועולות בלילה חייבין עליה משום ר"ה, ופרש"י שם ירושלים ר"ה שלה מכון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחוב שש עשרה אמה ואלמלא שנועלים דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום ר"ה אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הו"ל כרמלית וכו'. מכל זה אתה למד כי מה"ת הי' מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים וכ"ש מן הבתים לחצר וכו' רק כשעמד שלמה המלך וב"ד וראו שהיו בנ"א שאמרו כיון שהבית מיוחד לאדם אחד והחצר מיוחדת לרבים, ואעפ"כ מותר להוציא מן הבית לחצר שהיא מיוחדת לרבים או חצר שהוא של אדם אחד מותר להוציא ממנה למבוי שהוא מיוחד לרבים, וממילא כמו כן מותר מן הבתים לרחובות העיר שרבים בוקעין בהם, אז גזר ותיקן, הנה דתקנת שלמה המלך היתה תקנה אחת לערב החצר או לערב כל העיר כולה וכמ"ש, אבל נעילת דלתות משויא לה (לירושלים או לשאר עירות) כחצר של רבים ומערבין את כולה.

ובשו"ת חשב"ץ ח"ב סי' ל"ז נשאל אם יש חשש עבירה בחיקויי מבואות, והשיב ח"ו אבל הזריז ה"ז משובח, אדרבה הם תמהים בגמ' על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, וכו' ומי שלנו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מיונת מזרקה בו זכות גדולה היא למחקן, ובפ"ק דביצה (ט"ז) המורה שהורה לאיסורא לערב הו"ל לקלקולא משום דרבים באים לעטלל בלא עירוב. ומרן הח"ס או"ח סי'

ובשו"ת חב"ץ ח"ב סי' ל"ז נשאל אם יש חשש עבירה בחיקויי מבואות, והשיב ח"ו אבל הזריז ה"ז משובח, אדרבה הם תמהים בגמ' על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, וכו' ומי שלנו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מיונת מזרקה בו זכות גדולה היא למחקן, ובפ"ק דביצה (ט"ז) המורה שהורה לאיסורא לערב הו"ל לקלקולא משום דרבים באים לעטלל בלא עירוב. ומרן הח"ס או"ח סי' רבשו"ת חב"ץ ח"ב סי' ל"ז נשאל אם יש חשש עבירה בחיקויי מבואות, והשיב ח"ו אבל הזריז ה"ז משובח, אדרבה הם תמהים בגמ' על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, וכו' ומי שלנו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מיונת מזרקה בו זכות גדולה היא למחקן, ובפ"ק דביצה (ט"ז) המורה שהורה לאיסורא לערב הו"ל לקלקולא משום דרבים באים לעטלל בלא עירוב. ומרן הח"ס או"ח סי' רבשו"ת חב"ץ ח"ב סי' ל"ז נשאל אם יש חשש עבירה בחיקויי מבואות, והשיב ח"ו אבל הזריז ה"ז משובח, אדרבה הם תמהים בגמ' על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, וכו' ומי שלנו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מיונת מזרקה בו זכות גדולה היא למחקן, ובפ"ק דביצה (ט"ז) המורה שהורה לאיסורא לערב הו"ל לקלקולא משום דרבים באים לעטלל בלא עירוב. ומרן הח"ס או"ח סי'

סימן קלח

עוד להג"ל

אור אדום (רמזור) אי הוי מפקיע מרשה"ר

להתפלל בציבור בשבת וקריאת המורה ועוד כמה
מלות וזער ועגמ"ג, וכבר פסק האבני נזר על
המונע שעתיד ליתן את הדין כמחטיא את הרבים
וכפי מה שפסק התשב"ץ שמה מינות מזרקה זו,
וי"ר שזוכה להיות ממזכי הרבים מעתה ועד עולם.

בלו"ג,

מנשה הקטן

סימן קלח

בענין מצות תיקון עירובין

לכבוד הר' ... שליט"א

אחדשה"ט. על דבר אשר חמה בשיעורו צרכים
על שאמרו לו דחקון עירובין הוה
מזוה משום דמזכרין על מצות עירוב ואי לא הוי
מזוה היאך מזכרין, ועשה מזוה לחוק או שחוק
כאלו זה דיוק מע"ה.

ולפ"ע"ד הרי גמ' מפורשת הוא וכן כתב
הרמב"ם ז"ל בפה"מ בשרשי המזוה
שרש א' על מה שרבינו הגדול הבה"ג מנה במנין
התרי"ג מצות שלו כמה מצות דרבנן כנר חנוכה
ומקרא מגילה, והקשה עליו הרמב"ם ז"ל דקריאת
מגילה וחנוכה תקנו בזמן אחרון, וכתב ומה שיראה
לי שהביאם אל זה היומנו מזכרין אשר קדשנו
במזמורי וזונו, ושאלת התלמוד (שבת כ"ג) היכן זונו
ואמרו מלא חסור, ואם מטעם זה מנו אותם הנה
ראוי שימנו כל דבר שהוא מדרבנן כי כל מה שזונו
חכמים לעשותו וכו' ואמר לא חסור וגו' ואם ימנה
כל מה וכו' היה להם למנות נטילת ידים ומצות
עירוב כי הנה אנונו מזכרין אשקב"ו וזונו כמו
שמזכרין על מקרא מגילה ונר חנוכה והכל מדרבנן
וכו', וכבר התבאר שכל מה שתקנו חכמים ונביאים
שעמדו אחר משה רבינו הוא ג"כ מדרבנן ובבאור
אמרו (עירובין דף כ"א) בשעה שתקן שלמה ידים

עוד אחת רצימי להעיר ששמעתי מפקקים על
סבת מו"ר הגה"ק מקלויזנבורג ז"ל שר'
באום אני חומה דאור אדום (רעד לייט בלע"ז) נמי
מפקיע מדין רה"ר כיון שמעכב ההילוך ולא הוי
דומיא דדגלי מדבר, והנה אמרו חז"ל דדיני רה"ר
שזריך להיות ככל פרטי רה"ר דומיא דדגלי מדבר,
ואם חסר אפילו מה שהוא אינו רה"ר ואם מעמיד
מלעצור צרה"ר מחיצה או אור אדום ובע"כ יעמוד
הרי זה לא הוי דומיא דדגלי מדבר, וגדולה מזו
כתב הרמב"ן שבת דף ז' ד"ה אילימא, דאיכא
מחיצה עשרה הוא דהוי כרמלית וכו' ה"ג וכן גרסו
הגאונים ז"ל ואם חקק זו דע"ד והשלימו לעשרה
מותר לטלטל בחוכו בכולו ואיכא למידק אמאי לא
בעינן שיהיו מחיצות תוך ג' לשפת החקק כדאמרין
לענין סוכה וכו' א"ל לענין סוכה דפנות בעי דכתיב
בסכת תשבו בסכת בסכת הלכך בעי תוך ג' ליהוי
לבוד, אבל לענין שבת כל היכי דלא בקעי רבים כלל
רה"י הוא והא איתנהו למחיצות בחוף וכו', הנה
מבאר עכ"פ דלשבת לא בעי דפנות ומחיצות אלא
כל שלא בקעי רבים כלל הו"ל רה"י וכו' דהעיקר
כי בשבת האיסור הוא הבקיעה צרה"ה, וכל מקום
שאינן בוקעין זו יהי מחיצה טעם שיהי שוב לא הוי
רה"ר.

ולסיכום מ"ע מדרבנן לחקן עירובין בכל מקום
שאפשר ולחקן הכוונה לעשות מחיצות או
צה"פ או סיבוב בחצלים או בכל אופן שאפשר
לעשות תיקונים בלחיים וקורות כל מקום לפי
ההלכה שבו, וגם מי ששבת בבקעה לסיבה נריך
לערב ומקיים מ"ע, וכל המונע לעצמו וכ"ש אחרים
מלעשות עירוב הרי זה מכשיל את הרבים בחילול
שבת מלבד שיצאו לפעמים ביטול מצות אחרות
כביבוד אב ואם וכיוצא בו, שאינו יכול לילך להוריים
מחמת איסור הוצאה, ולאנשים חולים או זקנים שלא
יכולו ללכת בלי משענת בע"כ ישבו בבית ולא ילכו

ונמצא לפ"ז ג' חילוקים א) כשהוא לעצמו ואינו צריך להוציא ולהכניס והכל מוכן לפניו, וגם לא יצטרך להוציא בשבת זו או ליכא עליו חיוב חקון המקום אלא שלא ישכח ויוציא, ב) כשהוא בעצמו יצטרך להכניס ולהוציא בשבת שאז חל עליו חיוב עשיית מחיצות לתקן זה"פ וכיוצא בו שיוכל להכניס ולהוציא זה כבר חובה, ג) כשהוא גר בעיר ואפילו הוא אינו צריך וגם טוען שגם העיר אינו צריך, מ"מ כיון שבעיר נמצאים רבים וא"א שלא יצטרך אחד מהם מגדול ועד קטן להציא או להוציא ואז חייב בכל אופן להשתחף וכופין אותו, ואחרי זה אליבא דכו"ע.

ובמובן בזה דברי המהר"י מינ"ץ בחשוכה סי' ט' שהציא חוספתא ב"מ דכופין לעשות לחיים וקורה וזה"פ וכן פסק מהר"מ בר ברוך מרומענבורג, וכחז שם לדש"ד דאף דלגבי בנין ביהכ"נ ומקוה כופין רבים את המיעוט להשתחף בבנין ביהכ"נ, אבל לענין חקון עיר ומבואות אפילו יחיד כופה את הרבים, ואפילו טוענים שאינו צריכים הוא וכל בני העיר להכניס ולהוציא, אפ"ה כופין יחידים את הרבים, ודייק מדשינו בלשנייהו דגבי חקון עירובין כתבו וכופין זה את זה לשון יחיד, כלומר דאפי' יחיד יכול לכופף אבל בביהכ"נ ומקוה אמרו כופין אלו את אלו לשון רבים ע"ש, ולפמ"ש אחי שפיר דכיון דנוגע לרבים איכא חיוב לקיים מצוה והו"ל חובה וכמ"ש המג"א שם.

ובמ"ש מובן נמי לשון רבינו הבה"ג דהגם דלא חשב מ"ע של עירובין בחוק המ"ע ואעפ"כ כתב וז"ל "ור"ה מאת למיעבד לה עירובי הדר הודראנה, בחבלים או בצורת הפתח, ומבוי דפתי פתחיה עשר אמות סגי ליה בלתי או קורה ואי פתי טפי מעשר אמות, בעי נורת הפתח או חבלים, ואי אית ביה פירטאמא בשורא דמתא כל פירטאמא דבצירא מעשר אמות שריא בלא זה"פ ובלא חבלים, טפי מעשר אמות צריכה זה"פ או חבלים. ונורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. קורה דשדיא עליו מבוי הרי היא

וערובין ינאה ב"ק וכו' ובארו במקומות אחרים שערובין יקרא דרבנן וכו' עכ"ל. והרמב"ן כ' וז"ל וא"ת שראוי למנותן מצות מפני שהעירוב עצמו יקרא מצוה מדבריהם שהרי אנו מצרכין עליו אשקב"ז וכן נטילת ידים וכו', ותי' כי אצל בעל ההלכות לא בא במנין מ"ע אלא מצות שהם קום ועשה שעשייתן מצוה עלינו. והמג"א חמה עליו שהרי גם מצות עירוב יציאו עליו לידי חיוב בקום ועשה וזה צבואו להוציא מרשות לרשות וצבואו לאכול כי על כרחו אז מצוה הוא ללכת לעשות עירוב קודם הוציאו, וליטול ידיו קודם אכלו, וכן הוא ענין השחיטה וכו' ע"ש.

הנה נחלקו על מצות עירובין מפני מה מצרכין אקב"ז, וכשאלת הגמ' היכן צונו וע"כ שהוא מ"ע אלא שהוא דרבנן, ופשוט דהיכא דליכא מצוה אין מצרכין לכ"ע אלא שהוא מצוה מדרבנן, ועיין רמב"ם פ"א מהל' ברכות שכ' וז"ל יש מצות עשה וכו', ובהל' ג' שם וכן כל המצות שהן מד"ס בין מצוה שהוא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה וכו' בין מצות שאינן חובה מדבריהם כגון עירוב ונט"י מצרכין על הכל קודם לעשייתן אקב"ז לעשות וכו', ובהל' י"ד עשה המצוה לו ולאחרים כאחד אם היתה המצוה שאינה חובה מצרכין על העשייה לפיכך הוא מצרכין על מצות עירוב וכו' עכ"ל. הנה שהצרכה מצרכת על המצוה והמצוה על הצרכה אלא שאם אינו רוצה לעשות עירוב שאינו צריך לה או שאינו רוצה אין זה חובה כנר חנוכה לדעתו הגדולה ז"ל, אלא דגם בזה הוא רק כשעושה לעצמו, אבל כשיש ציבור שצריכין לה הרי הוא ג"כ כבר נתחייב בחובה ממש, וכמ"ש המג"א דהו"ל כמחזה שאם אין לו בית פטור ואפ"ה כשיש לו בית נתחייב, וכאן הרי כאלו יש לו שהרי בין הצבור כולו לעולם יש מי שצריך לעירוב, וא"כ נעשה חובה על אנשי העיר והמבוי, וחייב כל אחד לראות שיהי' עירוב וכגון זה כופין על מדת קדוש. ועיין כ"מ שם הי"א כל העושה וכו' ותי' לכך י"ל דתלמא גוויני נינהו חובה ואינו חובה ודבר הרשות ואינו חובה הוא מצוה בכל אופן והבן.

כחבל. ואי אית לה למחא שורא אי נמי הורין לה נהרואחא אי נמי יתבא על חילא דמידליא עשרה טפחים זה הוא ערוזה ולא נריכה אלא עירובי חלרות". והובאו דבריהם בספר בשר ע"ג גחלים, וא"ל הגדול ח"ב סי' קס"ד, ולכאורה כיון דליכא מלוה מה זה דקאמר ונריכא מחא למיעבד לה עירוב וכו', ולפמ"ש אחי שפיר דשאני מחא שהעיר כולה לעולם נריכים לעירוב ולכן נריכא מחא לעשות מחילות או נה"פ ותיקונים לעשות. ולהרמב"ם נמי אע"ג דאינו מ"ע כחנוכה שהוא חובה, מ"מ הו"ל מ"ע וכמ"ש להדיא דהו"ל מ"ע שאינה של חובה, אבל מ"ע הוה וכמ"ש הכ"מ שם וכלשונו בפה"מ היכן לנו דכיון שמצד אקב"ו הו"ל מ"ע.

סימן קמ

עוד להנ"ל

מה נקרא עובר לעשייתן לגבי ברכות

עוד רגע אדבר בענין ברכת אקב"ו כתב הרמב"ם בפ"א מהל' ברכות ה"ג וכן כל המלות שהן מדברי סופרים בין מלוה שהיא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה וכו' בין מלוה שאינן חובה כגון עירוב ונט"י מצדן על הכל קודם לעשייתן אקב"ו והיכן לנו בחורה שכתוב בה אשר יאמרו לך תעשה. ונ"ע מה נקרא קודם לעשייתן, ובפ"א מהל' עירובין ה"ט"ז כתב הרמב"ם וז"ל כיצד מערבין בחלרות גובה חלה אחת שלמה מכל בית ובית וכו' וכשמקבץ העירוב מצדן ברוך וכו' אקב"ו וכו'. הנה אמר דכשמקבץ מצדן ולא ציאר אס בחילת הקיצוץ או בסוף כשכבר קיצץ הכל, ובהי"ז כיצד משתחפין כתב גובה אוכל כגורוגות וכו' ומניח הכל בכלי ואס הניח הכלי בחצר נריך להגביה הכלי מן הקרקע טפח כדי שיהא ניכר ומצדן על מלוה עירוב וכו'. ומשמע לכאורה דלאחר שקיצץ והניח הכל בכלי או בסל, ועיין מג"א, ולכאורה כיון דתיקון הלחיים והנה"פ נמי חלק מהעירוב ותיקון ועשייה אמאי אינו מצדן בשעה שמתחיל לעשות דזה הוא עובר לעשייתן.

ולולי שאיני כדאי הי' נראה לפרש דהרמב"ם לשיטתו שכתב בפ"א מהל' ברכות (ה"ח) וז"ל דכל מלוה שעשייתה היא גמר חיובה מצדן בשעת עשייתה, וכל מלוה שיש אחר עשייתה צוי אחר אינו מצדן אלא בשעה שעושה הצוי האחרון, כיצד העושה סוכה או לולב וכו' אינו מצדן בשעת עשייה אקב"ו לעשות סוכה או לולב וכו', מפני שיש אחר עשייתו צוי אחר, ואימתי מצדן בשעה שיש בסוכה או כשיענע הלולב או כשישמע קול השופר וכו', אבל אס עשה מעקה מצדן בשעת עשייה אקב"ו לעשות מעקה וכן כל כיוצא בזה ע"ש. ועיין גמ' סוכה מ"ו ע"א ובתוס' שם, ולפ"ז נראה דבעירוב נמי איכא שתי ענינים א' לתקן לחיים ונה"פ וכיוצא בזה, ב' לערב צפת כדי שיוכל להכניס ולהוציא, ואפי' יתקן המחילות כולם ולא יעשה עירוב צפת לא יוכל עדיין להוציא, נמצא דהעירוב הוא בשביל להכניס ולהוציא והעשייה שהוא התיקון הוא כדי לערב ולהחיר הוצאה והכנסה נמצא מצדן על העירוב של פת ולא על התיקון כנלפענ"ד.

ובמ"ש נראה לישב קושית השואל בשו"ת שואל ומשיב מהד"ס סי' פ"ט בעירוב שנפקס בשבת ותיקנו ע"י גוי, או בכל עירוב שעושין ע"י עכו"ם יש להסתפק אי יכול ישראל לצדק עליו, והביא ממחנה אפרים דיד פועל כיצד בעה"צ או שיך שליחות לעכו"ם והאריך שם קצת. ולפענ"ד באמת כי הברכה אינו על עשיית ותיקון העירוב אלא על עירוב צפת, והעשי' שעושין אין מצדן עליו בכלל ולא גרע מסוכה שאין מצדן על עשייתה וסוכה גנב"ך כשרה, אלא מצדן על ישיבתה ואין נפ"מ אס עשאה עכו"ם, ולכן הכ"כ אפי' אס עכו"ם חיקן הלחיים והנה"פ, אבל הברכה על הפת ושפיר מצדן, אלא דלכאורה נראה מהשו"מ שאפי' בשבת שנפקס העירוב והעכו"ם חוזר ומחברו מצדן על מלוה עירוב ודבר זה חדש לכאורה ונ"ע.

החתום בלר"ג,

סימן קמא

בענין מצות ונחיצות תיקון עירובין

מע"כ וכו'

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי זו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, והקשו דהיל"ל אשר ברא אלקים לשבות, דיום השביעי ניתן לשבות ולא לעשות דמלאכה זו אסורה, ובפ' המן והיה דיום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום וגו' (שמות ט"ז ה'), ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנחם לשמר מצותי ותורתי, ראו כי ה' נתן לכם השבת ע"כ הוא נותן לכם דיום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יאכל איש ממקומו דיום השביעי (שם ט"ז כ"ח), ודרשו חז"ל שבו איש תחתיו מכאן סמכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום ג' לגופו וא' לפישוט ידים ורגלים, אל יאכל איש ממקומו אלו אלפים אמה של תחום שבת ולא במפורש שאין תחומין אלא מדברי סופרים ועיקרו של מקרא על לוקטו המן. ובתיב"ע ויהי דיומא שתיחא ויזמנון מה דייחין לקמיהון למיכל דיומא בשבתא ויערבון בצמחא וישתתפון בדרתיהון בגין למיחיא מדין לדין ויהי להון בכופלא על מה דמלקטין יומא יומא. וי"ל דהכוונה דבשבת המצוה לשבות אלא דאם לא יחירו להם להביא מזון מאיש לרעהו, נמצא שחסר להם עונג שבת שהוא עיקר מעשהו דכתיב וקראת לשבת עונג, ולכן כזה דיום הששי שיזמינו ויחקנו מה שיביאו לקמיהון מזה לזה איש לרעהו לאכול דיום השבת, ח"ש אשר ברא אלקים לעשות שיהא עשי' בשבת, כלומר למיחיא מדין לדין וזה ע"י תיקון עירובין בצמחא וישתתפון בדרתיהון, בגין למיחיא מדין לדין ויהי להון בכופלא על מה דמלקטין יומא יומא.

והנראה לפ"מ שהאריכו בטעם שתקנו שלמה המלך וב"ד מצות עירוב שמצוה לתקן עירוב בעיירות גדולות, א' שלא יכשלו בהוצאה שלא לצורך ע"י שכתה ויבואו להוציא בשוגג לידי חילול

שבת, ב' טעם תיב"ע כדי שיוכלו בשבת להביא מאכלים ומעדנים מזה לזה, ג' שלא יהי' דיום השבת בלעזר אלא יקיים השבת בשמחה, דכתיב ביה וקראת לשבת עונג ושלא יהי' סגור ומסוגר בציתו כבבית הסוהר, שהוא חלק מהמענוג או לעזר, וכבר פסק הרמ"א דבחורים המתענגים במרוצתם מותרים לרוץ בשבת וכיוצא בזה, ד' שמוכל אשה ללכת מן הבית וליקח את בנה אמה החולה, והוא משנה (ב"ב דף י"ב) בש"א אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב וכו' וב"ה מחירין, ובגמ' ב"ש סברי לא אמרי' מחוך וב"ה סברי מחוך שהותרה הוצאה לצורך וכו', ושלא לצורך היינו כגון קטן ולולב וס"ת וכו' אבל אבנים גם ב"ה מודי דאסור, ופי' הרי"ף והר"ן מחוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך היינו דוקא כשיש בו צורך קצת כגון קטן למול, או לטיילו בחוץ משום עונג יו"ט, (ופלא דקחשיב מצוה לטייל בשבת למענוג, כמורה דהבאת בנו למול), וע"ש בר"ן ד"ה וק"ל פי' הרשב"א והא דאמרינן באידך פרקין מערבין עירובי חצרות מיז"ט לשבת ע"ש. וכ"כ הפרישה א"ח סי' שצ"ה אמ"ש הטור מצוה לחזר בין אחר עירובי חצרות בין אחר שחופי מבואות, והקשה ממה שפסק הטור בס' שפ"ו דדוקא ע"ת מצוה ולא עירובי חצירות ושחופי מבואות וכן הקשה הב"ח ע"ש, ומי' הפרישה דמ"ש כאן מצוה לחזר אחר עירובי חצרות היינו לצורך הנחתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה דכתיב וקראת לשבת עונג וכו' ע"ש, הרי שהמצוה לתקן עירוב הוא כדי שיוכלו לטייל מי שמענג בזה ולהוציא בנו וכיוצא בזה, או להביא מאכלות לביתו אם צריך להם בשבת, ולפעמים אפי' להביא יין לקידוש וכיוצא בזה.

וקדוש אחד רבינו זרחי' הצעה"מ ז"ל כתב, ח"ל חקנת רז"ל היא לענג שבת בחמין וכל שאינו מאמין ואוסר החמין צריך צדיקה אחריו אם הוא מין והוצאו דבריו בר"ן וברמ"א א"ח סוס"י רנ"ז ע"ש. ביאור הדברים וכי מוכרח אדם לאכול חמין בשבת אלא שהיו שם כת לדוקים וקראים, וזה הי' דרכם ככל למו שלא האמינו בדרשות חז"ל, והיו

וההידור יש למנוע ממנו כי עלול לגרום פרוצות גדולות בשמירת ש"ק, וגם פרוצות גדולות בצניעות, כמוצן לכל דבר דעת מיד, וכ"ש לדורות.

ועמדתי ונחל ונשתומם שיכתוב מי שהוא על מ"ע דרבנן שתיקן שלמה המלך ע"ה וזי"ד,

שיגרום פירוצות בשמירת שבת, אנה שלמה אן חכמתך אן סכלותותך, אחת שלמה המלך ובית דינק אמרו שעירוב נחתקן להציל רבים ממכשול ועון חילול שבת, יבואו אנשים אלפי דורות אחריו ויסתרו דבריו ויבאו בדורותינו ויכתבו לעקור מ"ע של שלמה וזי"ד, ומלאו מכשול גדול מיד ולדורות במ"ע שהם תקנו, שהם אמרו שהוא להסיר מכשול וחילול שבת ויבאו חכמים כיום ויאמרו הם שזה יגרום פרוצות בשמירת שבת היפוך מדבריהם וז"ל ח"ו, אם על שלמה המלך כתבו, על שעבר על י' דלא ירבה יצאה בת קול שלמה ואלף כיצא בו יהיו בטלין וקולא ממך איני מבטל (ירושלמי סנהדרין ב' ו') מה נאמר אכן, ולצי אומר לי לא להאמין שיצאו דברים אלו מפי חכם מחכמי התורה וראוים דברים אלו להאמר ע"י רעפארמער וחס מלהזכיר, וכנראה דמי שהוא כתב דברים אלו בשם החכם ורצה לתלות ענינו באילן גדול וחס ליה לזרעא דאבא לחשוד אפי' אדם פשוט וכ"ש ח"ס במחשבה כזו שאם יעשו עירוב בתכלית הכשרות וההידור יש למנוע ממנו שזה יגרום פריצות ובלתי צניעות, והרי זה גרע מכל פריצות שהרי זה פורץ בעיקרה של תורה לעקור תיקון ומצות חז"ל על לא דבר בסברא מעוקמת שהמצוה שתקנו כשמירה וגדר וסיג שלא יחללו שבת, אטו מצוה זו יגרום חילול שבת שזהו ח"ו כפירה בכל תיקוני חז"ל שכל אחד יאמר מצוה זו הייתה לפני כשלשת אלפים שנה, ועכשיו נשתנו הזמנים, וכן אנו שומעין דבר יום ביומו מהרפארמער שר"י אצל מחכמי התורה ח"ו.

ופורק חזי במחלוקת ר' יהושע ור"ג שחשב חשבון לקידוש החודש, ורב ושמואל, כשרצי יהודה הנשיא החיר את השמן ושלח ל' שמואל לרב או אכול או גוזרני וכו', כדי שלא להרהר על הראשונים

אומרים שבשבת לא תצטרכו אש כתיב ולכן אפי' לאכול חמין שעומדין על האש שתקנו מע"ש נמי אסור והוא בכלל לא תצטרכו, וכן היו טוענים שבשבת איכא איסור לנאח מן הבית ולהוציא והיו שוכנים במטותיהם כל הלילה ויום השבת, והיו רשעים אחרים שאמרו אין איסור הוצאה בכלל בשבת דלא הוי מלאכה במשכן והוציאו מרה"י שלהם לרה"ה לירושלים וכמ"ש הסמ"ג, שהיו אומרים כשם שמוחר להוציא ברה"י וכרמלית מזה לזה כן מותר להוציא מרה"י לרה"ר, ובא שלמה ותיקן להם איסור הוצאה לגמרי אפי' מרה"י לרה"י ותיקן עירובין להוצאה מרה"י לרה"י או לכרמלית, להוציא מלצס של קראים ודווקים שאמרו שאסור להוציא אפי' מרה"י לכרמלית וכיוצא וזה תקנת חז"ל לעירובין להוציא מרה"י לכרמלית, ולכן מי שאינו מאמין בהיתר של תיקון עירובין הרי הוא בכלל דברי צעה"מ הנ"ל כמו שאם אינו מאמין לאכול חמין.

ולכן מה שטוענים לאסור עירוב בצארא פארא משום שמא יוציאו הילדים לחוץ לטייל, טעות הוא שהרי זה הוא הטעם גופי' שתיקן שלמה המלך העירוב לענג את השבת כדי שיוכל להוציא החינוק ולנאח להתענג ועכ"פ זהו חד מהטעמים, כי ידוע מה שאמרו ז"ל עירובין (כ"א ע"ב) אמר רב המנונא מאי דכתיב וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים. והנה זהו אחד מהטעמים כדי שיתענגו בשבת ע"י טיול והוצאת צניהם לרחוב, (ועיין בסמוך שכתבתי לשון הפרישה ס' שצ"ה דמצוה לערב בשביל לטייל), והאיך נאסור ונחכים נגד שלמה המלך ואפי' ירצו לחלוק על טעם אחד הרי יש עוד אלף וחמש טעמים. וכבר אמרו אין צ"ד יכול לחלוק על צ"ד חבירו אלא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין, והמלך שלמה חכם מכל אדם.

חלילה שמצות חז"ל מביא לידי פריצות

ורח"א כתב שאפילו יהיה העירוב בתכלית הכשרות

אבותינו, ועיין מה שכתב במשך חכמה עה"ת פ' בחקותי והלואי שיצא משיח קודם.

ועוד כתב וזייתר יש להרעיש ע"מ שנפרץ לאחרונה שעושין עירוב לרחוב יחידי בהרבה רחובות והוא מכשול כנראה בחוש, ומעולם לא עלה ע"ד שום גדול בישראל להחיר בזאת ומאזה גדולה לבטלן.

חלילה חלילה חולין הוא ואינו דעת חורה כלל, והוא גמ' מפורשת (עירובין דף כ"ו ע"א וס' ע"א) רבה דר אבא מערב לה לכולה מחוזה ערסייתא ערסייתא, ופרש"י שכונות שכונות ולא הי' מערב כל העיר יחד ע"ש, (ואגב פרש"י שם שכונות שכונות וכו' ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה ששים ריבוא, ומחן לקמן עיר של יחיד מערבין את כולה והיינו של יחיד שאינו דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא עכ"ל ועיין חוס' שם. ובעירינו אין טענה שצריך להשאיר שיור כעיר חדשה ופשוט מאד, ועיין ש"ע סי' שצ"ב, וגם כי ראה ראינו צויליאמסבורג שעשו עירובין לכ"ק אדמו"ר מאטמאר זוקלה"ה אלא שלאחר שגמרו ימי הסוכות אמרו לסלק העירוב. גם בצארא פארק יש עירוב על הרחוב לכ"ק אדמו"ר מבאצאוו והוא בעלמא היה עושה עירובי חצירות כל שבע בציתו בפני קהל ועדה, גם באיסט סייד עשו עירוב לסוכות עד לאחר הסוכות בידיעת הגאון הגדול מהרמ"פ בעל איגרות משה זוקלה"ה, ומה שקורא לזה מכשול עזום לא ידענא מה המכשול העזום, ולמה לא יפרט ויכתוב המכשול העזום שיצא ע"י מאות עירוב, רק סתם פטפוטי דברים להפחיד את העולם בחשדם שהעולם גולם ח"ו, אבל העולם אינו גולם וכבר הרגילו בשקרים אלו ולא יקבלו עוד לא טעראר ולא עקמימות.

אי בעינן ב"ד קבוע לתקן עירוב

עוד ראיתי לחכם אחד שכתב דבעיר שאין שם ב"ד

ועל קבלתם, וכ"ש במאות עירוב שקבלו מאבותינו ואבות אבותינו עד שלמה המלך ע"ה, לזה בתחבולות וסדרות כרסיות לבטל דברי חז"ל אשר אמרו להזהר בהם יותר מדברי חורה שדברי חורה וכו' והעובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכ"ש במאזה של שמירת שבת וכל העולם נדיקים וחסידיים בכל מקומות מושבותיהם מקיימים מלות עירובין החל מירושלים עיה"ק בני צרק ת"א חיפה וכל עיר ועיר בארצנו הקדושה אנטווערפען, ועיירות פה מאנרא, מאנסי, ניו סקווער, באלטימאר, דעטרויט, פארעסט הילס, קיו גארדענס, קליוולאנד, מיאמי, טראנטא, ולא חששו מפריעות ונזיעות, ודוקא אנשי צארא פארק, ובויליאמסבורג, הם בני ישראל משפחות הכי גרועים בעולם שאם יתקנו להם עירוב שלא לחלל שבתות יתפקדו ויתפראו בפריעות ועריות ח"ו, אבל יודע מחשבות יודע אם לעקולות או לעקלקלות. אבל פשוט שאין זה אלא ענין של פאליטיקא וכל המעבד מלתקן וכ"ש לשבר התיקון, עמיד ליתן את הדין כדין מונע רבים מלעשות מאזה שכתבו התשצ"ך וכל הצאים אחריו.

גם מ"ש שיצא לידי פיראות צנניעות כמוצן לכל דר דעת עכ"ל, ואני בער ולא אדע, אבל ח"ו מה ענין פריאות לענין עירוב שומר מאזה לא ידע דבר רע, ואם ח"ו יש פריאות צריך למחות ולגדור גדרים בכל ימי השבוע ובכל עת ולא רק בשבת אבל אין לזה שייכות עם העירוב. והפרוץ יחפרן ולא יחכה על העירוב, והפריאות אינו יצירה ומותרת מן העירוב, גם מה שכתב מיד ולדורות, כאן באמת נתגלה הסוד של הכותב שאנו מאמינין בציאח משיח נדקינו ובכל יום נחכה לו שיצא, וליכא כאן עירוב רק לשבוע אחת או פחות כי אפי' בשבת יצא משיח נדקינו, ולכן אינו מוצן לשון תולאות לדורות, וכל שאינו מאמין כן חסר לו באמונה ומעולם לא חששו על מה שיהי' עם העירוב כשבני ישראל יגאלו, ומה עשו אבותינו שעשו ותקנו עירובין בכל המקומות, וזה היטלער והחריב את הכל אטו אכן לא נבנה ת"ת וישיבות ובתי כנסיות ועירובין כמו שעשו

לפני כל הציבור צענין עירוב רק יש לפנינו ידיעות, והנה יש לפנינו אחד מגדולי הדור וגדולי הפוסקים איש נאמן צריחו וכמעט לא זזה ידו מחוך יד הגה"ק מסאטמאר זנוקלה"ה הרהגה"ש עניו וחסיד מוה"ר שלום קרויז אב"ד דק"ק אודווארי מחבר מספרים שואל ומשיב יו"ר המחלוקות וכו' זקן ונשיא פנים כמעט אין בדומה לו, והוא מעיד בפה ובכתב שיצא אלל הגה"ק מסאטמאר עם אחיו זנוק"ל הרה"ג מראצפערט, והסכים הגה"ק לעשות עירוב דויליאמסבורג, ולא זאת אלא שנתן גם כמה מאות דאללאר לכסות ההוצאות שיעלו מחיקון העירוב, וקיצל אז עוד מכתבים מגדולי הרבנים דויליאמסבורג שג"כ נתנו מהונס על הנ"ל לעשות עירוב דויליאמסבורג, והלך ועשה עירוב ע"פ הוראה הנ"ל ועלה לו לסך קרוב לשלשים אלף דאללאר והעירוב הי' קיים כמה שבועות, ואח"כ באו בריונים וסצרוהו והנה המעשה אינו ג"כ זוכר וגם הי' אז צעתון דער איד, וכן העיד החסיד המשב"ק ר' יוסף אשכנזי שהוא הי' ג"כ באותו מעמד, הנה לן שני עדים כשרים אשר בעזה"י הם אחנו חיים, וגם הגאון הגדול מיאקא העיד בשם הגה"ק מפאפא זנ"ל כזה בשם הגה"ק מסאטמאר.

ובן העיד כ"ק אדמו"ר מסאטמער שליט"א לפני כמה שבועות כשצקרו אללו צדיחו הרהגה"ש וכו' כג"ת מוה"ר חיים לייב כ"ץ שליט"א גאב"ד סערדעהעלי ואחיו הרהגה"ש וכו' גאב"ד דק"ק וויען שליט"א, וגם היה נוכח שם הרה"ג מוה"ר זלמן לייב טייטעלבוים שליט"א בנו של האדמו"ר מסאטמאר שליט"א ועוד כמה אנשים, ואמר האדמו"ר מסאטמאר שליט"א שאינו מתנגד לעשות עירוב, ושאל אותו בנו הנ"ל והלא דער פעטיר וכו', והשיב האדמו"ר שליט"א "עה" דער פעטיר האט קיינמאל נישט געאסערט רק שלא רצה שיעשו עירוב מי שאינו אחראי על העירוב, והנה לן עדות של ארבעה אנשים חיים עלי האדמה איתנו בעזה"י חיים עבגנ"א עדים כשרים לכל דבר, ואם יסדרו קידושין והם יחתמו לכ"ע תהי' א"א, ואם יגרשו והם יחתמו לכ"ע תהי' מגורשת מכה דין עדות

קבוע אשר כל מילי דמתי רמי' עלייהו לא יעשו עירוב ואני מקוה שצוה די למצין. ואני אומר שצוה די לאינו מצין, אבל למצין אין אלו דברים נאמרים וכי צאצא מקום או צאצא ספר או פוסק מלא דחיקון עירובין בעי צ"ד קבוע, דמצינו רק שחיקון עירובין בעי מחילות ולמי וקורה או צה"פ כפי הצריך ומי שאינו בקי ישאל שאלת חכם אבל מה שכתב דבעי צ"ד קבוע לא שמיע לי, ולפי דבריו מה יעשה לכל העירובין צאמערקא אשר עשו ע"פ הוראת הגרמ"פ ועוד גדולים, אטו יש שם צ"ד קבוע שעשו העירוב וגם בסיגעט, וקיו גארדענס, ומאנסי, וכל הצאנגאלאו קאלאניס צקק, ושאר עירות, ובעונ"ה אין לנו צ"ד קבוע ואין זה אלא המלאה, שמאלו מפי השונאים המלוה של עירוב לישראל. וכבר הבאנו שאפי' יחיד יכול לכופ אח הרבים לעשות חיקוני עירוב ולא צעין צ"ד קבוע כלל. וודאי שמקום שיש שם רב או צ"ד קבוע והם מטפלים בדבר אשרי חלקם, אבל אם אין שם צ"ד חפץ תורה ח"ו, וכבר אמרו במקום שאין אנשים השתדל להיות איש.

וכתב החכם הנ"ל וכמעט ברור אללי שזה הי' אחד מהטעמים שכ"ק אדמו"ר צעל ויואל משה זנ"ל לא הסכים לעשות עירוב כמו שהעידו כמה רבנים ע"ז שזה הי' טעמו. וממילא אין להציא ראי' ממש' הרא"ש והתשב"ץ והח"ס וכו' שהם דברו בשם כתיקונם אשר בכל עיר ועיר הי' קהל וצ"ד וכו'.

הנה בכאן קודם עשה לעצמו מאינו ידוע וספק גדול לודאי, ושזו עשה מהודאי טעם ברור, וממילא יש לחלוק על כל הפוסקים כחשב"ץ וכו' עד מרן הח"ס ולא עיין שהם כתבו טעם לדבר ולא כתבו שצריך צ"ד אלא כתבו טעם למה וע"מ צריך לחקן עירוב ולזה לא צריך צ"ד, ואפרש שיחמי.

והנה אפילו לפי דעתו שהאדמו"ר מסאטמאר זנ"ל בכתו לדחות דברי הפוסקים והמנהג וביכלתו לגזור גזירות הלא לא מצינו לא בכתב ולא בדיבור דברים

רבים, שמחירין ויש להם העושין עירוב על מי
לסמוך עכ"פ, והכא הלכתא לכ"ע.

מי יכול לחתום על קול קורא

ומה שהציאו דף גדול ובו רשימת חמשים אנשים
שאסור לסמוך על העירוב, הנה לשון המאירי
ז"ל ביומא דף כ"ו ע"א וז"ל בכמה מקומות ביארנו
שראוי לאדם להזהר שלא לפרסם עצמו בהוראה אלא
א"כ יודע בעצמו ושיהא אחרים מסכימים עליו
שהיא ראוי לכך, ואין אדם ראוי לכך בשלימות ידיעה
לבד, שכמה ראינו שידעיתם גדולה בתלמוד שאינם
יודעים לכיון שמועה אחת להלכה ולמה שראוי
להורות. וכמה מוחזקים בחדרי תורה וכשהוראה
באה לידם אף הפתח אינם מוצאים. וכלל הדברים
שאין אדם זוכה להוראה אלא בשתי דברים א' ידיעת
התלמוד וקבלתו, ושנייה לה שלימות הכח השכלי
שבו לבחינת הדברים והצאחתם למצרך להוציא דבר
מתוך דבר, ועל שניהם בכלל אמרו במס' סנהדרין
גמיר וסביר.

האיר לן המאירי ז"ל נקודה נפלאה שאפשר שיש
ת"ח שהוא גדול התורה ובקי בחדרי התורה
וכשנראה לידם דבר הלכה אף הפתח אינם מוצאים,
ואינם יודעים לכיון אפי' שמועה אחת ולכן צריך
למורה הוראה שיהא מפורסם ברבים שיש לו
סייעתא דשמיא לענין פסק והוראה ומי שמצטרף
וחותם שמו בין מורי הוראות שתי רעות עושה אחת
שמביא מכשול לאחרים שחושבים שהוא חכם מפני
שבקי ויודע ה' עירובין ופוסק להלכהוצאמת אינו
שאפי' הפתח של הלכה לא מצא ועובר על לפני"ע.
והשנית שמכשיל את היודעים שחותם עם החותמים
שיודעים ההלכה ועובר על לא תענה על ריב ליטות
זה פשוט מאד והעולם ההמוני עומד ואומר הגם
שאלו נבזאים א"כ הרי הוא פוסק מובהק ועליו יש
לסמוך גם בשאר דברים. ובאמת כי זאת מלפנים
בישראל שאם ה' ענין נחוץ קראו אסיפת גדולי
ישראל ת"ח ודנו שוקו"ט זה כנגד ואז ראו היאך
הדבר עולה ובא לידי מנין ולא כמו שבעוני"ה

הנ"ל, וא"כ איך החי מי שלא שמע מה שאמר
הגה"ק מסאטמאר זוקלה"ה ואפ"ה כתב וכמעט
ברור אללי שזה ה' אחד מהטעמים שכ"ק וכו' לא
הסכים לעשות עירוב כמו שהעידו, והוא שמע עד
מפי עד ואני שומע עדות מפי השומע בעצמו,
ומזה עושה טעמים ועל זה כתב לדחות ראשונים
ואחרונים, איך לדור שכך עלתה דימיו ח"ו לפנות אל
האזילים, וממ"נ אם נשמע להעדות החיים שמעידים
הרי מעולם לא אסר אדרבה החיר לעשות עירוב,
ואם לא מפני שיש אחרים שכבר הלכו לעולם
שלדעתם אמר אחרת, א"כ ז"ל דממ"נ יש כאן
עדות מוכחשת וממילא אין לסמוך עליהם כלל ואין
כאן דעת הגה"ק מסאטמאר מפני שהוא כדין עדות
מוכחשת, ולכן אין לך אלא כהן שבימין, או נאמר
שחזר בו, וכיון שהם מעידים באחרונה להם שומעין
עכ"פ, דאין לדברים אלו שום טעם וריח לא בהלכה
ולא בחסידות, וכ"ש שלא לעשות בשביל זה לבטל
מצות, אלא אדרבה מצות עירוב הוא מצוה להציל
אלפים נפשות מחילול שבת בכל שבו ושבו ויהי
חלקי עמסה.

עוד יש חולקים וסומכין עצמן על הגרמ"פ
זוקלה"ה שאסר לעשות עירובין בברוקלין
ובשאר עירות, וחסים על כבודו, ובאמת כי גם זה
לפענ"ד אינו והרי מפורש כתב בספרו אג"מ ח'
שמיני סי' כ"ד שאין קי"ל כרש"י דבעי ששים
ריבוא בין לקולא ובין לחומרא, ואפי' יחידים
המחמירין לעצמן לאחרים הם עצמן עוסקים לחקן
כל זה"פ שהיו בכל העיירות כדי להחיר הטלטול
משום דק"ל בהחלט כרש"י אך לקולא, ע"ש.

ובממילא אין להם על מה שיסמכו כי מכחזו היקר
זה הוא ממכתביו האחרונים מימי חייו
וממ"נ אם זה ה' דעתו אז אין שום סמיכה, ואם
יאמרו שחזר בו בסוף ימיו א"כ ממילא ההלכה
כדבריו האחרונים שהוא כלל בכל הפוסקים ומר בר
רב אשי כתב הא דאבא דילדותא הוא ובזקנתא חזר
בו, גם כי בשאר חש' כתב שאין דעתו למחות
בעושים עירובין גם במאנהעטען, כי יש גדולים

הנני בשורות אלו בדון הלוח שהוציאו לאור לחסידי
ויזניץ לעיר נוא יארק, כפי מה שהורו להם
הבד"ץ שלהם שע"י קהל אהבת ישראל ויזניץ צנני
ברק אשר הם נמשכים אחריהם במנהגיהם וכפי
המכתב העודה שנכתב להם בכ"ט אלול תש"ס, ורצו
לדעת חו"ד בזה.

אמת אגיד כי מאד נהנתי לראות שלוח זה יצא
לאור בהסכמת בד"ץ, כי זה רבות בשנים אשר
אני תמה מנין עלמה ההפקרות שכל מי שרוצה
ליטול את השם נוטל ועושה במה לעצמו ולוח
לעצמו, והרי כבר פסק מרן הח"ס ז"ל בתשובה
שאין להוציא לוח לציבור אם לא בהסכמת גדול אחד
או כמה גדולי הרבנים, וכיון שהלוח הזה נעשה
בהסכמת בד"ץ הוא כדת, וכדיכונא שגם פה
באמעריקא בהלוח שהוציאו בעזרת תורה מידי שנה
הי' הגאון החסיד מוה"ר אליהו הענקין זצ"ל
השקיע כחומיו בהלוח שהוציאו לאור מידי שנה
בשנה ומפקח עליו בכל נקודה, ועדיין לאחר
פטירתו זצלה"ה מקפידים ומדקדקין בכל שנה ושנה
ת"ח מוצהקים ואחד מהם תלמידיו היקר מאד
נעלה הרה"ג מוה"ר הלל ליטוואק, שיצא בלי מכשול
ח"ו וכמה פעמים החייעץ עמי בעניינים ולכן יפה
עשו בהוצאת לוח זהוראת והסכמת בד"ץ ולכן יפה
עשו כדת וכהלכה.

ואם לחוות דעתי על הבד"ץ דק שעל פיהם נעשה
הלוח מי אני להעיד על הבד"ץ מא"י אשר חד
מינהו כחרי מנן ופשוט דאין בודקין מן המוצח
ולמעלה וקיי"ל בד"ץ דתור ד"ד לא דייקו, (ב"ב
קל"ח ע"ב) וגם לבד"ץ טועין לא חיישינן, ועיין ב"י
ח"מ סי' ל"ט ותש' מזי"ט ח"ב סי' קע"ב בסופו
מהרד"ץ והרשב"א ז"ל ונע"ק, עכ"פ לא נריכין
לדידי ולמטעמתי כלל בזה. ואפשר דהשאלה משום
דהם עשו הלוח ע"פ בד"ץ צנני ברק ואם יש לחוש
משום לא תתגדדו, כיון דהבד"ץ הם מצני ברק ולא
מפה, הנה כיון דבטא יארק רבתי ליכא רב הכולל
וגם לא בד"ץ קבוע שהוצרר ע"י הציבור אלא שבנו
לעצמן קהילות קהילות וכל די כנישתא וקהילה

הנהיגו שהולכין שני אצרכים או שלשה או אפי'
רבנים מבית לבית ומראש ישיבה לראש ישיבה ומגיד
שיעור או מרצ לרצ כאלו שאינם בגדר פוסקים כלל
ואומרים כזה ראה דער ראש ישיבה האט
געחתמעט, וחמס את שמך לכבודו ורוצם אף לא
יודעים באיזה מקום לחפש הלכ' עירובין והם
החותמים ומשם חנא "הרעה" הוראה לכל ישראל.
ועוד כמה שנים יאמרו הרי יש כבר הוראה מדור
העבר שחתמו שבעים ואחד מסנהדרי גדולה בדור
העבר החרש והמאגר וד"ל.

ועיין בהסכמת הגאון הגדול ר' אלעזר מנחם מן
שך שליט"א (זצ"ל) בהסכמה על ספר טבילת
כלים מט"ו סיון תשל"ד שכתב חו"ל הנה אם כי אין
לי חלק יד ושם בעניינים הנוגעים למעשה בעיני
איקור והיתר ואני טרוד תמיד בעניינים הנלמדים
בהישיבה הקדושה וכו' אבל אחרי ראותי וכו'. זה
דרכם של גדולי ישראל שחש שלא יסמכו עליו במה
שמרגיש בעצמו שלא עברו די נרכו, ולא כאלו
המתגאים ומגלים פנים בתורה שלא כהלכה.

ועתה אחינו צנ"י יפתחו עיניכם והאר עינינו
בתורתו ובמנוח בכלל ומנוח עירובין בפרט
ומזה לציאת משיח נדקינן צב"א. וכל מי שרוצה
לשמוע לדברי חז"ל ולעשות כהלכה יכול לטלטל
בעירוב פה שנעשה בבארץ פארק ע"י גדולי התורה
בראשות הרב הגה"צ מוה"ר ח"ל כ"ץ שליט"א
בתמיכת כל פוסקי הדור.

דושה"ט בלו"ג,

מנשה הקטן

סימן קמב

מי ראוי לתקן לוח לציבור

ב' לחדש מרחשון התשס"א בני יצו"א
לכבוד הנהלת ק"ק דחסידי ויזניץ פה בארא פארק
ובראשם הגבאים הי"ו

על זה האם מותר לפותחו בשבת ולהחזירו. בין וסתירה בכלים של פרקים. ע"י כש"ע (סי' ש"ג ס"ד) ב' דיעות בד"ק כוס של פרקים אם דינה כמיטה ומנורה של פרקים. דינה של כוס זו האמורה אי שווה לדין השו"ע. פתיחת כסא נוח בשבת.

סימן קיב

להעמיד בשבת מחיצה על גלגלים

בית מדרש שאין שם עז"ז כל השבוע רק כש"ק בשחרית, ויש להם מחיצות על גלגלים שמעמידין אותה בעת התפלה אם מותר להעמיד מחיצה זו בשבת. אם נקראת מחיצה של צניעות או הו"ל מחיצה להחיר. בטעם המחיצה אם היא מדינא או מחמת צניעות. כבר נתבאר ד"ז בס"ד בספרנו (משנה ח"ז סי' י"ח ועוד). במנהג העולם שאם באים להתפלל ארעי למקום שאין שם מחיצה שעושים מחיצה לצניעות ומתפללין. בדין העמדת מחיצה בגובה אשה בשבת שניכר לכל שהוא לצניעות.

סימן קיג

סינון יין בשבת אי יש בו משום צובע

המחבר (סי' ש"ט ס"י) כ' דמותר לתת יין בסודרים ודוקא מים אסור משום מלבן, ומדוע לא אסר היין משום צובע כד"ן האוכל תותים לא יגב ידיו במפה (סי' ש"כ ס"ב). כבר כתובה קושי' זו בס' תהלה לרד"ק (סי' ש"ט אות ט"ז). דין צביעה בדרך כלל. אם יש מקום לחלק בין יגוב במפה לסינון יין בסודר.

סימן קיד

פסקי הלכה בענינים שונים

המסדר ספרי ביהמ"ד בשבת ומוציא ומכניס כל ספר במקומו אם יש בו משום בורר. שמש ביהכ"נ אי מותר לו להוציא סידור וחומש וכיוצא בו מהארון ולהניח לפני כל כע"כ הכא להתפלל. בדברי האור שמח (פ"ח מה"ש ה"א) דגדר בורר הוא רק בדבר הכלול יחד ומשחמש כשהוא כלול. בד' שו"ת מהרש"ג (גרנפעלד) א"ח סי' נ"ד, שכ"ד שאין דרכו להפרידו אלא נוטל ממקומו ומחזירו לא שייך בזה בורר. אם הספרים עומדים בכזוין רב אם מותר לסדרן משום כבוד הספרים. במ"ש בטוש"ע (סי' ש"א סמ"ב) המוצא תפילין בשבת בכזוין התיירו כמה שהתירו בשביל כזוין. לטלטל סולם בשבת, וטלטול ספר טלפונים בשבת. לשאת תחת זרועו תולעי משי. הדבר מפורש בתשובת הרשב"א (ח"ד סע"ד). טלטול בגופו כשדרכו היא. לברור אבן מסל של פירות. סכין של מילה למה היא מוקצה. בדין קוץ שמצא בשבת (סי' ש"ח סי"ח) אי מותר לטלטלו. להפעיל מערב שביעית מכונה חשמלית בשדה לשנת השמיטה. עיקר חובת שמיטה על הארץ או שביית גברא. המניח תפילין ושמע קדושה בין ש"י לש"ר. בין התפילין אי חשיב עוסק במצוה הא דב' מצוות הן ורק אסור להפסיק ביניהם. הלוח פרוטות ומחזיר דינרין

אי יש בה משום רכית. בדבר שדרך העולם שלא להקפיד בכך אי איכא ריבית.

סימן קמו

בענין שכר שבת

שותפים למסחר יהלומים הסגור בשבת ועתה רוצה א' השותפים לסחור גם במכוניות ישנות, והוא מוכן לשמירת השבת אבל הסרסור שלהם יעסוק במכוניות כשבת. בד' האח' (ב"מ סי' ה) שבשבת שעיקרה שבייתה לא שייך שליחות שהרי שבת ורק לפנ"ע שייך. בדברי הקהלות יעקב (ע"ז סי' ח) ובשליחות במלאכת שבת הו"ל שנים שעשאה השליח העושה והמשלח המעשה. בשו"ת בית שער (א"ח סי' ע"א) מחדש דאף אם אשלד"ע מוכח בסוגיא דקידושין שחייב בדיני שמים, ובשליח לחילול שבת נעשה המשלח מומר ע"ז כי נתחייב בד"ש. אם יועיל עצה שימכור לשותפו חלקו בשותפות והוא יתן לסרסור. אם יועיל העצה שימכור לסרסור המכוניות בתנאי שעד כמה חדשים אם לא ימכרם יוכל להחזיר, והתנאים שצריכים לעשות עמו.

סימן קמז

לקחת כדורים בשבת

בציורי הרופא עליו לקחת כדור (פ"ל) אחד בכל יום למניעת כולסטרול גבוה, ובשו"ט לוקח ע"ש ומוציא, כיצד יעשה ביר"ט שני, אם יכול לקחת הכדור בליל יו"ט"ש. ובכולסטרול גבוה אי חשיב חולי. בדעת רוב הרופאים שגורם להתקף לב ר"ל.

סימן קיז

לידה בשבת

בית חולים לילדות שהחוק מחייב שם את היולדת כשהיא בקו הכריאות לעזוב את ביה"ח כיום הלידה, האם מותר ללדת בו בשבת. בפלוגתא הפוסקים במביא עצמו לידי סכנה אם מחללין עליו את השבת, במ"ש שו"ת מהר"ם מרוטענבורג (סי' ל"ט) דאפילו טובע בים בפשיעה חייבים להצילו. במפליג בספינה לדבר מצוה בע"ש אי שרי ע"י תנאי שישבות אף שלא ישבות. אם אפשר לרמות לזה בניד"ד שבע"ש יכולה לילד שם בתנאי שתשבות אף שלבסוף יכריחוה. בדין הבעל או המלוה את היולדת שצריך לעזוב את ביה"ח לאחר י"ב שעות. מחלק בין טיבו של ביה"ח זה, אם סיבת רצון היולדת דווקא ב"ח זה שנרא' לה טוב יותר או סיבה אחרת.

סימן קיח

בידור ע"י אולטרא-סאונד אם העובר זכר או נקבה אם גורם לחסרון במדת הבטחון. בד' המדרש (ב"ר ס"ה י"ב) שדבר זה מכוסה ואין אדם יודע מה בעיבורה של אשה וביפ"ת שם כמה טעמים לסיבת היות ידיעה זו מכוסה מבג"א. בדין תמים תהי' עם ה' אלקיך ולא לחקור

אחר העתידות. אם יש בזה חשש להפלות רח"ל. אם כל הדברים המכוסים הנמנים שם כמד' הוא איסור לגלותם. ובתלמודא דידן (פסחים נד:) נשמט מה בעיבורה של אשה.

סימן קיט

ישוה לקי' הגרע"א (יבמות צג.) "איצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן" והא בהפרשת תרו"מ הול"ל מתקן דרבנן בדברי התוס' (גיטין לא.) דבעצם מועילה הפרשת תרו"מ במחשבה. המתקת לשון המשנה (ביצה לו.) "לא מגביהין תרומות ומעשרות" ולא תני לא מפרישין.

סימן קכ

קנסות בשבת לתלמיד שחסר משיכה

סימן קכא

האין כתב משרע"ה י"ג ס"ת בשבת איתא במדרש שביום פטירתו של משה כ' י"ג ספרי תורה והיה בשבת, ומקשים כיצד הותר למשה לכתוב ספרי התורה בשב"ק. בסוגיא דתק"ש ורדיית הפת חכמה ואינה מלאכה (שבת קיז:). בסוגיא דשבת (ע"ד:) בגזירה ניפון וטווי ע"ג הבהמה, חכמה יתרה שאני. ישוה קי' האח' באשר הקים משה המשכן בכ"י מז' ימי מילואים והלא בשבת הוא אסור בבניית המשכן. כיצד היתה כתיבת י"ג ספרי תורה ביום אחד שאין זה בטבע אנושי כלל.

סימן קכב

מ"ש במנחת שלמה (ח"ב לה, יט) לרדן ככביש בין עירוני המיועד למכוניות בלבד, וכן כביש שבאמצעו המעבר למכוניות בלבד והאנשים הולכים רק במדרכות שבצדדים, אם הוא רה"ר

מוכיח מדברי התוס' (עירובין ו.) כלפי תחת העגלות. כביש חיפה-ת"א שתחת הרכב כדאי אין הולכים ובכלל אין דרך הרבים ככביש כי אסור ע"פ חוק. תוך המכונית אם הוא כרה"י. למה לא באו טף ונשים בחשבון ס' רבוא. בדברי הראשונים דבעינן ס' רבוא בכ"י, וילפי להו ממדבר אף שהי' שם זמן הקהל את העם והנשים והטף. הערב רב שאין הענן קולטן אי נחשבים ככחוף. בד' הרמב"ם (פי"ג מה"א ה"א) דאין דרך הנשים הצנועות לצאת כ"א פ"א או ב' בחודש. ועי' משנ"ה ח"ח קכ"ה-קכ"ז. בסוגיא דב"ב (נה:) ופירוש הרשב"ם שם דלא מקרי רה"ר אלא מקום שהעגלות והסוסים הולכין שם. במדבר היו כמה מליונים כולל נשים זקנים. בימינו אי איכא רה"ר דאורייתא כאשר גירשו האנשים מן האמצע וגם אין עגלות וסוסים וכו'.

סימן קכג

בדין רשות הרבים דאורייתא בזמן הזה

במשנ"ה (ח"ח סי' פא, וסי' קח) דמכיון דרה"ר בזה"ז היא תחת שלטון הממשלה אינה רה"ר. בדין ממשלה שנבחרה ע"י הציבור. במ"ש הרשב"א בדינא דמלכותא שבמדינות שנבחרים השופטים וכיו"ב לא הוי דמ"ד. מדינות שכל שופט מפרש כרצונו דבר המלך אי אמרינן דמ"ד. ביסוד רה"ר שהיא הפקר לכל. למה אמרו רק על ירושלים שאלמלא דלתותיה נעלות הוא רה"ר הלא היו עוד הרבה עירות. בדברי הירושלמי שאין רה"ר בזמנ"ז כי נתחלקה הארץ לשבטים וא"ז הפקר. ברה"ר שלנו שמעכבין למי שאין לו אישור לעבור ברה"ר, מס, פאספארט, מניעת הולכי רגל ועוד עשרות טעמים שמונעין לבאי עולם מלעבור ברה"ר. רמזורי תנועה, הולכי רגל ככביש, מעבר חציה, מחסומים, תשלומי אגרה. בדעת אר"ז (ח"ב סי' קסד) דבעינן ס' רבוא בכ"י. דברי רבינו הטור וב"י (סי' שמה) דבעינן פתחיה מכונין ומפולשין זה כנגד זה. ריצוף הרה"ר או זיפותה בזפת. דבר חדש בדין רה"ר וחילוק בין שביל הרבים לדרך הרבים. רה"ר אי צריך להיות מפולש ודיני דלתות ברה"ר. בטענת האג"מ מהא דב"י שולטים בד"ת על המזיק ברה"ר ואעפ"כ חשיב כהפקר. בטענת האג"מ שאם יצטרכו לתקן דבר ברה"ר יגבו ב"ד מהציבור. פקחי תנועה ורמזורים הסוגרים הכביש מימין או משמאל לתנועה אם חשיב כמניעת דריסת רבים. רה"ר עם מחיצות וצוה"פ.

סימן קכד

בענין תיקון עירובין בברוקלין כירור דעת האג"מ זצלה"ה, מצאנו תשובה (אורח ח"ה סי' כד) שכתב בשנת תשמ"ג שנה לפני פטירתו לנכדו בענין הילוך ברחוב בתכשיטין ובכפפות, ושם משמע שחזר בו. וגם משמע שחזר בו מצירוף נוסעי המכוניות ויושבי הבתים לשישים רבוא.

סימן קכה

בשיטת הראב"ה במפולש משער לשער באינו מוקף חומה אם בעינן מכוונות זו כנגד זו מלבד מפולשות. באינו מוקף חומה פשוט יותר דבעינן כדגלי מדבר.

סימן קכו

בענין רשות הרבים דאורייתא מדוע בענין הוצאה לרה"ר בעינן כדגלי מדבר בכל פרטיה ולא בשאר מלאכות שאם יצטרכו בהם כמדבר ממש לא תשאר אף מלאכה אחת. ותו דבש"ס מצינו תנאי דט"ז אמה בלבד ובראשונים הוסיפו ס"ר ומפולש, ומנין להוסיף עוד תנאים ולהקל. כאשר נתחדשה אש החשמל. ובענין ביטול במיקרוגל. מי קובע מה הם התנאים להיות רשה"ר. אם לכל תנאי יש מקור בגמרא וראשונים. כהא דאי' (בדף ה. רצח.) גבי רה"ר מקורה דאינו כדגלי מדבר ואפי' תחת העגלות שמחוברים הקרשים בלבד. כאשר טענו שכל

התנאים האמורים ברה"ר הם כדמיונות ח"ו. באשר תמה היאך יוצאים בתנאים חדשים להקל, אדרבה איפכא יש לתמוה היאך מחמירים בדבר המותר ומכשילים העולם בחילול שבת. בהא דקיי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ומנהג ישראל קובע בכל דוכתא, ובכל שאר עיירות לא חששו שבשבת קודש ילכו למקומות לא כשרים, ורק בבארא פארק חוששין.

סימן קכו

בגדון רשה"ר בעיירות גדולות

בדין רה"ר בזמנה"ז יחזיק כ"א כשיטתו. ומצינו כה"ג כענין זמן צאה"ש לר"ת שיש מחמירים כזה ויש שהלכו כהגאונים וכי יחשבו עליהם כמחללי שבת ופסולי עדות ח"ו. ברוב העיירות בעבר ובפרט בהנה"ש יש עירובין. בעיר בריסק הי' עירוב למרות התנגדותו של הגר"ח זלה"ה והדיין ר' שמחה זעליג, והי' הדיין עצמו בודק בכל שבוע ומכריזין על כשרותו, ולא עלה על דעת אחד לקלקל העירוב ח"ו ולהכשיל את ישראל. בקארלין עירו של בעל משכנות יעקב אם הי' עירוב - עפ"י העדאת הגאון ר' משה פיינשטיין ז"ל. ביאור ל' המ"ב "בעל נפש יחמיר לעצמו". לשאלתו של שו"א לאחד הגדולים אם הוא נקרא בע"נ להחמיר, שאלו כיצד עיניו בנסיעתו ברכבת וא"ל פתוחות ככל אדם א"ל אינך בע"נ. אין אני רוצה להכריח את כל העולם לעשות כמוני וגם אני רוצה שאחרים יכריחו דעתם עלי בע"כ. בתמיהת האג"מ על המג"א שהעתיק מהרמב"ן דבעיני מכותות ומפולשות מנ"ל להרמב"ן ראי' מהגמ' לזה. מספר בני' בזמן הבית כחול הים. בברוקלין שיש המונים אנשים ומעברים תחת רכבת העליון שאינה חוסמת התנועה לגמרי, אם מבטל רה"ר, ובפרט שרוב המקומות האלה למעלה מעשרה. במ"ש על מטרופולין של עולם שמבראת עולם לא היו מליונים אנשים בוקעין בו. כשיצאו ממצרים היו מ"ט פעמים חמש מליון, ואחר עליית עזרא מצינו שהיו אז בארץ ישראל רבבי רבבי ורבבות יהודים, יותר מכל הבוליווארדים שידועים לנו. החשבון לערך שש מאות אלף וחמש עשרה מליונים עיירות וכל עיר ועיר כיוצא מצרים נמצא שש מאות אלף וחמש עשרה כפול חמש מליונים, שעולה ליותר משלש ביליארד אנשים רק בעיירות אלו. אם יש לומר שגוזמא קתני. ובמדרש איכה שבירושלים לכד היו מליון ושמונה מאות אלף כהנים לבד. חשבון שלשים מליונים לערך שהיו בכל יו"ט בירושלים אפי' בזמן הבית השני. בבירור אצל הקצין תנועה בניו יורק (טראפיק קאמישיאנער בלע"ז) ואפי' מחצה מששים רבוא אין בבארא פארק. אם ס' רבוא היו הולכי רגל ולא רוכבים. דרך המדינה ששייך למלך או להמדינה אינו רשה"ר. בדברי הגאון מבושטאטש שכל שהודך מיוחד להקרי"ה וכו' אין שום דרך המלך צריכה הכשר יותר מצה"פ. עי' משנה"ח ח"ח ס' ק"א באריכות. במכונות שכל רכב כשלעצמו הוא מקורה. התאים שנבנו לקבל מס בכניסה ויציאה הם כדלתות נעולות. בכל העיר

(ברוקלין) יש דלתות, שכל רכב היצא מהעיר עובר דרך מחסום ופתח נעול עם קרש הסוגר את המעבר וכששם כסף במכונה או מוסר להמפקח שם (או ע"י איז פאס בלע"ז) מיד נפתח הקרש אוטומטית והרכב יכול לעבור וכשעובר מיד נסגר, אם זה חשבי כדלתות נעולות. דעת הגרמ"פ זצ"ל כתשובה לענין העיר "סיגעט" שעשו שם עירוב. העיר מוקפת מכל צדדיה עם מחסומים כאלו, מלבד מה שמוקפת משלשה רוחות עם מים וגם תקון מחיצות בידי אדם (בענקס בלע"ז) ומצד רביעי כמעט שיש לו גדר על כולו. עי' כל זה בצילום על המפה בס' אום אני חומה דפוס ראשון. תיקון עירובין הוא מצות עשה דרבנן. אם יש לנו לבטל מ"ע בסברות כרסיות שיגרום פירצות או משום שינוי מנהג וכיוצא. מי שאינו בקי בעירובין לא יתערב עצמו בזה וכ"ש לפסוק בו. מוכיח בכמה ראיות ברורות שהעירוב מצוה היא. ביאור דברי הר"נ גאון (רש"י עירובין) דאף דעירובין דרבנן יש בה תוקף דאורייתא שהרי יצאה ע"ז ב"ק. תיקון עירובין סגולה לחשוכי בנים

סימן קכח

תיקון עירובין חיי סגולה לחשוכי בנים

סימן קכט

אם יש איזה שום היתר לקלקל את העירוב באשר הוכיחו מעירובין (יא:) ששלח רב ששת שמשו לעקור העירוב, ושם (דף כה:) ששלפו העירוב, ושם (עד:) רב ענן עקר עירוב שעשה שמואל. כל שלשת המקומות הם ראיה לסתור דבריהם שבכולם חזרו בהם. המפילים לחיים וצוה"פ שפסקו גדולי ישראל והחירו ע"פ התורה בזה הם מבזים גדולי התורה ברכים. עוד מבואר בכל השלשה מקומות בש"ס שלא שברו הלחי או הקורה רק "שליפניהו", וכ"ש כשהוא ממון של צדקה ושל רבים. בטענת מתנגדי העירוב שכזה"ז הממשלה אין לה כח כבדאשונה והרשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר. כבר טען טענה זו הרב גאבד"ק חיראב להגה"ק בעל ד"ח מצאנו (לקוטים והשמטות ח"ב ס"י ג).

סימן קל

תיקון עירוב בשיקאגא

למרכז הרבנים בשיקאגו על שאלתם על תיקון עירוב שם. בהרכה מקומות כבר חקנו עירוב נוא יארק בפארעסט הילס, בבארא פארק, בפלעטבוש, בקליולאנד, בטאראנטא, בורניפפג קאנאדא, בפאסיק, ועוד. אם יש מקום לטענה שייצאו נשים עם עגלות ברחוב שהלא ככה עושין ביו"ט ואין פוצה פה. בביקור אצל הרה"ג הרב לנדא שליט"א זצ"ל) כאשר התפאר על העירוב המהורר של ב"ב. אם העירות הגדולות תקנו עירובין כווארשא ויען אמסטערדאם. המצב בפאריס כהוראת החו"א והגרמ"ע ז"ל. יש חשש שאם לא יתקנו הרבנים הכשרים

משלם המיסים. פלוגתא הסמ"ע והט"ז (חו"מ שס"ט ט) גבי מס המוטל על הבית והשדה שאינם שייכים למלך, אי מחוסרים גוביינא או שממכרם ממכר מיד. בזכות הבעלים הנקרא (אין רעם בלע"ז, זכות חפצא) שמוכרין את הבית כולו על שלא שלם המס אפי' לדבר מועט.

סימן קלה

אכילת שומשמיין בשבת שגורם למעלה גרה והוצאה בשבת פירוש נפלא מהחט"ס באשר יצאה ב"ק בתקנות שלמה עירובין ונט"י אם חכם בני ישמח כו'. וקראת לשבת עונג, אם יש לך אדם המתענג מאכילת שומשמיין אם יש למנועו ממנו. באשר התיר ר"ת לשמחת יו"ט להוציא קטן מביתו לטייל בחוץ. תיקון עירובין אי מועיל אף ליו"ט על הוצאת מפתחות שאינם צריכים וכדומה.

סימן קלו

בענין מצות תיקון עירובין ודין רשה"ר במדרש (שכל טוב פ"ר בשלח וכו' במד' לקח טוב) אי' את אשר יאכלו לא נאמר אלא "יביאו", שיתקנו העירוב ולחיים וצוה"פ שיוכלו להביא, והוא פלאי דעירוב דרבנן. מוכח מזה המד' שהמצוה להכין לתקן ולהביא ולא להיות כשב ואל תעשה שלא להביא. ודלא כאותן הטוענים שלא ה' היתר לתקן אלא בדיעבד. טעם שלא מנו מוני המצוות למצות עירוב. דולה כמה יסודות מדברי הבה"ג א' אי מצוה לעשות עירוב. ב' ברין אם אין לעיר חומה ומחיצה. ג' אם יש נהר סביבות העיר או יושבת על תל גבוה י"ט. ג' עניני מצוות הן חובה ואינה חובה ודבר הרשות חילוקים במצות העירוב כזה. כופין בני העיר על תיקון לחי וצוה"פ ואפי' רוב העיר א"צ כופין. הבה"ג ראש הפוסקים משה מחיצת צה"פ לחומה ולמחיצה גמורה והיינו שורא דמתא חומת העיר.

סימן קלז

המשך דינים העולים מדברי הבה"ג העיר שמוקפת מים ד' דין המוקפת נהר או יושבת על תל י"ט. ה' דין השיתוף בפת. היא המצוה אחר שתקנו המחיצות. ו' שעירוב בפת צריך מלכד תיקון המחיצות. ז' עיר של עכו"ם אי צריך לקנות מהם הרשות וכן במומר ואינו מודה בעירוב. ח' באו"ז כתב דבעינן ס"ר הולכים בה "תמיד". בתמיהות הגרמ"פ מה טעם לה"ר מקורה, ושלא ראה בשום פוסק דבני ס"ר בכל יום דוקא - הלא הדברים מפורשים בלבוש (שמה ס"ז) וצ"ע. גם מבואר דבעי כל התנאים ואם יחסר א' אינו רה"ר היפך הסוב' דבתנאי א' סגי. דברי הטור (א"ח ס"י שצה) דמצוה לחזר אחר העירוב, ומה"ט אשתו של אדם מערכת לו שלא מדעתו. מן הח"ס או"ח ס"י צ"ט שראוי לכל קהל עם ישראל ככל מקומות מושבותיהם לתקן מבאוותיהן בתיקונים שלא יכשלו רוב ההמון עם בהוצאה. ובשו"ת אבני נזר או"ח ס"י רס"ו המתקשקש ומנוע מלהעמיד עירובין הוא מחטאי

והחרדים לדבר ה' עירובין ככל המקומות פה בארה"ב אז ילכו המאדעונים הקאנסערוואטיווים למיניהם והם יתקנו. והחיות על הרבנים והקולר תלוי בהם כמבואר בח"ס סי' צ"ט ע"ש. היענות להזמנה להציג הענין בפרטות לפני מרכז הרבנים בשיקאגו.

סימן קלא

איסור טלטול ביו"ט בלי עירוב

בדין השלכת מזונות לעופות בשבת שירה ובתשליון בראש השנה, ובר"ה שחל להיות בשבת. בהיות הכלב העני מכל כמאמרם ז"ל (שבת קנה). לכן הזכיר בדוקא פרנסני ככלב שנשאר מזוננו ג' ימים במעיו, וכן העורב מתאכזר על ילדיו והקבה"ה מזמין להם. איך קלל רבא את רמי בר חמא. מה זו שאלתו של ר"ח לכתו (כ"ב יב). במי תרצה ותשובתה בשניהם ותמורה. כיאור בגמ' שילחי הוריות סיני ועוקה"ה מאן עדיף וכו'.

סימן קלב

המתנגדים לעירוב שלדעתם חוב הוא להם אם אפשר לזכות להם העירוב בדעת הדברי יציב להרה"ק מצאנו (או"ח סי' קעג) בזה. דברי המלאכת שלמה (שביעית פ"י מ"ו) דאפשר לזכות קרקע ללוה לכתוב עליה פרוכול, אף שבתוצאה הוא חוב לו שיתחייב בתשלום חובותיו מ"מ הקרקע עצמה זכות היא. מוכיח עוד מסוגיא דחולין (פג.). אם יש לחלק בין עירובין להלוואה דעבד לווה לאיש מלווה, ע"י משנ"ה ח"ח ס"י קכ"ט. חוקי העירייה קובעים בעלות בלתי מסוייגת על אפשרות לקחת הדירות ככל מיני מקרים. וע"י כשור"ת שבו"י (ח"ג סכ"ט) דאין מועיל מה שאינם רוצים לבטל רשותם ע"ש, ובדין שותפות של גוי כדירה. מעלה מרגלית מתוך דברי השבו"י בדין כשנקנים הרשויות משר העיר דשוב אין אנו צריכים לביטול הרשות.

סימן קלג

נוסעי המכוניות בכבישים אם מצטרפים לס' ריבוא בד' המהרש"ם לענין ששים ריבוא דבעינן הולכי רגל ואין נוסעי רכבת או עגלות מצטרפים לששים ריבוא (ע"י משנ"ה ח"ח ס"י צו). במ"ש שם מקום לחלק בין יושב בתוך י"ט או למעלה מ'. אם יש בשדרת אשען פארקוועי בכרוקלין ששים רבוא בוקעין בו במכוניות. מכתב סטטיסטיקה ממשרד עיריית ברוקלין.

סימן קלד

מכיון שקשה לקנות מכל גוי וגוי בעיר את רשותו אם יועיל בזמנינו השכירות מראש העיר בזה"ז שאין ביד ראש העיר להוציא אדם מדירתו וליקח את ביתו אי מהני. ע"י בזה במשנ"ה (ח"ד ס"י ס). אם מועילה אפשרות ראש העיר לתפוס הבית ממי שאינו

את הרבים ועתיד ליתן את הדין.

סימן קלח

אור אדום מפיקה הרחוב מדין רש"ד
בדין ומזור אדום המעכב הדרך אם צריך דומיא דדגלי
מדבר בדיוק. בד' הרמב"ן שבת (ו.) דכל המפריע בקיעת
הרבים נעשה רה"י ע"ש לענין מחיצה קטנה המונעת
דריסת הרבים.

סימן קלט

אם ברכת אקב"ו על מצות עירוב הוכחה היא על היות
העירוב מצוה
הלא כבר הרמב"ם (ספה"מ שורש א) הוכיח מכאן שזו
מצוה. טעם שלא נמנית במנין המצוות, ואם זו מצוה
חיובית בקום ועשה. כשיש ציבור שצריך לה אם נעשית
חובה ממש. ג' חילוקים בדבר א) לעצמו ואינו צריך, ב)
לעצמו וצריך להוציא, ג) כשגר בעיר בשביל בני העיר,
דין כ"א מאלו ג' האופנים. ד' מהר"ם מינץ (סי ט)
דלתיקון צוה"פ וכו' כופה אף יחיד את הרבים, ולמקרה
וביהכ"נ רק מיעוט כופין. לשון הבה"ג "וצריכא מתא
למיעבד לה עירוב" והרי לא מנאה במנין המצוות.

סימן קמ

עובר לעשייתו לגבי ברכת העירוב
כ"מ (פ"א מהל' עירובין ה"ז) כ' וכשמקבץ העירוב
מברך ברוך וכו', ולא ביאר אם בתחילת הקיבוץ או
אמצעו או סופו. ובה"ז נר' שמכרך אחר שקיבץ והניח
בטל. למה לא יברך על תיקון לחיים וצוה"פ. בשו"ת
שו"מ (תנינא פט) דן בנקיע העירוב בשבת ומתקנו ע"י
גז' אם יוכל הישראל לברך.

סימן קמא

בענין מצות ונחיצות תיקון עירובין
כת"ב ע"פ (שמות טז ה) והכינו וגו' שיתקנו תיקון
עירובין כדי שיוכלו להביא בשבת מאכלים מזה לזה. כמה
טעמים נאמרו בעירוב א) שלא ישכח ויוציא ב) להביא
מאכלים זל"ז ג) שלא יצטער בסגירות בביתו ד) להוציא
אשה את בנה החוצה לטייל. הנפקותות ביניהם. הטעמים
לאסור משום שירוצאו ילדים הלא זו היא סיבת ההיתר
ועוד אלה וחמש טעמים שהיו לשלמה בתקנתו. כאשר
טענו שהעירוב יכול להביא פירצות בצניעות מיד ולדורות.
אם אפשר לעשות עירוב לרחוב אחר בלבד וכיוצא. במ"ש
חכ"א דרך ב"ד קבוע האחראים על עניני העיר יכול לתקן
עירוב.

סימן קמב

מי ראוי לתקן לוח לצייבור
לוח שנה שהוציאו חסידי יונגין בניו יורק בהסכמת ב"ד

יונגין ב"ב. אם כל יחיד יכול ליקח כמה לעצמו ולעשות
לוח שנה. אם יש חיסרון כמה שב"ד מב"ב מסכים הגם
שיוצא הלוח לאנשי ניו יורק. דברי החת"ס בקביעות
המולד רק ע"פ ירושלים עיה"ק. האנשים שהחמירו עד
שהוציאו הלוח כשיטת רבינו יונה להוסיף עד עשר דקות
יותר, אם צריכים להמשיך במנהגם או לעשות התרת
נדרים בזה. אם ראוי להדפיס גם זמן דר"ת.

סימן קמג

אמירת מזמור לתודה עיו"כ
אם אין לומר מזמור לתודה בע"פ ועיו"כ שלכתחילה לא
הקריבו תודה, או דמשום שבדיעבד כשר יש לאומרו.
דברי הצמח צדק בפסחים בזה וק' כ"ק אדמו"ר זצ"ל
מליובאוויטש. פלוגתא הפוסקי' אם לאומרו קודם הודו או
לאחריו, תליא בזה. אם בלימוד פרשיות הקרבונו צריך
כונה לשם קרבן או דיינים כקרבן עצמו דסתמן לשמה.
האומר תהילים על הסדר ומתרגם ליה כיום ראש השנה
ויהיכ"פ פרקי הלל. דברי המג"א שאינו אומר בדרך שירה
רק בקשה. כאמירת הפרשיות בחור"ל אי חשיב כאילו
הקריב.

סימן קמד

ברכת בדיקת חמץ כשהאב נותן לאחרים לבדוק
אם יכול לעשות שליח לאחר שבין הברכה. אם י"ח
המצוה ללא ברכה. בדין הברכה כשנותן למוהל למול,
וכשמכבד אחר במציצה. שמע אחד מברך על השחיטה,
אם יכול לשחוט על סמך ברכה זו.

סימן קמה

בדין ביטול חמץ שיהי' סמוך להבדיקה
ב' טעמים בכ"י (סי' תלב) על שאין מברכים על הביטול
א) שהוא דבר שבלב, לפי"ז אם יש ענין להסמך הביטול
מיד אחר הבדיקה. ב) שהוא חלק מהביעור ונכלל בברכת
הבדיקה ובדין הנ"ל לפי"ז. כגמ' (פסחים ז.) הבודק צריך
שיברך ומאי קמ"ל פשיטא.

סימן קמו

אי מותר להפיקע עצמו ממצות בדיקת חמץ
מדרות האחרוני' שהכניסו פירותיהם דרך גגות וקרפפות
כו' לפטרן מן המעשר (ברכות לה:) משמע דשרי ליפטר
מן המצוה. ומאידך בפסחים (מח:) חומרא דאתא לירי
קולא שלא תתחייב בחלה, משמע שאין להפיקע עצמו
מהמצוה. מלשון הגמ' בברכות "בא וראה שלא כדורות
הראשונים וכו'" משמע שמחלונן דלא יאות למיעבד הכי.
ב' עניני מצוות המה א) מצות חובה לרדוף אחריהם
כתפילין ושופר. ב) מצוות שאין חובה כמעקה ומזוזה
שאם ירצה יישב בספינה ללא בית ופטר מן המזוזה
והמעקה. בדין הפרשת תרומ' לפני מירווח. כן לענין
בדיקת חמץ מחלק בין לפני ל' יום ולאחר ל' יום. מצות

בשל הקדש הכל בדלין ממנו וא"צ להצניעו. אם דין הפסח שאני משאר קדשים בהיותו ראוי לכ"א עד חצות. בדברי היר' שבת (פ"ב ה"א) דבעבר זמנו נשרף בין ביום ובין כלילה.

סימן קמט

ביטול חמץ מטעם הפקר, והפקר מטעם נדר
דין המוצא חמץ ביו"ט כופה עליו כלי (פסחים ו.), אם איירי ככשביטלו כבר. אם אפשר להוציאו ע"י עכ"ס. הפקר מדין נדר או מתנה, ואם יכול להפקיר דבר שלא בא לעולם. בדברי האגודה (פ"ק דפסחים אות ו) דאם לא ביטלו שורפו ביו"ט. בדין לחזור בו מהפקר כביאוש שלא מדעת. פלוגתא הרשב"א והר"ן (נדרים פה.) אם יש שאלה בהפקר. אם מועיל ביטול לחמץ שיהיה לו אח"כ. מחלק בין ביטול הלילה שהוא "הפקר", לביטול של יום שבו א"ל הפקר רק הסכמה בלב לבטלו כעפרא דארעא. דברי מרן הבי"ש לחלק בין 'הפקר אדם' דהו"ל דעת אחרת מקנה להפקר מדבר' דמעצמו הוא. אם הפקר דחמץ דינו כהפקר מיכר משום שאין מי שיזכה בו ככמדבר. בהגדת הראב"ן כתב דהחמץ הנמצא בבדיקה אסור בהנאה וחייב בשריפה, ותמה השביבי אש שלא נמצא כן בשום פוסק. הב"ח סותר דבריו במ"ש שלא לומר בביטול "הפקר" רצ"ע.

סימן קנ

אי קרבן פסח בא לכפרה
ברש"י פסחים (עח:) דקרב"פ יש בו כפרה והרי אינו בא לכפרה. פירוש כפרה, וכן בליל הסדר "נרצה". בהערת הפמ"ג (תסח א"א ג) על הלבוש דכל המביא קרבן יו"ט הוא לו על הכפרה כער"פ והלא פסח אינו מכפר. במדרש משמע דפסח ראשון לכפרה על ע"ז וכן כל פסח לכפרה.

סימן קנא

אכילת מצה עשירה ערב פסח שחל בשבת לסעודה שלישית
בער"פ שחל בשבת אי עדיף בהכנת מצה עשירה, שבסעודות המחייבות בשבת בודאי הוא קביעות וחייב בהמוציא וברכה"ז. צ"ע מדברי הפ"י דאף בסעודה חיובית מברך במ"מ. ביר' האוכל מצה כער"פ כאילו בא על ארוסתו כר', ד' טעמים בזה. טעם לאיסור מצה מ"ח. בדין מצ"ע בער"פ שחל בשבת אם אומר בפירוש שקובע. דעת אור"ז הגדול דשבת קובע. חוקר בכוונת הבי" דלא אטריחו במצ"ע, אם מי שרוצה דווקא מועיל או לא. למנהגינו כהרמ"א שאין לאכול מצה עשירה בפסח אם ה"ה בשבת ער"פ.

סימן קנב

האוכל חמץ ומצה יחדיו אם נתחייב כרת ויצא ידי מצה או שביטל חמץ למצה

הפרשת חלה ותרומה אם היא מצוה המוטלת על האדם לקיימה, או שאינה רק לתקן המאכל אם רוצה לאכול. מחלוקת המג"א והגר"א (אור"ח ריש סי' ח) אם מצות חלה חיוב היא וברכתה מעומד, או רק כתיקון המאכל וכשחיטה ויכול לישב בברכה. מוכיח להדיא מרש"י גיטין (מז:), לפלא שלא הרגיש בזה הגרע"א. אם אמרנו מצוה בו יותר מבשלוחו במצוה שאינה חיובית על האדם. אי איכא חיובא דהפרשת תרומ"מ כשאנו רוצה לאכול. אי מותר להפקיע עצמו מידי מצוות. הטס במטוס שבכל רגע נכנס למקום שעדיין אינו שבת שם, ולאחר כ"ד שעות חוזר למקומו והוא כבר ביום הראשון, אם חייב על ביטול שבת וכל כיוצא בזה. חקירת כק"ז בבית שערים (א"ח סי' שס"ט) במי שטמא עצמו בע"פ ומש"ה לא יוכל לעשות הפסח. מחלוקת הראשונים אם מה שאינו ערשה ע"פ תקנת חז"ל נמצא שאין כאן חיוב מצוה כלל ופטרורה גם מהמצוה, או שמחויב הוא אלא שהוא אנוס בתקנת חז"ל ובכלל אנוס דרחמנא פטריה. בדין טימא עצמו ואח"כ נאנס שאינו יכול לטבול. חקירה במי שהזיד כשבת ואח"כ נסתכן מדין פק"נ אי מחללין עליו את השבת. אם יש איסור על האדם לעשות דבר שמחמתו יהיה אח"כ אנוס והוא מוכרח לעבור על מ"ע או ל"ת. דין מי שסייב לעצמו שיבא לידי אנוס אם נפסל לשבועה ולעדות.

סימן קמז

גזל חמץ ותבעו הנגזל בתוך הפסח, אם אומר לו הרי שלך לפניך
מכיון שחייב הוא בשריפה אי הוי כמי שלא נתן לו כלום. מצות שריפת החמץ אם מוטלת על כל אדם וזמנא שבעיקר"ד אינן ברשותו של אדם. מיישב ק"י הקצוה"ח על החק יעקב (ח"מ סי' שס"ג ס"ק א'). מת ע"פ אחר חצות חמצו אינו נאסר. בק"י האב"מ (סי' צב) על הנוב"י דאיסור"נ אינו מוריש. כח המוריש קיים בממונו גם לאחר מיתתו ואינו פוסק עד שעובר ממנו ליורשים. בחמץ של גר שמת ללא יורשים. גזל נסכא ועבד זוי וחזר ועבד להו נסכי. חקירת הקצוה"ח (שס, ד) בגזל נסכא ועבד זוי והדר עבדינהו נסכא, אם קנה בשינוי א"ד מעיקרא נסכא והשתא נסכא. השינוי מפקיע ממצות השבה, או דע"י השינוי אינו כעין שגול. הוכחה ממעשה של ציון המלכה (שבת טז:). לכאורה שאלה זו כדין פרוטה שהוולה והוקרה. גמרא ערוכה היא להדיא בב"ק (קה.) דגזל חמץ ועבר עליו הפסח הוא כדין פרוטה שהוולה. בדברי האמרי בינה (ה"פ סי' יב) דהוי כשינוי החזרו. צ"ע דהא לאחר הפסח נמי אסור.

סימן קמח

ביאור תיב"ע אם שורפין נותר כלילה
בתיב"ע ב'פ' בא (י"ב י') והנותר ממנו עד בקר כאש תשרפו, בליל ט"ז. והוא סותר לש"ס שלנו (שבת כד:). דאין שורפין קדשים בלילה. מ"ט כ' יב"ע להצניעו הלא

נדרם בלימודו בביהמ"ד כסוכות עשייתה	קצד	נשתחרר כימי ספיה"ע, דינו לענין הספירה	קעא
אם יש בה מצוה בעשייתה	קפו	עדות	
גינות שעל גגות ומרפסות פנטהוז, סוכה תחת עציהם	קפז	המבזה עצמו באכילה בשוק, אם כשר לעדות	סא
חידוש סוכה ישנה, ענינו ואיכותו	קפז	עדות מגע	
חידוש רהיטי הסוכה אם מועיל לחידוש	קפו	שימוש בהם בשבת	ע"י ערך שבת/נקיון/שמירתה
לסמן דפנות הסוכה שלא יתחלפו זכ"ז	נ	עוסק במצוה פטור מן המצוה	
סוכת גנב"ך ורקב"ש אם צריכה חידוש	קפו	אם הוא רק במצוה חיובית או אף במצוה קיומית	יט
סיכון בעצים התחובים בתוך עציצים שאינם נקובים קץ	קפז	עירובין	
סכך ודפנות של איסורי הנאה	קפז	אם יש לחשוש שמחמת העירוב יצאו לטוילים	
סופר סת"ם		ותיאטראות וכו'	קכו, קל, קמא
כוונתו לפרנסתו אם פוסלת	קעז	אם צריך ב"ד קבוע לתקן עירובין	קמא
כתיבתו במועד	ע"י ערך חוה"מ	בירור דעת האג"מ וצלה"ה בענין תיקון עירובין	
סכנה		בברוקלין	קכד, קכו, קמא
בסעודת מצוה אם יש לחשוש לסכנתא דאיסור מגולה ו		בירור דעת הגה"ק מסאטמאר וצוקללה"ה לענין העיקמא	
בקבוק החלב ושאר מאכלים שתחת העגלה שישן בה		ברכת העירוב	
החינוק	ה	על תיקון לחיים וצוה"פ	קמ
תערוכת בצל וביצים אם מציל מרוח רעה	ו	אם מוכיחה על היתור מצוה שצנטינו בה	קלט
ספירת העומר		כיצד יברך עובר לעשייתה	קמ
אם מברך הש"ץ בקול להוציא השומעים	קעא	דעת הגאון בעל שבט הלוי שליט"א בענין העירוב	קלג
הבדלי ימים ממקום למקום	ע"י ערך יציאה לחו"ל	זכות העירייה בתפיסת הבית (IN REM) אם חשובה	
ישראל במדבר לפני מ"ת אם נתחייבו בספירה	קעא	כשלם	קלד
עבד שנשתחרר כימי הספירה	ע"י ערך עבד	מצות העירוב	
שומע כעונה בספירה	ע"י ערך שומע כעונה	אם הוא מצוה דאורייתא או דרבנן	קלו
ספק ברכות להקל		אם יש מצוה לתקן עירובין, או שהוא היתר	
אם שייך בברכת הגומל	ע	בדיעבד	קכו, קלו
ספרים		חובה, רשות, או מצוה קיומית	קלו, קלט
בהדפסתם מקיימים מצות כתיבת ס"ת	רטז	טעמי המצוה	קמא
החזקת ספר שאינו מוגה בבית	רטז	מה טעם לא נמנית במנין המצוות	קלט
חרם דר"ת על מגיהי ספרים	רטז	קולר העירוב תלוי בצוואר הרב	קלה
ספר תורה		מתנגדי העירוב	
בדיקת מחשב (קאמפייוטער)	נו	אם מותרים לקלקל העירוב	קכט
כיצד כתב משה ביום פטירתו בש"ק י"ג ס"ת	קכא	המתעקש ומונע העירוב מחטיא את הרבים	קלז
עבד		המתעקש, צריך לבדוק אחריו שמא מין הוא	קמא
בנים שהוליד בעבדותו כלפי מצות פריה ורביה	קעא	הרבנים חותמים נגד העירוב	קכט
דינו כישראל או כב"נ	קנח	יחיד אם יכול לכפות הרבים לתקן עירובין	קלט
הוא חייב במצותיו או אדונו	קנח	כפיית בני העיר על תיקון עירובין	קלו
מתי נעשה בר מצוה להתחייב במצותיו	כו	לזכותם בפת העירוב	קלב
		עיר שנהרות סביבותיה או יושבת על תל גבוה י	קלו
		עירוב לרחוב אחד בלבד	
		באיסט סייד, לסוכות, בדיעת מרן הגר"ם פיינשטיין	
		וצללה"ה	קמא
		בכארא פארק ברחוב האדמו"ר מבאבוב וצללה"ה	קמא

משנה הלכות

מפתח ערכים

מהדורא תניינא

תנ

כשהבעל מדליק (כגון כשהאשה בביה"ס) כמה נרות
צריך להדליק
לצאת י"ח נ"ש באור החשמל
פג, צא

נשיאות כפים

ראה ערך כהנים

נשים

אמירת י"ג מידות אחר התהילים בביה"ס בית יעקב כו
בהנהגתן בקדו' בביתן יש שם השראת השכינה יותר
מביה"כ

בהתכנסות עשרה נשים אם יש שם השראת השכינה כו
הליכתן לכותל המערבי ע"י ערך כותל המערבי

חיובן

בהדלקת נר חנוכה
בידיעת התורה (חלק מצוותיהן) נב

בקידוש ע"י ערך קידוש

בקריאת התורה נב

בתפילה בציבור סיכו

בת"ת ובברכה"ת קעח

טבילת עזרא בנשים כו, לט

טעות בתפילתן אם צריכות לחזור לט

טעם שנהגו לילך למקוה בער"ה ועיוהכ"פ כו

להתפלל בביתן בידיש ע"י ערך תפילה

לימודן בחושבע"פ קעח

מנין לנשים לפרשת זכור ולחקי"ש כו

מעמד האשה

אשה ש"ץ כו

הנשים המתחדשות של וואמנס ליב כו

הקהלת קהילות של נשים כו

כל כבודה בת מלך פנימה כו, קכב

מורות, המלמדות תורה לבנות אם מקיימין מצוה קעח

מנין של נשים כו

מעמד האישה ביהדות כו

עליה לחורה רט

על טענת הפליית וקיפות האשה בתוה"ק כו

סוכה

ברכתה

מ"ט מברכין עליה כל שבעה ומצה רק לילה הראשון

קס

ישיבתה

בשאר ימי החג, היא מצוה חיובית או קיומית קצב

הידור תפילת שחרית והלל בסוכה קצו

לימוד חוץ לסוכה קצד

שכת לברך ונזכר בעוד שהנרות דולקות
ההדלקה

אופן ההדלקה כשיש לו נרות מצומצמות

הוספת גרגיר מלח לשמן להארכת זמן בעירתו

חיתוך הפתילות אחר ההדלקה

מנר לנר

ע"י נכרי וחש"י

המנורה

נקיון המנורה בכל יום

של נחושת וברזל אם צריכה נקיון ברותחין בכל יום

הנרות

מי שא"י רק בנר איש וביתו

נ"ח של ע"ש שכבתה קודם זמנו אם זקוק לה

נ"ח שלא על פתח ביתו וביהכ"נ (על מכונית וכיוצא)

נב

נרות של חרס

נשים בעשיית מלאכה בעוד שדולקות

פתילה שנותרה אם צריך לשורפה

חשיש של מצוה לאורם

הרואה

אם מברך שעשה ניסים בכ"י

כשאשתו מדליקה עליו אם מברך

כשרואה לאחר שכבתה תוך זמן השיעור

השמן

יש לו שמן לב' נרות כיצד ידליק בליל ג'

נתערב שמן גזול בשמן שלו

קטנים המביאים שמן זית שקבלו בישיבות אם כשר

שיעור השמן צ"ל לפני ההדלקה

שמן גזול לנרות חנוכה

מקום ההדלקה

בשעת הסכנה אם מותר להדליק בפתח

דר בעליה אם יוצא בהדלקה למטה בפתח החצר

הדר בקומה עליונה היכן מדליק

המדליק בתוך הבית אם צריך בפתח או על שולחנו

עליה הגבוהה מעשרים אמה

נרות בית הכנסת

אם יכול הקטן להדליק נ"ח בביהכ"נ

טעם שתקנו הדלקת נ"ח בביהכ"נ

רב

רב

נר שבת

אורח בחדר נפרד אם צריך להדליק בחדרו

אם יש בשמן זית הידור בהלכה

הדלק מבעו"י אם יוצא בו ואם יכול לברך

הדליקה בשמן זית ורוצה לעבור לנרות רגילים

הדלקתו או הנחתו עושה מצוה

רב